

پیغمبر ﷺ

لہدئی ہاوه لآ نیدا

نوسینی
ولیدا اعظمی

وہرگیرائی و نامادہ کردنی
بہ کر حمہ صدیق عارف

جایی سببہم

۲۰۱۳

منتدى اقرأ الثقافي

www.igra.aflamontada.com

منتدى اقرأ الثقافي

www.iqra.ahlamontada.com

پیغہ مہر (صلی اللہ علیہ وسلم)
لہ دلی ہا وہ لانیدا

نووسینسی
ولید الاعظمی

وہرگیبران و نامادہ کردنی
بہ کر حہمہ صدیق عارف

چاپی سییہم
۲۰۱۳

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

- ناوی کتیب: پیغمبر له دلی هاوه لانیدا
 - نویسنی: ولید الاعظمی
 - وهرگیرانی و ناماده کردنی: به کر همه صدیق عارف
 - دیزاینی ناوه رۆك و بهرگ: محمد معروف
 - نۆرهی چاپ: سئیه م ۲۰۱۳
 - تیراژ: ۱۰۰۰ عدد
- له بهر یوه به رایه تی کتیبخانه گشتیه کان ژماره ی سپاردنی
(۸۶۶) ی سالی ۲۰۰۶ ی دراوه تی
له بلا و کراوه کانی ناوه ندی رۆشنبیر

پیشہ کی وەرگیر:

له مانگی رهمه زانی سالی (۱۴۱۸ك - ۱۹۹۸از) دا كاتيك به خزمهت ئەم كتيبه به ریزه گهیشتم ، پیشتریش له خزمهتیدا بووبووین، به لام دهرفته نهره خسابوو بۆ وەرگیرانی بۆ سهر زاری كوردی شیرین، ئەوهش خولیای سهرم بوو، بۆ ههلیك دهگهرام تا ئەو دهرفتهم بۆ پرهخسی، ئەوه بوو بهمه بهستی ناماده كوردنی بهرنامهیهکی گونجاو پشت به خوا دهستم دایه وەرگیرانی كتيبهكهو به (۴۳) دیداری تهواو وهرم گیرایه سهر زمانی كوردی. بیگومان ئەم نووسراوه گرنگی تایبهتی خوئی هیه له پهروهردی كردهیی رۆلهكانی ئیسلامدا بهو شیوازو ته رزه مهحكه مهی كه پیغه مبهه (ﷺ) له ژبانی هاوه لانی چه سپانده بوو، پاشانیش قسه كردن له سهر تا عهت و شوین كه وتنی پیغه مبهه (ﷺ) به بیئ خوشه ویستی ئەو زاته هیچ مانایه کی نییه، ئەم كتيبهش چاره سهری ئەو حاله ته دهكات و چه ند هه لویستیگی گرنگ و پرشنگدار له ههستی ناسکی هاوه لانی هه لده بژیرئ و دهیكاته مه رجیگی كرده كهی بۆ حاصل كوردنی خوشه ویستی خواو رازی بوونی له هه موو بهنده كانی خوئی. (قل إن كنتم

تعبون الله فاتبعوني يحببكم الله ويغفر لكم ذنوبكم...)

ئوهش ده لیم كه له وەرگیرانی ئەم كتيبه دا سئ تیبینی ده خه مه خزمه تی خوینه ری به ریزو ئومیده وارم ره چاوی بكات:

(۱) به پیویستم نه زانی هه موو هه لویست و رو داوه كان وەرگیرم، چونكه زۆریان له كتيبی تردا باسیان لیوه كراوه و خوینه ری كورد پییان ناشنایه، له لایه کی تریشه وه به گونجاوم نه زانی كه له پال رو داوه كانی تردا ریزیان بكه، چونكه شیوازی چاره سهریان جیایه و له مه بهستی سهره کی باسه كه دوور ده كه ویته وه.

(۲) نووسەر له پەراویزی باسەکاندا ئەو سەرچاوانەى نووسیوه که باسەکهى لیۆەرکرتوون، من لەوەرگیژرانه کهمدا سەرچاوهى پەراویزه کانم واز لیهیناوهو تەنها له کۆتاییدا ناماژمان کردووه بۆ ئەو سەرچاوانەى نووسەر پشتی پێبەستوون له باسەکهیدا.

(۲) ناوى سەرباسى هەندىك له باسەکانمان گۆپیوه لەبەر پیویست. له کۆتاییدا ئومیدەوارم خواى گەوره له ئیمەشى قبول بکات و هەموو خوینه ریکیش له نزای خیر بێبەشمان نهکات.

بەکر حەمەصدیق عارف

پيشه‌کى نووسەر

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على سيد المرسلين سيدنا محمد وعلى آله وصحبه الأقطار الأبرار وعلى من دعى بدعوته واقتدى بسنته إلى يوم القيامة.

يه‌كيك له نيعمه‌ته‌كانى خوا به سەر ئيمه‌ى مسولمانه‌وه نه‌ويه كه له‌سه‌ر حالتيك دروستى كردووین پيغه‌مبه‌رى خوامان خوش بوويت (ﷺ) كه‌سيىتى و ره‌وشت و سيره‌ت و بانگه‌وازه‌كه‌يمان له لا خوشه‌ويست بيت، كه پيگه‌يشتن نه‌و خوشه‌ويستيه‌ش له‌ناخ و هه‌ست و هوشماندا گه‌شه‌ى كردوه‌و گه‌وره‌ بوو.

گومان له‌وه‌دا نيه‌ه دلسوزى و راستگووى شيخ و ماموستايانى نه‌و كاته شيرينى و جوانيه‌كى به‌خشى بوو به قسه‌كانيان و ناخ و گويمان ده‌هه‌ژاندر دله‌كانمانى پر ده‌كرد له خوشه‌ويستى، كه به‌داخه‌وه له روژگارەكانى نه‌م‌رودا هه‌ستى پيناكه‌ين، چونكه هه‌رچى له دله‌وه ده‌رچوو دلان ده‌سميت.

ئيمه‌ گه‌وره بووين له‌گه‌ل گه‌وره‌بوونى خوماندا خوشه‌ويستيه‌كه‌مان گه‌وره‌تر بوو، كه‌وتينه‌ خوينا‌نه‌وه، به‌ خوينا‌نه‌وه‌ى چه‌ند كتىبى فيقه‌و زمان و ميژوو نه‌ده‌ب، له ناوياندا وابه‌سته‌ى باسه‌ قه‌شه‌نگه‌كانى سيره‌ت بووين، ده‌مان خوينا‌نه‌وه‌و تام و چيژى تايبه‌تمان ئى وه‌رده‌گرتن.

هه‌لويسى به‌رزى هاوه‌لان ده‌يه‌ه‌ژاندين، له‌وه‌لوستانه‌دا كه هاوه‌لان ده‌يان ويست ته‌عير له‌سه‌ر خوشه‌ويستى خويان بدن و بو پيغه‌مبه‌رى مه‌زن (ﷺ) و له پيناويدا ماندوويه‌تيان نه‌ده‌ناسى و چه‌نديان له پيناوى خوادا ده‌به‌خشى و له به‌رده‌ستى پيغه‌مبه‌ردا گيانيان ده‌رده‌چوو.

كاتيك كه مندا‌ل بووين نه‌ه باسانه‌يان بو ده‌كردين، ئاوانمان ده‌خواست له‌سه‌رده‌مى پيغه‌مبه‌ردا بوينا‌يه تا گويمان له ده‌نگى پيروزو چاومان له ره‌نگى جوانى بوايه‌و له دوايه‌وه نويزمان بكردايه‌و په‌يمانمان بدايه‌ كه سه‌ربازى گويزايه‌ل و ملكه‌ج بوينا‌يه.

هه موو ئه وانه وهك خهونىكى خوش هاوپازمان ده بوون، هه ميشه گوپو
تيمان پنده به خشين و هه ستى ئايينيمان بهرز ده بووه وهو كلهپى له باوه پرمان
هه لده ستانده ويزدانمانى ده جولانده.

لهو ماوه يه دا برىكى زياترمان له كتيبى سيره مان ده خوینده وهو گوپو
كوبوونه وه كانى خويمانان پى گهرم ده كرد، به تايبه تى زستانان شه وچه رى
شه وه دريژه كانمان بوو، به مندالى دم خوینده وهو ئه مرؤش كه پير بووين
زياتر تامه زروى خوینده وه يانين هه تا ومان ليهاهت به شىكى زورمان له سيره تى
پيغه مبه رمان له به ركردو ناوى زوربه ي شوين و كاتى رو داوه كانى سيره تى
پيغه مبه رمان له به ركردو ناوى زوربه ي شوين و كاتى رو داوه كانى سيره له
هه ست و بىرى هه مو ماندا جيگير بوو بوو، به شيوه كه خوليامان بوو كه روژيك
له روژان زياره تى هه ردوو حه ره مى شه ريف بكه ين و له ياده وه رى روژانى
پيغه مبه رى مه زندا يادىكى ئه و جيگا و مه قامانه بكه ين وه كه شانوى
رو داوه كان بوون، له ناخى دل وه نزامان لاي خوا ده كرد ئه و ئاوا ته مان
بي ني ته دى و ئه و شوينه دل گيرانه ببينين.

قه ده رى خوا و ابو كه چه نده جار يك حه جى مالى خوا بكه ين، نه ريمان و ابو
كه پيش ئه وه ي سه فه ره كان بكه ين ده گه راي نه وه سه ر كتيب ه كانى سيره ت و
جه ختمان له سه ر ئه و شوينا نه ده كرده وه كه ناويان له كتيب ه كانى سيره دا
هات بوو، ده چو وين زياره تمان ده كردوو بى ره وه ريبه كانى ژيانى پيغه مبه ر (ﷺ) و
هاوه لانمان ده هينا يه وه يادو دل مان داده مر كايه وه، له مرگه وتى حه رام منيش
بوى داده ني شتم و تيله نيگايه كى قوولم له كابه ي شه ريف ده داو بى رم له وه
ده كرده وه كه روژانى پيغه مبه ر (ﷺ) به چوارده ورى كابه دا ته وافى عومره ي
قه زاي ده كردو له حه جى مالنا و اييدا هاوه لان قه ره بالفقيه كى زوربان له ده ورى
ده كردو ماري فه تيان له حزو ري دا ده نوانده.

که به‌ناو کوچوو کۆلانه‌کانی شاری مه‌دینه‌دا ده‌گه‌پام، له‌به‌رخۆمه‌وه ده‌موت: تۆ بۆ ئی پیغه‌مبەر (ﷺ) بهم ریگا و بانه‌دا گوزهری نه‌کردبیت؟ پاشان ده‌گه‌پامه‌وه ژووهره‌کم. ده‌مخواست که نه‌و خاک و ئاوه‌ زمان و هه‌ستیان هه‌بوایه‌و وه‌لامی پرسیاره‌کانم بده‌نه‌وه: ئایا کۆری هاوه‌لانیان دیوه‌ کاتیك زیکرو یادی خویان ده‌کردو قورئانیان ده‌خویند؟، یان: ئایا نازارو نه‌ندیشه‌و کۆت و زنجیره‌کانیان که له‌ مل و گه‌ردنی هاوه‌لان ده‌نالێنران؟، نازانم...

به‌هه‌مان شیوه... ئەم خه‌یال و نه‌ندیشانم له‌ شاری مه‌دینه‌ش بۆ دروست ده‌بووه‌وه، له‌ ره‌وزه‌ی پاک و خاوین داده‌نیستم و سه‌یری میوانانی خانه‌و نوێژه‌کانم ده‌کرد، له‌ رووه‌ گه‌شه‌کانیان ورد ده‌بوومه‌وه‌و خه‌یال دیبردمه‌وه‌و بۆ زه‌مه‌نیکی دوور، نه‌و ساله‌ی ناوئرا سالی وه‌فده‌کان، که چۆن له‌ هه‌موو لایه‌که‌وه‌ وه‌فدی هه‌مه‌جۆر روویان ده‌کرده‌ شاری مه‌دینه‌ بۆ خزمه‌ت پیغه‌مبهری خوا (ﷺ).

ئای که دیمه‌نیکی مه‌زنه‌، به‌ خه‌یال نه‌نصارییه‌کانم ده‌بینی پاسه‌وانی جیگه‌و ماله‌کانی پیغه‌مبهری خویان ده‌کرد (ﷺ)، واده‌بینم نه‌هلی سه‌فقه‌ به‌ ته‌نیشته‌ ماله‌کانه‌وه‌ به‌ به‌رگی هه‌ژارییه‌وه‌ وه‌ستاوه‌، پایه‌که‌ی (ئه‌بولبابم) له‌ پیش چاوه‌ که چۆن خۆی پیوه‌ به‌سته‌وه‌ هه‌تا خوا تۆبه‌که‌ی ئی قبول کرد.

که ده‌رۆینه‌ گۆره‌پانه‌که‌ی (ئوحود)، هه‌ناسه‌یه‌کی قوول هه‌لده‌مژین، به‌و ئومیده‌ی بای شه‌مالیک له‌ به‌هه‌شتی به‌رینه‌وه‌ به‌ره‌و لامان هه‌لکات، هه‌روه‌ک چۆن به‌سه‌ر هاوه‌لی خۆشه‌ویست (ئه‌نه‌سی کوری نه‌زه‌ر) دا هه‌لی کردو له‌گه‌ل خۆیدا بۆ به‌هه‌شتی برد.

به‌ئێ به‌سه‌ره‌اته‌که‌ی به‌درو ئوحودو حونه‌ین و جه‌عراوه‌و خه‌یبه‌رو ته‌بوک و... هه‌لۆیستی یاران له‌ مه‌که‌وه‌ مه‌دینه‌دا قسه‌و باسی نه‌و سه‌فه‌ره‌مان بوو. له‌ کاتی خویندنه‌وه‌دا بۆ سه‌ره‌، چه‌ند چه‌پکه‌ گۆلیکی بۆنخۆشم له‌ و رووداوو هه‌لۆیستانه‌ چنیه‌وه‌، هه‌رکاتیك دلم ره‌ق ببوویایه‌ خیرا ده‌گه‌پامه‌وه‌

سەر ئەو بەسەرھاتانەو دەمەزەردی خۆم پی دەکردهو وە که لیڤه بوومەو
ئارامی و هیمنی بالیان بەسەردا دەکیشام، بۆیه بە چاکم زانی هەوایی ئەو
هاوێلە ئەستێرانە بە پیی یەک لەدوای یەکی زەمەنی لە رووداوێکی سەرەدا
ریزیان بکەم و بیان نووسمەو.

لەسەرەتای مانگی موحەررەمی سالی (١٣٩٨ک) پاش گەڕانەووم لە حەج،
وەک نوقلانیەکی خۆش بو کۆچی پیروزی پیغمبەر (ﷺ) و بە پیروزی و
بەرەکەتی ئەو یادەووە حەزم کرد سەرەتای دەستپیکردنی تەمەنی ئەم کارەم لە
خزمەت پیغمبەری خوادا بییت (ﷺ) و بەرزێ و بلندی ئەو زاتە مەزنە لە دلی
هاوێلانیدا ببیتە هەوینی رسکانی ئەم باسە. بۆیه لە کتیبیکدا شیواترینیانم
هەلبژاردو ناوم لیتا (الرسول في قلوب أصحابه) (پیغمبەری مەزن (ﷺ) لە دلی
هاوێلانیدا)...

سەریاسەکانم لە ناوەرۆکی رستەیی ناو باسەکانەو وەرگرتوو، یان
هەلبژاردەیی خۆم و لە شوینی گونجاودا دامناون، لە پەراوێزی هەموو
بابەتیکیشدا ئامارم بو ئەو سەرچاوانە کردوو که باسەکەم لیوەرگرتوو.

لە خوا دەپاریمەو که بەم چەند لاپەرەیه تووشی خیرم بکات و، سوودی
هەبییت بو ئەو کەسەیی دەیخوینیتەو و ئاگادارم بکات لەو هەلانی که تیی
کەوتووم. منیش هەر لە سەرەتاو داوای لیخویشبوون لە خوا دەکەم و
دەپاریمەو کارەکانمان تەنها بو خۆی بییت و لیمان قبوول بکات.. دوا
وتەشمان سوپاس و ستایشە بو خوای جیهانەکان.

خۆشنووس (ولید الأعظمی)

بغداد / الأعظمیة

سەرەتای موحەررەمی ١٣٩٨ی کۆچی

١١ی کانوونی یەکەیی ١٩٧٧ی زایینی

دیداری یه کهم

له وه سه یرتره که ئیوه حسابی بو ده کهن..

شوین شاری مه که یه... چند سالیك ده بیئت خوی مه زن موحه ممه دی شهرف مه ند کردوو به نازی پیغه مبه ری تی... کات... دوی گه رانه وه ی پیغه مبه ره له گه شتی نه و شه و ره وی و بلن دبوونه وه، پیغه مبه ری خوا له ناو (بیت الحرام) دا دانیش تووه... (أبر جهل) به لایدا تیپه ری کردو به گالته پیکردنی که وه پی و ت:

- خه به ری تازه چییه؟

پیغه مبه ری خوا فهرمووی: هه والی تازه م پییه...

نه بو جهل وتی: نه و هه واله تازه یه چییه؟

پیغه مبه ری خوا فهرمووی: نه م شه و، شه وره ویم پیکرا بو (بیت المقدس).

نه بو جهل وتی: (بیت المقدس) چون شتی وا ده بیئت؟، باشه نه گهر ئیستا نه و

قه و م و قیلهت له ده ور کو بکه مه وه ده توانی نه م قسه یه بکه یت؟.

پیغه مبه ره فهرمووی: به ئی... ده شتوانم و ده شیلیم.

نه بو جهل... ویستی هه رچی خه لکی ده م پیس و هه رزه گزی قوره یش هه یه

لیی کو بکاته وه و بیکاته گالته جار ی، پیغه مبه ری خواش (ﷺ) به هیمنی و

له سه ر خو به سه ره اته که ی بو گپ رانه وه، هه وال و ده نگ و باس به مه که ده دا بلا و

بووه، بوو به ده نگ و باس و موشریکه کان کردیانه مقو مقوو ورته ورت،

هه ندیکی تریشیان کردیانه فیک و فاک و گالته جار ی بو نه وه ی هه واله که به درو

بخه نه وه.

ئین ئیسحاق ده گپ ری ته وه: حه سه نی به صری و تویه تی: دوی نه و روودا وه

خه لکی به هه له داوان رویشتنه لای (نه بو به کری صدیق) (رخ) بو نه وه ی گومانی

بو دروست بکه ن نازاری دلی بدن، چوونه لای و وتیان: چی ده لیی له باره ی نه و

سەفەرەوھەكە موھەممەدى ھارەئەت باسى لىۋە دەكات؟، ئەو دەئەت: ئەمشەو چۆتە (بەت المقدس) و نوپۇزى تىدا كىرۋەو گەراۋەتەو بۇ مەككە!

ئەبو بەكر فەرموۋى: ئىۋە درۋى بەدەمەو دەكەن.

وتيان: درۋ ناكەين، خۇى لەمزگەوتدایەو بۇ خەلكى باس دەكات.

ئەبو بەكر فەرموۋى: سوپند بېت بە خۇاى گەرە، ئەگەر موھەممەد (ﷺ) ئەۋەى گوتبېت راست دەكات و منىش باۋەرى پىدەكەم! سوپند بېت بە خۇا ئەو ھەمىشە ھەۋالم دەداتى، كە خەبەرى نىگای لە ئاسمانەۋە بۇ دېتە سەر زەمىن، من باۋەر بەۋەى دەكەم كە فەرموۋىتەى، ئەۋەى منىش لەۋەى ئەو سەير ترە!

پاشان ئەبو بەكر ھەستاۋ بەرەو لای پىغەمبەرى خۇا (ﷺ) كەۋتە رى، ھەتا كەيشتە خزمەتى و پىى فەرموۋ: پىغەمبەرى خۇا! ئایا بەرپۇزت فەرموۋتە: كە ئەمشەو گەيشتوۋىتە (بەت المقدس) و نوپۇز تىدا كىرۋەو؟
پىغەمبەرى (ﷺ) فەرموۋى: بەلى.

ئەبو بەكر فەرموۋى: پىغەمبەرى خۇا... بۇم باس بەكە، چۈنكە من دىومە.
پىغەمبەرى خۇا (ﷺ) كەۋتە ۋەصفى كىرەنى شىۋەو روالەتى (بەت المقدس) بۇ ئەبو بەكر ھەر رستەيەكى تەۋاۋ دەكرد، ئەبو بەكر دەيفەرموۋ: راست دەفەرموۋىت، تا كۆتايى بە قسەكانى ھىنا ئىنجا ئەبو بەكر فەرموۋى: پىغەمبەرى خۇا تۆ راست دەكەيت، شاھەتى دەدەم بە ھەق كە تۆ پىغەمبەرى خۇا... پىغەمبەرى خۇا (ﷺ) فەرموۋى: ئەبو بەكر بە راستى تۆش راستگۆۋ ئىماندارىكى راستە قىنەيت.

لەو كاتەۋە ئەبو بەكر خەسلەتى (صدىق) پىۋە لكاۋ ئەو شەرەفەى ۋەرگرت...

بهره و گیان فیدایی دهکات

پاش نهوهی که مسولمانان له ناو شاری مهککهدا جینگایان لهبر تهسک بووه و نازارو نهشکهنجهی موشریکان گهیشته نهو پهری، نیتر خوای گهوره مؤلّهتی دا به پیغهمبهر (ﷺ) که فرمان بدات به کوچ رهو بو شاری (یشرب)... پاش نهوهی که ههموو نیمانداران پؤل پؤل و به شیوهیهکی نهینی کوچیانکرد... پیغهمبهری چیتر دنلیا بوو که ههموو هاوهلانی کوچیان کردوهو گهیشتونته ناوچهی نارامی و له دست موشریکانی مهککه رزگاریان بووه، نینجا کاتی نهوه هاته پیشهوه که خوی و هاوهله شیرینهکی (نهبوهکری) یش شار بهجیبهیلن و بهرهو ههمان جینگای مهبهست کوچ بکهن، بهلام دیاره کوچکردنی نهمان وهکو کوچکردنی هرکهسیکی تری ناسایی نییهو موشریکانیش نهمانیان بهسهری مهسهلهکه دهزانی، لهبرنهوه بهوردی بهشوینیاندا دهگهپین... کوچکردنی پیغهمبهر (ﷺ) لهگهله هاوهلی غاردا، له کتیهکانی سیرهدا بهوردی باسی لیوه کراوه، با نیمهش لهگهله بهسهرهاتهکهدا تیکهلاو بین و بزاین سیرهتناسان دهربارهی نهو دیمهنه مهزنه چی دهلین؟!

نین نيسحاق دهلیت: کاتیک پیغهمبهری خوا (ﷺ) ویستی کوچ بکات، تهشریفی هات بولای نهبوهکرو له قرچهی نیوهپویهکی گهرمداو له کاتی نووستن پشودانی موشریکاندا. به هیمنی له دهرگای مالی نهبوهکری دا، دست بهجی دهرگای لیکردهوهو حالی بوو که خوای گهوره مؤلّهتی سهفهری پیداون و شهرهفی هاورپی ریگهی لهگهله پیغهمبهری نازیزدا پی خهلات کراوه، بویه پیگهوه چوونه کوخیکی بچوک که نهبوهکر بو نهو مهبهسته له پشتی مالهکیدا دروستی کردبوو، کهوتنه گفتوگوو بریاراندا بهرهو شاخیکی لای خواروی شاری مهککه بکهونه ری.

خۆيان ھاويشته ناو ئەشكەوتىكى شاخەكە بەناوى (ئور) و لەویدا ماردەك
خۆيان ھەشاردا، ئەبوبەكر عەبدوللای كۆپى راسپارد كە گوى قولاخى
ھەوالەكانى قورەيشيان بۆ بكات و شەوبىتەوھ ناگاداريان بكات، ھەرەھا
فەرمانى دا بە خزمەتكارەكەى بەناوى (عامرى كۆپى فەيرە) بوو بەرۆژ لەو
ناوچەيدا مەرو مالاتەكەى بلەوھرىنىت بۆ ئەوھى شوينى ھەردووکیان
بسرپتەوھ و موشرىكان نەيان دۆزنەوھ.

خاتوو (ئەسما) كچى ئەبوبەكرىش ھەموو سەر لە ئىوارەيەك خۆراكى بۆ
دەھىنان... لىزەدا تىبىنى دەكەين، كە ئەبوبەكر بەخۆى و مندالییەوھ خەمى
سەلامەتى پىغەمبەرى خواو بانگەوازەكەيان لىنىشتووھ و ئامادەى ھەموو چۆرە
قوربانيیەكن، تەنھا لە پىناوى ئەوھدا كە پىغەمبەرى خوا ساغ و سەلامەت و
سەرفرازبى و تووشى ھىچ زىانىك نەبىت.

شىخ ھەسەنى بەصرى دەلىت: كاتىك پىغەمبەرى خواو ئەبوبەكر بەرەو
ئەشكەوتى (ئور) رۆيشتن و شەو گەيشتنە ناو ئەشكەوتەكە، ئەبوبەكر پىنش
پىغەمبەر چووھ ژوورەوھ، دەستى ھىنا بە دىوارە تارىك و زىرەكانى
ئەشكەوتەكەدا نەبادا ماریان دوپشكىكى تىدا بىت و نازارى پىغەمبەرى خوا
بەدات.

ئىستاش با گويىگرين بزائين ئەبو بەكرى صدیق (رەزای خواى لى بىت)
چۆن ئەو بەسەرھاتە دەگىرپتەوھ.

ئەبوبەكر دەلىت: لە ئەشكەوتەكە ھاتىنە دەرەوھ رزگارمان بوو، لەگەل
قرچەى گەرمای نىوھرۇدا كەوتىنە رى، زىخ و چەوى رىگە، لمى بىبابانەكە وەك
پشكوى ناگر داگىرسابوون، لە ھەموو لايەك ھەلمى گەرما لە چاودەبووھ
تەراويكە، بە ھەر چوارلادا سەيرىكم كرد تا بزائم كەس لە دوومان ناگەرپت،
ھەرچەندە سەيرى چواردەورى خۆم كرد رەشاييم لە ھىچ جىگەيەك
نەدەبىنى... كەمىك كەوتىنە رى، لە دوورەوھ بەردىكم بەدىكرىد، بەپەلە بەرەو

رووی بهردهکه چووین، هه تاکو سوود له سیبهرهکهی وهربگرین. خیرا شوینی سیبهرهکهم به دهست چاک کرد بو پیغهمبهری خوا فهروهیهکم پینوو بوم راخست و کهمیک حهوایهوه، جاریکی تر خوم کهوتمه گهپان بهدهوری بهردهکهدا چاودییری ناچهکهم دهکرد، نهک بهشوینمانهوه بن.

ریوایهتهکانی سهراچاوهی سیرهتناسهکان باس لهوه دهکن لهو سهفهردها نهبویهکر جاریک له پیش پیغهمبهری خواوه دهرویششت و جاریک له پشتیبیهوه جاریکیش له لاتهنیشتییهوه، کاتیك پیغهمبهری خوا پرسپاری لیکرد بو وا دهکهیت؟ نهبویهکر وهلامی دایهوه: دایک و باوکم به فیدات بیت، کاتیك لهگهله بهریزت ریدهکهم بیر دهکهمهوه دوژمن به شوینمانهوه بیت و بیانهویت نازارت بدن، دهرومه دواوه بو نهوهی نهو نازاره بهر من بکهویت، وه کاتیك بیر دهکهمهوه دوژمن له پیشمانهوه کهمینی بو داناوین، دهکهومه پیشهوه بو نهوهی بهری لیبگرم و پیشوازی له نازارهکان بکهم.

پیغهمبهری خوا لهبهردهم نهو دلسوزی و بهرخودانه... سوپاسی گرمی نهبویهکری کردو نزای خیری بوکرد.

له شاروچکه نازدارهکهی مهدينهش، به پهروشهوه دهست لهسه ر دل چاوهروانی هاتنی پیغهمبهریان دهکرد، خهم دایگرتبون، لهوه دهترسان شتیکی لی بهسه هاتبیت، (عبدالرحمنی کوپی (عومیر) دهلی: هندیك کهسی که لهو کاتهدا چاوهروانیان دهکرد بوی گیرامهوهوه دهلی: کاتیك بیستمان پیغهمبهری خوا (ﷺ) له مهککه دهروچوه، ئیمه چاوهروانیان دهکرد بگاته جئو پیشوازی گرمی لیبکهین. بهرهبهیان نویژی بهیانیمان دهکردو دهچووینه دهروه ههتاکو نیوهرو له ژیر بنه دارخورماکاندا دهماینهوه، ههتاو نهوهنده لیبی گهرم دهکردین ههتا بیتاقهت دهبووین و سیبهری دارخورماکانیش کهم دهبووهوه نهو روژه به ناچاری دهگهراینهوه مالهوه، ههتا روژیکیان پاش ماندوو بوونیکی زور، تینی گهرما زوری بو هیئاین و سیبهرهکان کهم بوونهوه، به ناچاری

گه پراينه وه مائڻ، يه كهه كه سيڭك پيڠه مبهري خواو ئه بوبه كرو ده ليله كه ياني بيني
 كابرايه كي جووله كه بوو، هر له و دووره وه هاواري كرد: خيئي ئه وس و
 خه زه ج! خه لكي شاري مه دينه! وه ده ركه ون، ئه وه با پيره تان گه يشته جي...
 ئيمهش له خوشيدا به په له هاتينه دهره وه سه يرمان كرد تازه به تازه
 گه يشتوون و پيش ئيمه هه نديكي تر گه يشتوونه لايان، كاتيڭ ئيمه
 گه يشتووينه خزمه تيان...

كه سيانمان نه ده ناسي، نه ئه بوبه كر له ته مه ني پيڠه مبهري خوا دا بوو، بويه
 زور كه سي تريش وه كو من كه كه سيانيان نه دي بوو نه يان ده زاني كاميان
 پيڠه مبهري خوايه...

خه لكي قه ره بالغي و هه رايه كيان دروست كرد، له تاو گه رماش بن تا قهت
 ده بوو. ئه وان له بن دارخورمايه كدا دانيشتبوون، هه تا سيڤه ره كه ي نه ما، ئينجا
 ئه بوبه كر بوئه وه ي خه لكي تيڠگه يه نيٽ كه پيڠه مبهري خوا كاميان ته شريف ي
 هه ستا كراسه كه ي خوي داكه ندو كردي به سيڤه ر بو پيڠه مبهري خوا (ﷺ)،
 نيتر خه لكي پيڠه مبهري خوايان ناسي و زانيان ئه وي تريان ئه بوبه كرى
 هاوه ليه تي كه له خزمه تيدا يه. له م هه لوڤسته ناسكه ي ئه بوبه كرا ئه ده بيكي زور
 جوان ده خوڤن ريته وه له لايه ن ئه بوبه كره وه، نه با دا كه سيكي تر به هه له لي تيڭ
 بچئ و و ابرانيٽ ئه بوبه كر پيڠه مبهري خوايه... له م سه فه ره پر له ميحنه ت و
 شه كه تيبه دا، ئه بوبه كر به ده قي كه لام ي خوا له قورئانه مه زنه كه يدا شه ره في
 هاوه لي تي سه فه ري گه و ره ترين مروقي وه رگرت و (اذها في الغار) شا يه تيكي
 قورئاني زور مه زنه بو گه و ره يه تي ئه بوبه كرو ئه و خوشه ويستي يه ي كه له ناخيدا
 بو پيڠه مبهري خوا ي هه لگرت بوو. خوا ي گه و ره شا يه تي بو ئه م خوشه ويستي يه
 ده دات، بويه با سي له قورئاني پيرو زدا تو مار كرا...

گیانفیدایی میرد منالیك

کاتیک پیغهمبهری خوا (ﷺ) تەشریفی هیئا بۆ مەدینه و لەوئ
 نیشتەجیبوو، میرد مندالیکی جوان چوو خزمەتی بەناوی (طلحة) ی کۆری
 (براء) و باوەشی دەکرد بە جەستە ی پیروزی داو دەستەکانی ماچ دەکردو بە
 دەورپشتیدا دەهات و دەچوو، دەیوت: پیغهمبهری خوا فرمانیکم پێدە با
 جئ بەجیی بکەم، سویند بیئت فرمانە کەت نەشکینم! پیغهمبهریش (ﷺ)
 زەرەخەنەیهکی بۆ کردو خۆشحال بوو بە غیرەتی ئەو میرد مندالە جوانە...
 بۆیە بە گالته وە پئی وت: بپۆ باوکت بکوژە!

(طلحة) دەست بەجئ بەراکردن روو و لای باوکی رویشت بە حساب
 بیکوژیت، پیغهمبهری خوا بانگی کردە وەو پئی فرموو: کورم گالته م لەگەلدا
 کردی خوای گەورە منی نەناردوو بۆ پچرانی پەیوهندی رحم و خزمایەتی،
 بەلکو هاتووم رحمت بم بۆ خەلک و پەیوهندی خزمایەتیش بەهیز بکەم.
 ماوہیەکی بەسەردا تیپەری (طلحة) ی میرد مندال نەخۆش کەوت،
 پیغهمبهری خوا هاتە لای و سەردانی کرد، لە روژیک سەرماو سۆلە ی زستاندا
 نەخۆش کەوتبوو، پیغهمبهری خوا (درودی خوای لەسەر بیئت) کەمیک لای
 دانیشت و پاشان هەستاو لە دەرەو بە هەندئ لە هاوہ لانی فرموو: ئەم مندالە
 نەخۆشییە کە ی سەختەو لەوانە یە بەم نزیکانە بمیریت، ئەگەر شتیکی وەها
 روویدا، دەست بەجئ بنیرن بە دوامدا، بۆ ئەو ی نویرتی لەسەر بکەم.
 چەند جاریک ئەمە ی ئی دوویات کردنەو، بۆ ئەو ی لەبیریان نەچیت!

لە گەرانە وەدا هیشتا پیغهمبهری خوا (ﷺ) نە گەیشتبوو و سنووری خینلی
 (بەنی سالم) شەو تاریکی کردو، (طلحة) باری نەخۆشییە کە ی بەرەو خراپتر
 دەچوو، لە سەرە مەرگدا بە دانیشتوانی وت: تکاتان لیدە کەم ئەگەر مرەم،
 ئازاری پیغهمبهری خوا مەدەن و مە نیرن بە شوینیدا، چونکە دنیا شەو و

تاریک و ساردیشه، دترسم له ریگه دا خیلی جووله که پیلانیکی بو دابنن و شهیدی بکن، له بهرئه وه نه گهر مردم دست به جئئه سپهردهی خاکم بکن و به خوای خوّم بگهینن.

پاش که میک له وتنی ئەم قسانه (طلحة) گیانی سپاردوو، خزمه کانیشی به و شیوهیان کرد که خوئی وه سیه تی کردبوو، بو سبهینئ به ره بهیان که روژ بووه وه هه وایان دا به پیغه مبهری خوا (ﷺ) زور بیتاقت بوو، ته شریفی به په له هات و چوو ه سهر گوپه که ی و خه لکی له دوای خویه وه ریزکردو هه ردوو دهستی مو باره کی به ریزکرده وه و فهرمووی: (ألق طلحة وأنت تضحك إليه وهو يضحك إليك) واته: (خوایه گیان به شیوهیه ک پیشوازی له (طلحة) بکهیت که تو بو ئە و پیکه نیت و نه ویش بو تو پیکه نیت)..

ئای که میهر و خوشه و یستییه کی گه ورهیه، پیغه مبهری مهزن (ﷺ) به رامبه ر به و گه نجه جوانه دهی نوینیت، نه وهیه لوتف و به زهیی، نه وهیه به رزی و بلندی سه رکرده... له گه ل ئیش و نازاره کانی میله تدا ده ژی و له گه لیاندا پیده که نئ و له گه لیشیاندا به کو ل ده گری...

بازرگانیه کی به بهرکه ت

لهم دیمه نهدا ده چینه خزمهت هاوه لئیکی تری پیغهمبر که به زمان عه رب
نییه و یه کی که له گه وره پیاوانی (صحابه) و له لایهن پیغهمبری خواوه (درودی
خوای له سهر بیئت) مه دالیای ریزو شکوی له مل کراوه و ه صف و سه نای
کردوه. لهم دیمه نهدا ههروه کو خوی ده گپریته وه، بابچینه خزمهتی و بزائین نه و
دیمه نهی تیایدا عه قیده و فیکر سهرکه وت به سهر چا و چنژیکی مالی دونیادا
له سهر دهستی چ هاوه لئیکی مه زندا بوو!

نه و هاوه له مه زنه (صوهه بیبی رومی) یه، صوهه یب دهی گپریته وه: نه و
روژهی که پیغهمبری خوا (ﷺ) له گه ل نه بو به کردا کوچی کرد بو مه دینه.
هیممه تم دایه خوم و ویستم له گه لیا ندا برؤم، به لام له ریگه دا کومه لیک گه نجی
قوره شیشی ریگه یان پیگرتم و نه یان هیلا ده رچم، بویه په ریشان بووم و شه وانه
جیگه نهیده گرتمه خو، هه ده هاتم و ده چووم، هه رچوونیک بیئت چاوه ریم کرد تا
نیوه شه و داها ت و موشریکان نووستن، ده ست به جی بهر یکه وتم، دیسانه وه
شوینم که وتنه وه و نه مجاره شیان له قه راغی شاردا گرتمیانه وه و نه یان هیشت
ده رچم، وتیان: تو خه لکی نه م شاره نیت، به ده ست به تالی هاتوو یته ئیره، نه م
پاره و سامانه ی په یدا ت کردوه ده بیئت دای بنییت ئینجا ریگه ت پیده دهین که
برویت، نه ویش باوه ری نه ده کرد که به وه رازی بن، بویه ته ئکیددی لیکردنه وه،
که نه گه ر بیئت و ئالتوون و سامانه که ی خو یان بداتی ئایا ریگه ی دده ن
بروات!؟

وتیان: به لئی، ریگه ت ددهین، نه ویش هه موو سهروه ت و سامانه که ی خوی
پیدان و به دلئیکی به ختیارو ئاسووده وه به ره و شاره که ی (یثرب) که وته ری،
صوهه یب ده لئی: که ده رچووم نه وه ستامه وه هه تا گه یشتمه وه به پیغهمبری
خوا له مزگه وتی (قباء) لایدا بوو، پیش نه وه ی ته شریفی هه ستییت فریای که وتم،

که له دووره پینغه مبهري خوا (ﷺ) به دی کردم بهو له فرو و ته شیرینه خوی
 رووی تیکردم و فرمووی: (ئبو یه حیا.. به راستی سهوداو مامه له کهت
 قازانجی کرد)، صوهیب ده لیت: وتم ئه ی پینغه مبهري خوا ئه م کهین و بهینه
 تهنها له نیوان من هندیك پیاوانی قوره یشدا بووه، هیچ که سیکیش پیش من
 نه گه یشتوته لای جه نابت ههتا ئه م هه والته پی رابگه یه نیت، سویند بیت ئه م
 هه والته له لایه ن جو بریله وه پینگه یشتوو.

ریوایه ته کان ده لین: له م باره وه خوای گه وره ئه م نایه ته ی نارده خواره وه
 (ومن الناس من یشری نفسه ابتغاء مرضات الله والله رؤف بالعباد)، جا لیردها تیبینی
 خالیکی گرنگ ده کهین که ئه و گیانی له خو بووردنی گه وره یه ی صوهیبه
 له بهرده م تاقیکردنه وه ی سهروه ت و سامانی دنیا دا که به زهحمه ت و هه ولی
 شه و روژو ته مه نیکی سهخت کوی کرد بووه، به لام لیردها له بهر خه می عه قیده و
 فیکردا هه موو خه مه کانی تر ده ره ویتته وه و به بادا ده چیت، بویه کاتیک مروقی
 نیماندار وه کو عه قیده و قه ناعه تیکی فیکری ته و او با وهر به نیسلام ده هی نیت
 ئه و جا ناماده ده بیت که مولک و مال بگره دلۆپه خوینه کانی جهسته شی به خوا
 ببه خشی، ئه مه ش ئه و بازرگانییه مه زنه یه که پینغه مبهري خوا لیردها جه ختی
 له سه ر ده کاته وه و ده ست خو شی ته و او له صوهیب ده کات، له هه مان کاتیشدا
 قورئانی پیروژ ئه م (صفتة) بازرگانییه گه وره یه به سه رده کاته وه و ده فرمویت: (هل
 ادکم علی تجارة تنجیکم من عذاب الیم...) واته: نایا هه وائی بازرگانییه کتان
 بده می که له سزای سهختی دۆزه خ رزگارتان بکات... بازرگانییه که ش ئه و
 به یعه ت و به لینه مه زنه یه که مروقی مسولمان روژانه بو خوای دووباره
 ده کاته وه که گیان و مالی له پیناو بانگه وازه کهیدا خرج بکات و به وه ش
 ره زامه ندی خوای ده ست بکه ویت و بگاته کاروانی سه ره وریتی و قافلہ ی پیاوه
 مه زنه کانی میژوو له پینغه مبهران و راستگو یان و صالحان و پیاو چاکان و
 شه هیدان (وحسنت اولئک رفیقا)، ئای که چه ند گه وره یه ها وه لیتی ئه و مرو فانه.

خیزانیکي کهم وینه

پاش نهوهی که پیغممبهری خوا (ﷺ) گه‌یشته مه‌دینه له‌سهر مه‌سه‌له‌ی نیسته‌جی بوونی له‌یه‌کی له‌ماله‌کانی نه‌نصاردا خه‌ریکبوو دهمه‌ قالی دروست بیټ، پیغممبهری خوا (ﷺ) له‌ وشره‌که‌ی دابه‌زی و فهرمووی: (وازی لی بهین... له‌ کویدا وه‌ستا نه‌و شوینه ده‌که‌ینه مزگه‌وتی پیغممبهری خوا (ﷺ)... کاتیک وازیان له‌ وشره‌که‌ هینا، له‌ جیگه‌یه‌کدا وه‌ستا پارچه‌ زه‌وییه‌کی سه‌حرا بوو، مولکی دوو مندالی بی باوکی مه‌دینه بوو له‌ خیلی به‌نی (نه‌جار)، پیغممبهری خوا (ﷺ) لیی کرین و مزگه‌وته‌که‌ی تیدا دروست کرد، خوشی هه‌تا ته‌واو بوونی مزگه‌وته‌که‌ له‌ مالی (نه‌بو نه‌یوبی نه‌نصاری) دابه‌زی، دوا‌ی ته‌واو بوونی مزگه‌وته‌که‌ گو‌یزایه‌وه‌ بو مزگه‌وت.

جا به‌ریزان با نیستا بزانی نه‌و هاوه‌له‌ به‌ریزانه‌ی پیغممبهری خوا خو‌یان و مال و منالیان چون خزمه‌تیا‌ن ده‌کردو به‌ چ شیوه‌یه‌ک خوشه‌ویستی خو‌یان بو مه‌زترین میوانی دنیا ده‌رده‌ب‌ری، نه‌بو نه‌یوب خوی دیمه‌نه‌کانی نه‌و روژهمان بو ده‌گپ‌ریته‌وه‌و ده‌لیت: کاتیک پیغممبهری خوا له‌ ماله‌که‌ی من دابه‌زی، له‌ به‌شی خواره‌وه‌ی ماله‌که‌مدا ژوریکم بو ناماده‌کرد، خوم و خیزانیشم له‌ سه‌روهه‌ داده‌نیشتین، پاشان بیرم کرده‌وه‌ چون ده‌بیټ من له‌ سه‌روهه‌ی پیغممبهره‌وه‌ بم؟! بویه‌ نارام لی براو چومه‌ خزمه‌تی و وتم: پیغممبهری خوا دایک و باوکم به‌ قوربانټ بیټ، نارام نییه‌ به‌ لامه‌وه‌ سه‌خته‌ که‌ من و خیزانم له‌ قاتی سه‌روهه‌ بین و تو له‌ ژیر نیمه‌دا له‌ ژوره‌که‌ی خواره‌وه‌ بنوویت، بویه‌ داوا له‌ به‌ریزت ده‌که‌م ته‌شریفت بریټه‌ سه‌روهه‌و نیمه‌ش دینه‌ خواره‌وه‌.

جا به‌ریزینه... چی زیاتر په‌ریشانی کردم و وای لی‌کردم که‌ داوا‌ی لی‌بکه‌م ته‌شریفی ب‌رواته‌ سه‌روهه‌: کاتیک له‌ سه‌روهه‌ بووین شه‌ربه‌یه‌کی پر له‌ ناومان دانا شکا، ناوه‌که‌ به‌زه‌وه‌ی ژوره‌که‌دا پرژاو زور له‌وه‌ ده‌ترسام تنوکی ناوه‌که‌ی

بتکیتە خواریه‌وه و نازاری پیغه‌مبەری خوا بدات، بۆیه به خیرایی خۆم و دایکی ئەیوب بهو تەنها بەتانییهی که خۆمان پێ دایه‌پۆشی کهوتینه سهرینه‌وهی زه‌وییه‌که‌و وشک کردنه‌وهی، هه‌موو جاریکیش که نانمان تاماده ده‌کرد پیش نه‌وهی که خۆمان لێی بخۆین ده‌مان نارد بۆ پیغه‌مبەری خوا (ﷺ)، کاتی که مان ده‌هینایه‌وه من و دایکی ئەیوب ده‌گه‌راین بزاین پیغه‌مبەری خوا له کاتی خوارینه‌که‌دا ده‌ستی پیرۆزی له کوی داناوه ئیمه‌ش لهو شوینانه‌مان ده‌خوارد، بۆ نه‌وهی خێرو به‌ره‌که‌تمان ده‌ست بکه‌ویت.

به‌رێزان له‌م دیمه‌نه‌ پر له‌ ریزو خوشه‌ویستییه‌دا ده‌بینین که‌چۆن نه‌بو ئەیوب به‌ چاوی ریزو خوشه‌ویستییه‌وه سه‌یری پیغه‌مبەری خوا ده‌کات و مال و مندالی له‌ خزمه‌ت هه‌وانه‌وه‌و نارامی نه‌و زاته‌ مه‌زنه‌دا کار ده‌که‌ن و خزمه‌ت ده‌که‌ن، نه‌م‌رۆ له‌ دنیا‌ی ئیمه‌دا پیغه‌مبەری خوا به‌ جه‌سته‌و گیان له‌ناوماندا نییه، به‌لام وه‌کو گوفتارو ره‌فتاری شیرین له‌ناو زیندوواندا زیندووه‌و چاوه‌گی دووه‌می مه‌عریفه‌و زانیاریه‌ گرنگ و به‌هاده‌رکه‌انی شه‌ریعه‌ته: بۆیه خوش ویستن و ریز لیگرتن و به‌ ده‌مه‌وه‌ چوونی راسته‌قینه‌ بۆ پیغه‌مبەری خوا (ﷺ) بریتییه‌ له‌ زیندوو کردنه‌وه‌ی سوننه‌ته‌ مه‌زنه‌کانی و به‌ دل رازیبوون و شوین که‌وتنیان.

مال و سامانی پیغه مبهری خوا (ﷺ)

(حارثه) ی کورپی نه عمانی نه نصاری مالیکى هه بوو نزیك به مالی پیغه مبهری خوا له ناو شاری مه دینه دا...

(حارثه) ئەم دراوسیه تیه ی زۆر پى خوشبوو، خوی ده گپریته وه: له نیوان ئیمه و پیغه مبهری خوا (ﷺ) ته نوریکی نانکردنمان هه بوو، روژیک ئەو نانی پینه کردو روژیکیش ئیمه، هه موو شه وانیکیش به ئەسپایی له یه کئ له ژوو ره کانی ماله که مه وه گویم ده گرت بۆ نزاو پارانه وه به کوله کانی و ئەو دهنگه زوولآه ی که قورئانی پى ده خویند... دهنگی پیروزی ئەوهنده خوشبوو مروشی به لای خویدا ئالوده و که مهنده کیش ده کرد، چهن مه زنه وشه یه که لامی خوی مه زن بیته و مروقیکی مه زنی وهک (محمدی پیغه مبهر بیخوینی و داخو ده بی کهش و هه وای ئەو دیمه نه روحیه دلرفینه چۆن بیته و به چ شیوه یه که وصف بکریته... من ناتوانم ئەو وه صفه بکه م ته نها ئەوهنده ده لیم: که مهنده کیشی ئەو دهنگ و صه دا نازداره بوو بووم و بی ئەو دلم نارام نه ده بوو!

(حارثه) له و نزیکانه دا کۆمه لیک خانووی تری هه بوو، روژیکیان پیغه مبهری خوا (زهیدی کورپی حارثه) و (ئەبا رافیع) ی بانگ کردو دوو وشتری پیدان و فه رمووی: برۆن بۆ مه که که که کانه بۆ به یزن، ئەوانیش رویشتن و گه پانه وه هه ردو و که که ی پیغه مبهری خوا (فاطمه) و (أم کلثوم) و (سه وده) ی خیزانی (أم ایمن) خیزانی زهیدو کوره که یان هینا بوو، هه روه ها عه بدو لآی کورپی ئەبو به کوه هه موو مناله کانی تریان پینوو، بۆیه ماله که ی پیغه مبهر هه موو ئەوانه ی تیدا جیگه نه ده بووه، (حارثه) چهن مالیکى تری خوی بۆ چۆل کردن و چوونه ناوی، حارثه پیاویکی نان بده و سه خاوه ت مهنده بوو، هه موو شتیکی له خزمه ت پیغه مبهری خوا دا دانابوو... پاش نه وه ی که عه لی کورپی ئەبو تالیب) یش (فاطمه) ی کچی پیغه مبهری خواست، پیغه مبهری خوا ویستی له ماله که ی

خویدا جییان بکاته وه، (فاطمه) (رهزای خوی لی بیټ) وتی: بابه گیان تکات لیده کهم قسه یه که له گهل (حارثه) دا بکهیت، مائیکی خویمان بداتی و تییدا دابنیشین. پیغمبهری خوا (ﷺ) فهرمووی: فاطمه سویند بیټ به خوا... نه و پیاوه نه وه نده چاکه ی له گهل کردووم رووم نایهت داوای لی بکه م خانویه کی خویم بو چول بکات، نه م قسه که وتبووه گوئی (حارثی کوری نوعمان)، خیرا هاته خزمه تی و وتی: پیغمبهری خوا بیستومه ده ته وی فاطمه و هاوسه ره که ی بهیته ماله که ی خو ته وه، بویه هاتوومه ته خزمهتت بو نه وه ی پیټ بلیم: خانویه کی تری خو م چول ده که م له و خانوانه ی که نزدیکترن له خیلی (به نی نه جارن) له ماله که ی جهنا بتانه وه. من خو م و ماله که شم بو خوا و پیغمبه ره که یه تی، به خوا سویندت بو ده خو م نه و ماله م زیاتر خو ش ده ویټ که تو وه ری ده گریټ تا نه و ماله ی که ره تی ده که یته وه، که حارثه نه م سوینده مه زنه ی خوارد، پیغمبهری خوا (ﷺ) فهرمووی: راست ده که یټ خوا به ره که ت بخاته خو ت و ماله که ته وه.

نه وه بوو (عه لی کوری نه بو تالیب) (رهزای خوی لی بیټ) ماله که ی گو یزایه وه بو یه کی که له و مالانه ی (حارثه).

ماله نه نصاریه کانی مه دینه، بو دهر برینی خو شه ویستی زیاتر بو پیغمبهری خوا (ﷺ) له هه موو شتی کدا مملانی و کی به رکئی یه کتریان ده کرد، (عه بدو لالی کوری که عبی کوری مالیک) ده لی: (نهوس) و (خه زره ج) وه کو دوو سواری مهیدانی راکردن، مونا فه سه ی یه کتریان ده کرد، نه گهر یه کیکیان گورانی به سه ر پیغمبه ریشدا بوتایه، نه وی تریان ده یوت: نابئ ئیمه ش له و خیره بیبه ش بین. نه مه یه پله کانی عه شق و محه ببه ت، نه مه یه خو شه ویستی راسته قینه له نیوان پیغمبهری سه ر کرده و گله دل سو زه که یدا، به راستی وانه ی خو شه ویستی هه روا ده بیټ... هه زار سه لا واتت له سه ر بیټ نه ی پیغمبهری نازدا (ﷺ)...

گیانی لە خۆبووردەیی

پیغمبەری خوا (ﷺ) پیش ئەوەی لە شارۆچکە جوانەکەى مەدینەدا نیشتهجى بییت، ماوەیهک لە (قبا) ماوە، کۆچەرانیشی لەگەڵدا بوو، بۆیه کاتیک بنەو بارگەى پێچایەوه بۆ مەدینە، هاوێلانی کۆچەریش لەگەڵیدا گویزایانەوه، ئەنصارییەکان کە دانیشتووی شاری مەدینە بوون، ریزیکى بیونەیان لینگرتن، لەو مەیدانەدا لەسەر ریزگرتن لە میوانەکان پیش بڕکى یەکتریان دەکرد، تا گەیشته رادەیهک تیرۆ پشکیان لەسەر دەکردن؛ کۆچەرانیان بڕدە سەر کارو سەر مەزراکانى خویان و مالهەکانى خویان بە تەواوى لەگەڵیاندا دابەش کردن، ئەوەى لە توانادا بوو لە ریزو پیزانین لەگەڵ خوشک و برا کۆچەرەکانى خویاندا کردیان. ئەمەش بەشیک بوو لەو وەفادارییه مەزنەى ئەنصار لەبەردەم ئەو پەیمانە مەزنەدا کە پەیمانى (عەقەبە)یە بە پیغمبەریان دابوو (ﷺ).

ئەنەسى كورى مالیک دەلیت: کۆچەرییهکان هاتنە خزمەت پیغمبەرى خوا (ﷺ) وتیان: پیغمبەرى خوشەویست، بەراستى هەرگیز خەلکى بەرپرزو سەخاوت مەندى وەك ئەم شارەمان نەدیوه، لە کەمیدا دل ئەوایمان دەکەن و لە بوونیشدا بەخشندهو نان بدن، بەراستى لە هەموو شتیکیدا بەشداریان کردوین، ئەوەندە چاکەیان لەگەڵدا کردوین، دەترسین ئەوان هەموو پاداشته خاوییهکە بۆ خویان بەرن، پیغمبەرى خوا (ﷺ) فەرمووی: بریا زیاتریش بەوەتان بزانایه و نزاى خیریشتان بۆ بکردنایه، پاشان بە ئەنصارییەکانى فەرموو: برایانى بەرپرزم: برا کۆچەرییهکانتان کە کۆچیان کردووه، مال و مندالو هەموو شتیکیان بەجیهیشتوووه هاتوون بۆ لاتان...

ئەنصارییەکان وتیان: مالهەکانمان بەش دەکەین لە نێوانماندا.

پیغمبەر (ﷺ) فەرمووی: جگە لەوه دەتوانن چى دیکە ئەنجام بدن؟

وتیان: وەكو چى ئەى پىغەمبەرى خوا؟

فەرمووى: كۆچەرىيەكان كۆمەللىكن نازانن كار بكن له مەزراكاندا، داواتان لىدەكەم بەشىكى بەروبوومەكانى خۇتانیان بەنئى.

وتیان: بەسەر چاوان...

له شەرى خىلى (بەنو نهضیر) دا پىغەمبەرى خوا هەندىك دەست كەوتى شەرى هاتە بەردەست، بۇ ئەوہى كەمىك قورسایى سەرشانى ئەنصارىيەكان سووك بكات، بانگى كردن و هەموویان هاتن و دانىشتنىكى لەگەلدا كردن، پاش حەمدو سوپاسى خاى گەورە، وەصفىكى مەزنى ئەو گىانى لەخۇ بوردنەى ئەنصارىيەكانى كردو سوپاسى گەرمى كردن لەسەر ئەو ریزو تەقدیرەى كە له براو خوشكە كۆچەرىيەكانیان ناوہو قوربانى گەورەیان بۇ داون. پاشان پىی فەرموون: خۇتان دەزانن ئەم دەست كەوتى شەپە برىكە له مال و سامان، ئەگەر پىتان خۇشە ئەم مائە له نیوان ئیوہو كۆچەریاندا دابەش دەكەم، با كۆچەرىيەكان له شوین مەسكەنەكانتاندا بمىننەوہ، یان هەموو دەست كەوتەكان دەدەنە ئەوان و با له مال و مەزارەكانى ئیوہ بپۆنە دەرەوہو ئیوہش خەرىكى كارى خۇتان بن و ئەمەش بارسووكىيەكە بۇ ئیوہ. جا نازانم رای ئیوہ بەرامبەر ئەم شیوازە چىيە؟

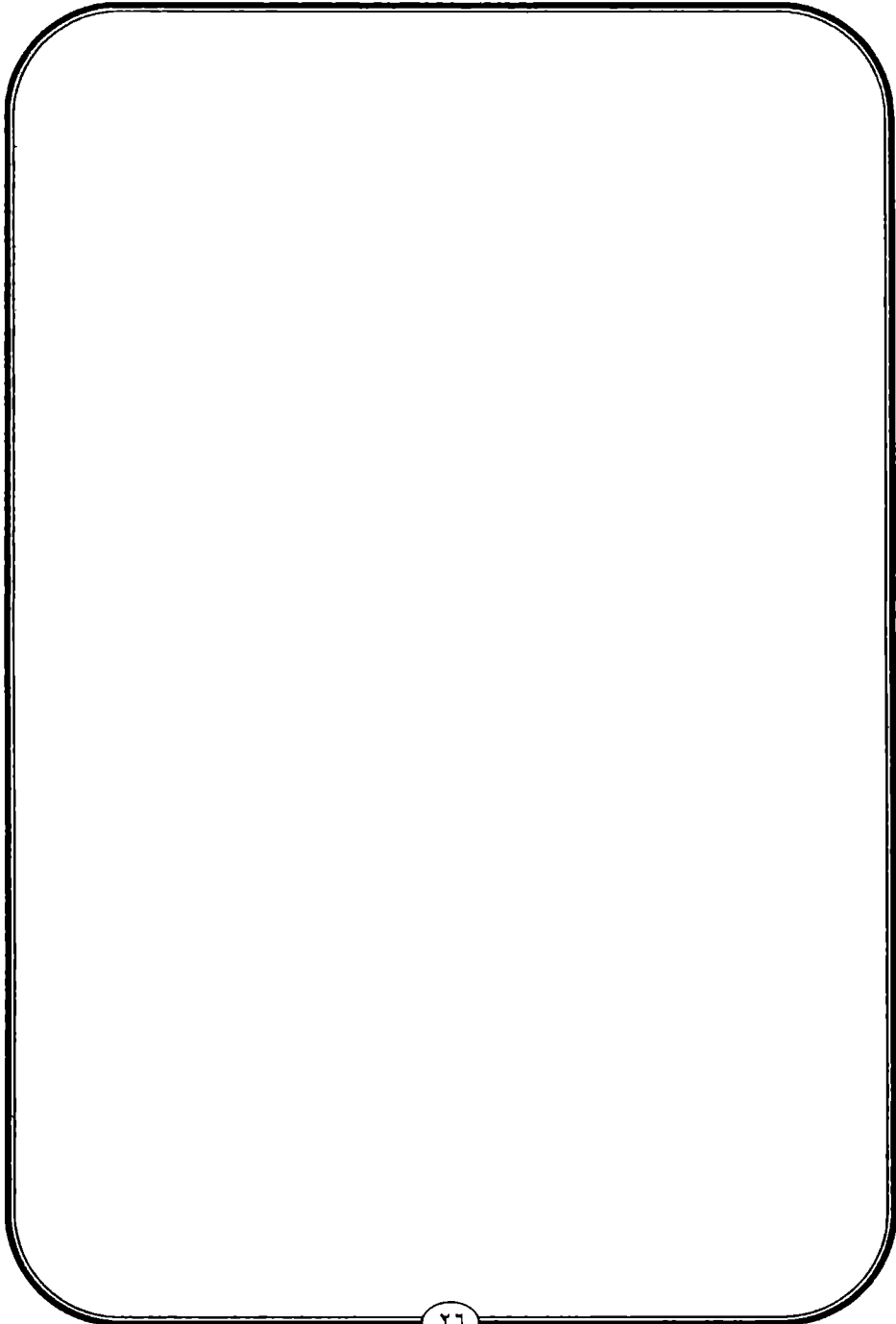
بۇ وەلامى پىشنىارەكەى پىغەمبەرى خوا (ﷺ) سەرۆكى هەردوو خىلى (ئەوس) و (خەزرەج) كە دوو خىلى سەرەكى مەدىنە بوون، برىتى بوون له (سەعدى كورپى مەعاذ) و (سەعدى كورپى عوبادە) (رەزای خاویان لى بىت)، هەردووكیان بە يەك دەنگ وتیان: پىغەمبەرى خوا (ﷺ) ئىمە داوا دەكەین هەموو دەست كەوتەكە بەسەر كۆچ كەراندە دابەش بكەیت و ناھىلین له مال و مەزراكانمان بپۆنە دەرەوہ، باوہكو خۇیان بمىننەوہ، تۆ گەورەى ئىمەیت و ئەوانىش خوشك و برامانن...

هەموو ئەنصارىيەكانى تریش بە يەك دەنگ هاواریانكرد: ئىمەش قبولمانە.

پيغهمبەرى خۆشەويست (ﷺ) لەبەردەم ئەم قوربانيدانەدا زۆر دلخۆش بوو، نزاىەكى خويندەوه كه به وهچەو نهوه دواى نهوهياندا بپرواته خوارهوهو فەرمووى: (اللهم ارحم الأنصار وأبناء الأنصار وأبنا أبناء الأنصار)، واتە: (خوایە گيان رحم بە ئەنصارو رۆلەكانیان و رۆلەى رۆلەكانیشیان بكەیت): دواى ئەوه سامانەكەى لە نیوان كۆچەراندای بەش كردو دوو هەژارى ئەنصارىیەكانیش بپههش نهكرد لهو دابهشكردنەدا، چونكه كهه دەست بوون.

ئەم هەلۆیستەى هاوهلان له چلهپۆیهى بهخشندهیى و قوربانیدان دایه، یهكێك مالى ههبيت دهزانیت ئەو هەلۆیستە چەندە گەورەیه، كه مروۆ دەست بەردارى بەشیکى زۆر له بهروبوومی یهك سالى تهمەن و مال و سامان و دەستكهوتهكانیش بیئت بو خوشك و براكانى خۆی، له بهرامبەر رهزامهندی خواو پيغهمبەرەكەیدا، بهراستی شایانى ئەو نزاو پارانهوه مەزنەى پيغهمبەرى خوان (ﷺ).

كاتیکیش سەرنجی هەلۆیستە پر له سەروریهکانى ئیسلام دەدەین، ئینجا بۆت دەردەكەویت كه ئەم سەرکەوتنانه چۆن و لەسەر دەستی چ جورە كهسانیک هاتوونەته دى.

ئاواتیکی سەرەمەرگ

(عبداللای کورپی جه‌حش) (ره‌زای خوای لی بیّت) که پورزای پیغه‌مبەری خوايه (ﷺ) ده‌گیریتەوه: جارێکیان پیغه‌مبەری خوا (ﷺ) دواي بانگی عیسا بانگی کردم و فەرمووی: سبەینێ بەرەبەیان دواي نوێژی بەیانی چەك و تفاقى خۆت بەینەو سەریکم لێبەدە، دەمەوێت بە‌لایە‌کدا بت نێرم.

(عبدالله) دە‌ئێ: لە‌گە‌ڵ بەرەبەیاندا چوومه خزمەت پیغه‌مبەری خواو چەك و تفاقى ته‌واوم لە‌گە‌ڵ خۆمدا هە‌ل‌گرتبوو، پیغه‌مبەری خوا (درودی خوای لە‌سەر بیّت) نوێژی بۆ خە‌ل‌کە‌که‌ کردو هاته دەرەوه، لە‌بەر دەرگا بە خزمەتی گە‌یش‌تم، کۆمە‌لێک لە‌ کۆچەرانی لە‌گە‌ڵدا بوو، (أبی کورپی که‌عب) ی بانگ کردو نامە‌یە‌کی پێ نووسی و دایە دە‌ستم و فەرمووی: ئە‌وا تۆم کردوو بە ئە‌میری ئە‌م کۆمە‌لە‌ کە‌سە‌ی دە‌یان‌بینی، بکە‌وه‌رە‌ ئی هە‌تا دوو شە‌وی ته‌واو نامە‌کە‌ مە‌کەرە‌وه، پاش ئە‌و ماوه‌یە‌ نامە‌کە‌ بکەرە‌وه چی تێ‌دایە‌ جیبە‌جیبی بکە‌.

و‌تم: پیغه‌مبەری خوا بە‌ره‌و چ لایە‌ک بکە‌ومه‌ ئی؟

فەرمووی: رێگە‌ی (نجدیە) بگرە‌بەر.

بە‌ئێ... (عبداللای کورپی جه‌ش) لە‌گە‌ڵ هە‌شت کە‌سی تری کۆچەراندای بە‌رێکە‌وتن، پاش ئە‌وه‌ی دوو شە‌وی پێ چوو نامە‌کە‌ی کردە‌وه، تێ‌یدا نووسرابوو: (ئە‌گەر سە‌یری ئە‌م نامە‌یە‌ت کرد بکە‌وه‌ ئی هە‌تا دە‌گە‌یتە (بطن النخلة) که دە‌کە‌وێتە‌ نیوان مە‌ککە‌و تائیفە‌وه، لە‌وێ ب‌مێنەرە‌وه، چاودێریە‌کی وردی جمو جۆلی قورە‌یشم بۆ بکە‌و هە‌واییانم بۆ بە‌ینەرە‌وه، بە‌لام زۆر لە‌و سە‌فەرە‌تدا بە‌کارمە‌هێنە‌و کە‌س لە‌گە‌ڵ خۆتدا بە‌زۆر مە‌بە‌.

کاتی‌ک (عبدالله) نامە‌کە‌ی خویندە‌وه و‌تی: بە‌سەرچاوان.

پاشان رووی کردە‌ هاو‌لە‌کانی پێی و‌تن: پیغه‌مبەری خوا (ﷺ) فەرمانی پێ‌داوم بگە‌مه (بطن النخلة) و هە‌وایی قورە‌یشی بە‌ینمە‌وه‌و لە هە‌مان کاتیشدا

فهرمانی پیداووم لهم سه فهره مدا زۆر له هیچ کامتان نه کهم، کامتان حزی له شه هاده ته با له گه لمدا بهر بیکه ویت، هه رکه سیش پیی ناخوشه با بگه پیتته وه زۆرمان له سه ر نییه، هه موویان هاواریان کردو وتیان: به سه رچاوان، ئیمه ش قسه مان له گه ل فهرمانی خواو پیغه مبه ره که ی و تو دایه، بهر بیکه وه پشت به خوا. بهر بیکه وتن تا گه یشتنه شوینی دیاریکراو، به بی ئه وه ی هیچ کامیکیان دوابکه ون.

که روژی جهنگی ئوحد هاته پیتشه وه، عبدالله هاته پیتشه وه بوای پیغه مبه ری خوا (ﷺ) و وتی: پیغه مبه ری خوا ئه وا خو ت ده بی نی سو پای دوژمن به رامبه رمان وه ستاون، منیش له گه ل دئی خو مدا داوام له خوا ی خو م کردوه که له م جهنگه دا شه هید بکریم و دوژمن لاشه که م بشیوینن، به وشیه وه به خوا ی خو م بگه م و پرسیارم لی بکات بوچی وات لیکراوه؟، منیش بلیم: خواجه له بهر تو، ئینجا ئه ی پیغه مبه ری خوا (ئه گه ر مؤئه تم به دیت) داوایه کم له بهر پرت هیه. پیغه مبه ری خوا فهرمووی: بفرموو داواکه ت چییه؟

عبدالله وتی: داوات لیده که م که پاش خو م میرات و سهروه ت و سامانه که م هه مووی بوخو ت بی ت خو ت بهر بیه وه به ریت. ئه ویش فهرمووی: باشه.

دوای ئه وه ی جهنگ دهستی پیکرد، شه ر گه رم بوو، کاره ساتی شه هید بوونی ئه و کو مه له هاوه له ی پیغه مبه ری خوا - له سه روو هه موویانه وه چه مزه ی مامی پیغه مبه ر - نازاریکی گه وره ی له دئی پیغه مبه ری خوادا به جیه یشت، له ناو شه هید بووه کاندای (عبدالله ی کوپی جهش) ی تیدا بوو، هه موو جهسته و گیانی به نووکه شمشیرو رم ناژن ناژن کرابوو، چونکه موشریکه کان دوای شه هید بوونی جهسته ی پیروزیان شیواندبوو، پیغه مبه ری خوا (ﷺ) له گه ل چه مزه ی مامیدا هه ردوکیانی خسته ناو یه ک گوڤروه (رهزای خویان لی بی ت).

مرۆڤه خاوهن هه ئۆیسته که

پاش ئەوهی که مسوڵمانان له ناو شاری مه دینه دا نیشته جی بوون، موشریکه کان بۆ فشار خستنه سهریان کهوتنه تالانکردنی هه رچی مال و سامانیان هه یه و دهستیان کرد به نازاردانی ئەو کهس و کارانه یان که نه یان توانی بوو کۆچ بکه ن. بۆیه خوای گه وره و بالا دهست مۆله تی فەرموو به مسوڵمانان که چیت له زۆلم و زۆری موشریکه کان بیده نگ نه بن و دهستیان لی بکه نه وه.

یه که مجاری دهست کردنه وه له وێوه دهستی پیکرد که کاروانیکی بازرگانی سه رانی قوردهش له رپی شامه وه به ره و مه که که ده گه رایه وه، ئەوه بوو ئەبو سوفیانی کوری حه رب سه رکردایه تی ده کردو زۆربه ی سه روه ت و سامانه کهش ه ی ئەو بوو، بۆیه ده رفه تیکی باشبوو بۆ پیغه مبه ری خوا و مسوڵمانه کان ئەو مافه ی خۆیان وه ربگره وه، پیغه مبه ری خوا (ﷺ) سوپایه کی (۳۰۰) که سی له گه ل خۆیدا بر دوو له نزیك کانیاه کانی (به در) بارگه یان لیخست.

هه وائ گه یشته ئەبو سوفیان ئەویش کابرایه کی شاره زای بیابان بوو، بۆیه رپه وه ی کاروانه که ی گۆری و مسوڵمانان تووشیان نه هاتن، به لام که موشریکه کانی مه که که به مه یان زانی، کهوتنه خو کۆکردنه وه و (۹۰۰) چه کداری سه ر سه خت و کوری شه رکه ریان له گه ل خۆیاندا بر دبوو بۆ شه رکردن، له گه ل پیغه مبه ری خوا و مسوڵمانه کاند... پینش ئەوه ی هه ردوو سوپاکه به رامبه ر بووه ستن و جه نگه که گه رم بیته، پیغه مبه ری خوا (ﷺ) ویستی هیمه ت و ئیراده و توانای هاوه له کانی تاقی بکاته وه و بزانی چه ند ناماده ن بۆ رووبه روو بوونه وه، نیبن ئیسحاق ده لیت کاتیک که پیغه مبه ری خوا بیستی خێلی قوردهش سوپایه کی گه وره یان بۆ کۆکردونه ته وه و کاروانه که شیان

دهرباز بووه، تیځه‌یشت که شهر رووده‌دات و هاوه‌لانیش دهرکیان به‌وه کردبوو،
 کوی کردنه‌وه و پیی فهرموون: کیی قسه‌ی هه‌یه له نیوه با بفهرمویت؟
 نه‌بویه‌کر (ﷺ) هه‌ستاو کومه‌لیک قسه‌ی باشی کرد، دوا‌ی نه‌و میقدادی
 کورپی نه‌سوده‌ی کیندی هه‌ستاو وتی: پیغه‌مبه‌ری خوا به‌ره‌و نه‌و شوینه‌ بکه‌وه
 ری که خوا بریاری له‌سه‌رداوه، نیمه‌ش به‌دل و به‌گیان له‌گه‌لتا ده‌بین، سویند
 بیټ به‌خوا... نیمه‌ه‌رگیز نه‌وه‌ت پیی نالیین که (به‌نی ئیسرائیل) به (موسا) یان
 وت: (اذهب أنت و ربك فقاتلا إنا هاهنا قاعدون)، واته: (برو خوټ و خواکته شهر
 بکن، نیمه‌داده‌نیشین و چاوه‌پروانت ده‌که‌ین)... نه‌خیر نه‌وه هه‌رگیز کرده‌ی
 نیمه‌نییه، به‌لکو ده‌لیین: بکه‌وره ری و له‌گه‌ل خوی خوټ دژ به‌بیباوه‌پران
 بجه‌نگه، نیمه‌ش پشتیوانت لیده‌که‌ین و له‌گه‌لیان ده‌جه‌نگین و سویند بیټ به‌و
 که‌سه‌ی توی به‌حق بو نیمه‌ناردوه... نه‌گهر سه‌رمان بنیټ به (برک
 الرماذ) یشه‌وه له‌خزمه‌تندا ده‌بین و شه‌رده‌که‌ین هه‌تا ده‌گه‌یت به‌نامانجی خوټ.
 پیغه‌مبه‌ری خوا گوئی له‌م قسانه‌ بوو، پیی باش بووو دوعای خیری بو
 کرد، پاشان رووی کرده‌ خه‌لکه‌که‌وه فهرمووی: به‌ریزینه‌ کیی ترتان قسه‌ی تری
 هه‌یه با بیکات، پیم خوټه‌ هه‌ندیکی ترتان قسه‌ بکن، (له‌م قسانه‌دا مه‌به‌ستی
 نه‌نصاریه‌کان بوو، چونکه‌ هه‌چی هه‌ستاو قسه‌ی کرد له‌کوچه‌ریه‌کان بوو، له
 لایه‌کی تریشه‌وه به‌شیکی زوری سوپاکه‌ له‌وان پیکه‌اتبوو، پیغه‌مبه‌ری خوا
 به‌یعه‌تی عه‌قه‌به‌ی له‌به‌رچاو بوو ده‌یویست بزانیټ چهنده‌ هیمه‌متیان به‌رزه‌و
 چهنده‌ له‌سه‌ر وه‌فاو به‌لینه‌که‌یان سوورن، چونکه‌ له‌کاتی خویدا وتبوویان:
 پیغه‌مبه‌ری خوا... هه‌تا نه‌گه‌یته‌ لامان ناتوانین له‌نه‌ستوت بگرین، هه‌رکه
 گه‌یشتیته‌ لامان له‌نه‌ستوو گهردنی نیمه‌دایت و پاریزگاریت لیده‌که‌ین، نه‌مرو
 هه‌روه‌کو چون‌ به‌رگری له‌خیزان و مال و منالی خویمان ده‌که‌ین ناواش به‌رگری
 له‌تو ده‌که‌ین، پیغه‌مبه‌ری خوا حسابی بو نه‌وه کردبوو که‌ نه‌بادا نه‌وان واحالی
 بووبن که‌ ده‌بیټ دوزمن بدات به‌سه‌ر مه‌دینه‌دا نه‌وجا نه‌وان ده‌ست بکه‌نه‌وه،

دهیویست بزانی مه دینه بییه کان له دهره وهی شاره که شیاندا نه وه هیوئیسته
 ده نوینن! بویه کاتیک نه مهی رونکرده وه (سه عدی کوپی مه عاذ) - که سه روک
 خیلی (نه وس) بوو - هه ستایه سه ریپو وتی: وا ده زانم له گه ل ئیمه ت بیته نهی
 پیغه مبهری خوا!

پیغه مبهری خوا (ﷺ) فرموی: به لئی مه بهستم ئیوهیه.

ئینجا سه عد وتی: پیغه مبهری خوا ئیمه باوه پرمان پی هیناویت، متمانه مان
 پیکردوویت، شایه تیمان دا له سه ره نه وهی که هه رچی تو هیناوته هه ق و راسته،
 له سه ره نه وانه ئیمه وادهو به لینی پیاوانه مان پیداویت، له سه ره به گوئیکردن و
 فرمان نه شکاندن، بهرئ که وه ئهی پیغه مبهری خوا بو نه و کارهی خو ت
 مه به سته، ئیمه له گه ل تداین سویند بیته به و که سهی که تو ی به حه ق ناردوه،
 نه گه ره به سه ره شه پو ی نه و ده ریایه دا بمان بهیت له گه ل تاین، ته نها یه ک پیاومان
 دوانا که ویت، هه رگیز ترسیشمان له وه نییه بمان بهیت به گز دو ژمنه که ماندا،
 ئیمه مروقی جهنگاوهرین له شه ردا دان به خو دا ده گرین، له پیکدادان و هه رای
 جهنگیشدا راستگو یانه ده جهنگین - به لکو خوی گه وه سه باره ت به ئیمه دل
 نارامت بکات - بکه وه ره ری له سه ره به ره که تی خوی په روه ردگار.

ئه م قسانه ی سه عدی کوپی مه عاذ پیغه مبهری خوا ی دلخوش کردو ئینجا
 فرموی: پشت به خوا بهر پیکه ون... مرده تان لی بیته، خوا مرده ی یه کیک له و
 دانانه ی داومه تی (مه بهستی کاروانه که وه نه و کومه له چه کداره زوره بوو که
 هاتبوون بو شه ر له گه ل پیغه مبهری خوادا)، له پیش چاومه چو ن له خویناوی
 خویان ده گه وزین.. ئینجا سه عید وتی: پیغه مبهری خوا حه زده که م له پشتی
 سوپاکه ی خو ماندا که پر پیکت بو دروست بکه م بو نه وهی تیدا دابنیشیت و
 له ویوه سه رکردایه تی شه ره که بکه ییت و به دوور بیت له وان، تا وه کو نه گه ره له
 شه ره که دا خوا سه ری خستین نه و به ناواتی خو مان گه یشتووین و دل مان
 خوش ده بیته، خو نه گه ره خوا نه خواسته وانه بوو، چه ک و تفاهه که مان

بېچەرەوۋە بگەرپرەوۋە بۇ شارى مەدىنە... چونكى لەوئى كۆمەلىكىمان بەجى
 ھىشتوۋە لە ئىمە زىاتر توپان خۇش دەوئىت و بىانزانىايە دەكەوئىتە شەرەوۋە
 ھەرگىز دواندەدەكەوتن، بگەرپرەوۋە لای ئەوان لە ئىمە زىاتر بەرگرىت لىدەكەن.
 پىغەمبەرى خوا سوپاسى گەرمى كىردن و دوغای خىرى بۇ كىردن، پاشان
 كەپرەكەيان لە پىشتى سوپاكەوۋە بۇ پىغەمبەرى خوا دروستكىرد... لەم
 ھەلوئىستە مەزنى (سەعدى كوپى مەغاز) دا يەك حەقىقەتى روون بەرچاۋ
 دەكەوئىت، ئەوئىش خەمى خەمەكانە، كە لەسەر ھەمو خەمىكى ترەوۋە بوئە
 خولياى سەعدو ترسى ئەوئى ھەيە پىغەمبەرى خوا (ﷺ) تووشى ئازارنىك
 بىت. ئەم حەقىقەتە راستەقىنە ھەلقوللوى خۇشەوئىستىيەكى قولى ھاوۋەلانە
 بەرامبەر پىغەمبەرى مەزن (ﷺ) و ئەو پەيامە رىزدارەى ھىناوئىتەى، ھەر كەسىك
 كەمەند كىشى مەحبوبى خۇى بىت بەم شىۋەيە دەبىت، خەمى بۇ دەخواۋ بوئى
 دەسوئىت، ئەوئەتا پىش ئەوئى بىر لە ژيان و مردنى خۇى بكاتەوۋە نەخشە بۇ
 پىغەمبەر دادەئىت نەبادا تووشى زىان بىت. رەزاۋ رەحمەتى خوا لەسەر ھەموو
 ھاوۋەلانى پىغەمبەر (ﷺ).

دوا ناوات

ئین نيسحاق دەگيرپتەوہ: لە کاتی کدا کە هەردوو سوپای مسولمانان و موشریکان لە نزیك ئاوەکانی بەدر بەرامبەر یەك وەستان، پیغەمبەری خوا (ﷺ) سەرگەرمی رێك و پێك کردنی ریزی چە کدارەکان بوو، تیریکی بە دەستەوہ بوو بەو تیرە ریزەکانی رێك دەکرد، بەلای ریزی کدا تێپەری کردو سەیری کرد پیاویکی قەلەویان تیدا بوو ناوی (سەودای کۆری غوزەییە) بوو، تۆزێ ورگی لە پیئەوہ بوو، ریزەکە ی ناشیرین کردبوو، پیغەمبەری خوا کلکیکی تیرەکە ی دەستی بەسوکێ بە ورگی کابرا دا داو پیئە فرموو: (سەودا) کەمیک برۆ دواوہ با ریزەکە تان رێك بیئت!

سەودا هاواری لی هەستاو وتی: بەپراستی ئازارت دام ئە ی پیغەمبەری خوا!، مادامەکی خوا تۆ ی بەحەق ناردووہ داوای تۆلە دەکەم، دەبی حەقەکەم بدەیتەوہ!

پیغەمبەری خوا (ﷺ) فرمووی: حەقی خۆتە، کراسەکە ی هەلدا یەوہ و فرمووی: تۆلە ی خۆت بکەرەوہ!

(سەودا) کە پیغەمبەری خوای بەوشیوہ یە بینی دەستی کردە ملی پیغەمبەری خواو سکی پیروزی ماچکرد!!

پیغەمبەری خوا (ﷺ) ئەم کارە ی سەودای بەلاوہ سەیر بوو، فرمووی: ئەوہ چییە (سەودا) بۆ وادەکەیت!؟

سەودا وتی: پیغەمبەری خوای خۆت دەزانی ئەمڕۆ روژی پێك دادان و رووبەر و بوونەوہ یە، حەزم کرد لە دواچرکە ساتەکانی ژیا نندا پیئەستم بەر پیئستی ئەو لە شە پیروژەت بکەوئت و بە ئاگری دۆزەخ نەسووتیم.

پیغمبەری خوای (ﷺ) دوای خیری بۆ کرد... هەندیک لە ریوایەتەکان
 دەئین: (سەودا) هەستی کردبو کە ئەو دوا ساتەکانی ژیانیهتی، بۆیه حەزی
 دەکرد لە ساتەکانی مائناواییدا دەستی لە ملی پیغمبەری خوادا بێت و
 جەستەیی بە جەستەو گیانی پیروزی بەرەکەتدار بێت، ئەو بوو لە شەرەکەدا
 (سەودا) شەهید کراو بە مەنزڵگای سەروریتی دل و دەروونی شادبوو.
 بەرپۆزان ئەگەر هەموو سوتاوەکانی کاروانی عەشق و مەحەببەت تەزبیحەو
 وشەیی خۆیان بە بالای خۆشەویستیدا بهۆننەو، هەرگیز ناگەنە ئەم مەقام و
 پایە پیروزی بلن دەی کە هاوێلان پێی گەیشتبوون، بۆیه بە حەق شایستەیی
 ئەو بوون شەرفی هاوێلتیان دەست بکەوێت. رەحمەت و رەزای خوا لەسەر
 یاران و شوێن کەوتوان و هەموو ئەوانەیی لەو کاروانە ریزدارە بەرپێدەکەون و
 باوەری پێ دەهینن...

چەند ھەلووستیک

لە کاتیگدا کە ھەردوو سوپای مسوڵمانان و موشریکانی مەککە بەرامبەر یەک وەستان، موشریکەکان داویان کرد کە چەند کەسیگ لە مسوڵمانەکان بێنە دەرەو بوو موبارەزە تاکە کەسی لەگەڵیاندا، پیغەمبەری خوا (ﷺ) ئەمەری فەرموو کە (حەمزە) ی مامی و ھەردوو ئامۆزاکە (عەلی) و (عوبەیدە) بۆیان بپۆنە دەرەو و پێی فەرموون: ھەستێ پێشوازی لە بەھەشتیگ بکەن کە پانتاییەکە ی بەقەد ھێندە ی ئاسمانەکان و زەمین.

لە موبارەزەگدا ھەرسیکیان سێ موشریکەکە ی بەرامبەریان کوشت، بەلام (عوبەیدە) پاش کوشتنی بەرامبەرەکە بە خەستی بریندار بوو، (حەمزە) و (عەلی) لە گۆرەپانی جەنگدا ھەڵیانگرت و ھینایانە پێشوە ی سوپاکە، بۆ لای پیغەمبەری خوا (ﷺ)، (عوبەیدە) ھەتا گەیشتە لای پیغەمبەری خوا (ﷺ)، بەسەر بالای شەھیدی و سەر بەرزی مسوڵماناندا شیعی دەخویندەو.

کاتیگ لە پیغەمبەری خوا نزیک بوونەو لە نوێژدا بوو، کە لە نوێژەکە ی بوو، (عوبەیدە) وتی: پیغەمبەری خوا ئەگەر ئیستا (أبر طالب) بمایە باش دەیزانی کە ئیمە لەو زیاتر بەرگری لە تۆ دەکەین و زۆر چاک خویمان بە قوربانی ریبازەکە ت دەکەین، پاشان سەیری پیغەمبەری خوا ی کردوو فەرمووی: پیغەمبەری خوا (ﷺ) ئایا من شەھیدم؟

پیغەمبەری خوا (ﷺ) فەرمووی: من شایەتیت بۆ دەدەم کە شەھیدیت.

پاش ئەم مژدەیی پیغەمبەر (ﷺ) (عوبەیدە) گیانی پاک ی سپارد (رەزاو رەحمەتی خوا ی بێت).

لە دیمەنی موبارەزە تاکە کەسییەگدا، (عوتبە ی کوری رەبیعە) کە یەکیگ بوو لە موباریزەکان کوژرا، (عوتبە) باوکی (ئەبو حذیفە) بوو، کەگەنجیکی نازاو

دلیری مسولمانان بوو، به چاوی خوئی کوژرانی باوکی و براهکی و مامی بینی، پیغهمبهری خوا (ﷺ) دواي ته‌واو بوونی جه‌نگ فرمائی دا هه‌موو تهرمه‌کانیان له چاله‌که‌ی (قلیب) دا بنیژن، له و کاته‌دا سه‌یری (أبو حذیفه) ی کرد، تیبینی کرد ره‌نگی زهره‌ه‌لگه‌را‌بوو تی‌کچوو بوو.

پیغهمبهری خوا (ﷺ) پیی فرموو: (أبو حذیفه) ده‌لئی له باره‌ی باو‌کته‌وه شتی‌کت بو‌ دروست بو‌وه؟

له‌وه‌لام‌دا فرمووی: نه‌خیر نه‌ی پیغهمبهری خوا، سویندت بو‌ ده‌خوم، له مردنی باو‌ک‌دا هیچ گومانیکم بو‌ دروست نه‌بو‌وه، به‌لام باو‌کم جو‌ره‌ پیا‌وه‌تی و داناییه‌کی تیدا‌بوو نومیدم ده‌کرد خوا هیدا‌یه‌تی بدات و مسولمان بی‌ت، به‌لام کاتی‌ک بینیم کوژراو به‌کافری مرد، نه‌و نا‌واته‌م نه‌هاته‌دی و بی‌تاقه‌تی کردم.

پیغهمبهری خوا (ﷺ) ده‌ستی به‌سه‌ر شانیدا هی‌ناو دوعای خیری بو‌ کرد. جینگه‌ی سه‌رنجه‌ که لی‌ره‌دا بلین: کاتی‌ک موشریکان له‌سه‌ره‌تای موباره‌زه‌که‌وه دینه‌ ده‌روه (أبو حذیفه) سه‌یرده‌کات نه‌وانه هاتو‌ونه‌ته ده‌روه بریتین له: باوکی و مامی و براهکی، نه‌میش گو‌ری‌ک ده‌داته خوئی و حه‌زه‌کات یه‌کی‌ک له موباریزه‌ مسولمانه‌کان خوئی بی‌ت، پیغهمبهری خوا (ﷺ) ناهیلیت، نه‌مه‌ش به‌لگه‌یه‌کی رو‌ونه له‌سه‌ر نه‌و خو‌شه‌ویستییه‌ی (أبو حذیفه) بو‌ ری‌بازی خواو پیغهمبهری مه‌زن هه‌یه‌تی (ﷺ).

ئینجا (ئین ئیسحاق) له موحه‌مه‌دی کو‌ری جه‌عفرو نه‌ویش له مامی خو‌یه‌وه که (عوروه‌ی کو‌ری زوبه‌یره) ده‌گی‌ری‌ته‌وه: جاری‌کیان عومه‌یری کو‌ری وه‌هه‌بی جه‌مه‌حی له‌گه‌ل سه‌فوانی کو‌ری نومیدا دانیشتبون، (کات دواي جه‌نگی به‌درو کوژرانی سه‌رانی قوره‌یشه) عومه‌یر کابرایه‌کی داخ له دل‌و فیلبازی قوره‌یش بوو، زور نازاری پیغهمبهری خوا ده‌داو هاوه‌لانی‌شی بی‌زار کردبوو.

له جهنگی به دردا کوپه‌کهی له لایهن مسولمانه‌کانه‌وه دستگیر کرابوو،
صه‌فوان له دانیشتنه‌که‌یدا داخ و ئەسه‌فینکی زوری خوارد، بۆ کوژراوه‌کانی
(قوله‌یب)، صه‌فوان هه‌ناسه‌یه‌کی قولی هه‌لکیشاو وتی: به‌راستی ژیان دوا
ئەوان هیچ خیریکی تیدا نییه.

عومه‌یر وتی: وه‌للاهی راست ده‌که‌یت، سویند بی‌ت ئە‌گه‌ر قه‌رزاری ترسی
مال و منداڵ نه‌بوایه ئیستا سوار ده‌بووم و ده‌پویشتم بۆ مه‌دینه‌و (محمد)م
ده‌کوشتم، به‌تایبه‌تی که ئیستا کوپیکم لای (محمد) دیله، به‌و بۆنه‌یه‌وه ده‌توانم
بگه‌مه ئە‌وی.

صه‌فوان ئە‌مه‌ی به‌هه‌لیکی باش زانی وتی: به‌نیسه‌بت قه‌رزه‌که‌ته‌وه من
بۆت ده‌بژیرم، خه‌می مال و منداڵه‌که‌شت مه‌خۆ، من ژیانیاں بۆ دا‌بین ده‌که‌م هه‌تا
ده‌گه‌رپیته‌وه.

عومه‌یر به‌مه‌ رازی بوو، وتی: به‌لام تکات لیده‌که‌م با ئە‌م مه‌سه‌له‌یه‌ نه‌ینی
نیوان من و تو بی‌ت و که‌س پی‌ی نه‌زانی‌ت.

صه‌فوان وتی: باشه‌ منیش رازیم.

عومه‌ر شمشیره‌که‌ی تیزکرده‌وه‌و ژه‌راوی کردو به‌ره‌و مه‌دینه‌ که‌وته ری.

له‌ ناو شاری مه‌دینه‌دا ژیان ئاسایی بوو، عومه‌ری کوپری خه‌ت‌تاب و هه‌ندی‌ک
له‌ هاوه‌لان پیکه‌وه‌ راوه‌ستا‌بوون و باسی شه‌په‌که‌ی به‌درو فه‌زل و نیعه‌ته‌کانی
ئە‌و سه‌رکه‌وتنه‌ گه‌وره‌یاں ده‌کرد، عومه‌ر (ره‌زای خوای لی بی‌ت) له‌ دووره‌وه
(عومه‌یری کوپری وه‌هب)ی به‌دی کرد، به‌ سواری وشتریکه‌وه شمشیره‌کی له
قه‌دی خو‌ی داوه، خه‌ریکه‌ له‌به‌رده‌م ده‌رگای مرگه‌وتدا داده‌به‌زی‌ت.

عومه‌ر هاواری کرد: ئە‌و پیاوه‌ خراپه‌ بگرن و نه‌هیلان ده‌ر‌ب‌جی‌ت، سویند بی‌ت
بۆ کاریکی خراپ هاتوو، ئە‌مه‌ ئە‌و پیاوه‌یه‌ که له‌ جهنگی به‌دردا خه‌لکی له
دژی ئی‌مه‌ کو‌ده‌کرده‌وه،

پاشان عومەر به پهله چووه خزمەت پیغەمبەری خوا (ﷺ) و پئی فرموو:
ئەهی پیغەمبەری خوا ئەمە دوژمنی خوایه، نیازی خراپە، شمشیرەکەهی به
دەستەوہیە!

پیغەمبەری خوا به هیمنیەوہ فرمووی: بۆم بکەنە ژورەوہ، ئینجا عومەر
(ﷺ) شمشیرەکەهی خۆی لە گەردنی (عومەر) ئالاندو به کۆمەلێک لە
ئەنصارییەکانی تری وت: ئیوہش ناگاداربن، ئەمە پیاویکی خراپەونە بادا
بیەویت دەستیک لە پیغەمبەری خوا بوە شینیت.

بەر شیوازە بردیانە ژورەوہ بۆلای پیغەمبەری خوا (ﷺ)، لە بەردەمیدا
دایان نیشاندا، هیشتا عومەر شمشیرەکەهی لەسەر گەردنی عومەر لانهبردبوو،
پیغەمبەری خوا (ﷺ) به عومەری فرموو: شمشیرەکەت دوور خەرەوہ، ئینجا
رووی کردە عومەرو پئی فرموو: عومەر لیم نزیک بەرەوہ، عومەر لئی نزیک
بووہو وتی: بەیانیت باش.

پیغەمبەری خوا (ﷺ) فرمووی: ئەمە سلۆی سەردەمی جاھیلییە، خوای
گەرە به سلۆیکی جوانتر ریزداری کردوین، ئەو سلۆی ئیمە لە هی تو
باشترە، سلۆەکەهی ئیمە سلۆی خەلکی بەهەشتە.

عومەر وتی: ئەم سلۆی ئیوہ به نیسبەت منوہ تازەیه.

پیغەمبەری خوا (ﷺ) فرمووی: بۆچی هاتوویت بۆ ئیرە؟

عومەر وتی: بۆ ئەوہ هاتووم لەگەڵ کورە دیلەکەمدا باش بن.

پیغەمبەری خوا (ﷺ) فرمووی: ئەهی ئەو شمشیرەهی گەردنت بۆ چییە؟

عومەر وتی: خوات لە ناوی بەریت، جا ئەم شمشیرە چی بۆ ئیمە کردوہ!

پیغەمبەری خوا (ﷺ) فرمووی: راستم پئی بلئی بۆچی هاتوویت؟

عومەر وتی: تەنھا بۆ ئەوہ هاتووم.

پیغەمبەری خوا (ﷺ) فرمووی: نەخیر عومەر، بەلکو توو صەفوانی

کۆری ئومەییە لە (حجر) دانیشتبوون، یادی کۆژراوہکانی (قلیب) تان دەکرد،

تۆش وتت: ئەگەر قەرزىم لەسەر نەبووايەو مەندالى زۆرم نەبوایە ھەر ئىستا
ھەلەدەستام و دەچووم (محمد)م دەکوشت، ئەو ھەو بو صەفوان قەرزو زىيانى
مەندالەکانتى لە ئەستۆى خۆى گرت و تۆش ھاتىت من بکوژىت، بەلام دۇنيا بە
کە خوا ھەرگىز ناھيلى ھىچم بەسەردا يىت.

عومەير لەبەردەم ئەم ديمەنە سەراسىمەيەدا سەرسام بوو، تىگەيشت کە
بەراستى ئەم ھەوالە لە خواو دەراو بە پىغەمبەر (ﷺ)، بۆيە شاھەتومانى
ھىناو مەسولمان بوو، پىي وت: ئەي پىغەمبەرى خوا (ﷺ) ئىمە زۆر خراب
بووين کاتىک وھى بۆ تو دەھات بە درۆمان دەخستىتەو، ئەم ھەوالەش
يەكە لە ھەوالەکانى وھى، دەنا لەو کاتەدا کە من قەسەم لەگەل صەفواندا
دەکرد تەنھا خۆمان بوووين وکەسمان لەگەل نەبوو، سویند يىت بە خوا من
ئىستا پرۆای تەواوم بە پىغەمبەرىتى تو ھەيەو سوپاسى خوا دەکەم کە تا ئىرە
ملى رىي پىگرتووم و ھىدايەتى داوم.

پىغەمبەر (ﷺ) روى کردە ھاوولان و فەرمووى: براکەتان فىرى ئاينەکەى
بکەن و قورئانى پى بخویننەو ھو دىلەکەشى بۆ بەرەلا بکەن.

عومەير وتى: پىغەمبەرى خوا (ﷺ) ھەتا ئىستا لە ھەولى ئەو ھەو دا بووم کە
نوورى خوا بکوژىنمەو ھە. نازارى مەسولمانانم زۆر دەدا، بۆيە ھەزەدەکەم مۆلەتم
بەھىت بگەرمەو ھە ناو کەس و کارم و بەرەو ئىسلامەتى بانگيان بکەم، بەلکو
خوا ھىدايەتيان بەدات يان نازاريان بەدەم ھەروەکو چۆن نازارى ھاوولانى تووم
دەدابۆ ئەو ھى پەشىمانيان بکەمەو ھە.

پىغەمبەرى خوا (ﷺ) مۆلەتى دا کە بگەرىتەو ھە بۆ مەککە، لەو لاشەو ھە
صەفوانى کورپى ئومىيە خووش خووش ھەوالى دەدا بە قورەيش و دەيوت: لەم
چەند رۆژەدا ھەوالى خووش دەبيستن، ئەو ھەندە خووشە خەفەتى جەنگى بەدرتان
لەبىر دەباتەو ھە.

صهفوان به حيسابى خوى نه خشهكهى مهحكهم دارشتبوو، چاوه پروانى
ههوالى كوشتنى پيغه مبه ر بوو (ﷺ)، بويه ههركه سيك له مهدينه بهاتايه ته وه
ههوالى عومه يرى لى ده پرسى، ههتا جاريكيان هه واليان دايه كه مسولمان
بووه، صهفوان خهريك بوو نه قلى له دهست بدات، بويه سويندى خوارد نه
قسه له گه ل عومه يردا بكات و نه يارمه تى مال و منداله كهى بدات. كاتيك
(عومير) گه يشته وه مهككه دهستى كرد به بانگه شه كردن بو ئيسلامه تى و
ژماره يه كى زورى خه لك له سه ر دهستى مسولمان بوون.

مه لۆیهك خه می مهزن

جهنگی ئو خود له یادگار ییه کانی مسوولمانان یادیکی ناسۆرو برینیکی ساریژ نه بووه، لهو جهنگه دا ژماره یه کی زۆر له هاوه لآن به هۆی هه له ی هه ندیکیا نه وه شه هید کران و شکستیکی سه ربازی گه وره به سه ر مسوولماناندا هات.

هه ر لهو جهنگه دا بوو (حه مزه) ی مامی پیغه مبه ری (ﷺ) شه هید کرا و زامیکی قو لی له ناخی پیغه مبه ری خوا (ﷺ) به جیه یشت. له کاتی شه په که دا زۆریه ی خه می هاوه لآن نه وه بوو که ئایا پیغه مبه ری خوا چی لی به سه رها تو وه، بۆیه میژوو هه ندیک هه لۆیست و بو تو مار کدو وین که نیشانه ی خوشه ویستییه کی راست و قوربانی دانی مه زنه له گه ل پیغه مبه ری خوا دا (ﷺ). له م دیمه نه دا چه ند هه لۆیستی کتان بو هه لده بژیرین...

(طلحه ی کوری عوبیدوللا) له رۆژی جهنگی ئو خوددا زۆر نازایانه ده جهنگا، به شم شیره که ی دهستی به رگریه کی سه ختی له پیغه مبه ری خوا کرد (ﷺ)، که پیغه مبه ری خوا (ﷺ) به هه ر چوار لادا سه یری ده کرد (طلحه) ی ده بینی شه ر ده کات و ناهیلێت که سه له پیغه مبه ری خوا (ﷺ) نزیک بیته وه، خۆی کرد بو وه قه لغانی به رگری و هه رچی شیرو تیرو رمیک رووی ده کرده پیغه مبه ری خوا (ﷺ) نه و خۆی ده دایه به ری و بریندار ده بوو، له یه کی که له و جارانه دا یه کی که له موشریکه کان تیریکی هاو یشته پیغه مبه ری خوا (ﷺ)، (طلحه) ناگای لی نه بوو، خیرا خۆی فری دایه به رده می پیغه مبه رو تیره که ی به رکه وت، دهستیکی به ته واوه تی بریندا بوو، له نا کامیشتا ئیقلیح بوو.

له کاتی که مسوولمانان له شه په که دا پاشه کشه یان ده کرد (شه یبه ی کوری مالیک) له ریزی موشریکه کاندایا بوو، به سواری و لاخیکه وه هاواری ده کرد:

(محمد) م پي نيشان بدن هر ئيستا دهيكوژم، (طلحه) له سهري ناماده بوو، شمشير يكي دا له چوار په لي ئه سپه كه ي و (شهيبه) كه و ته خواره وه، ئينجا كه و ته سهري و كوشتي.

له و جهنگه خوينا وييه دا (طلحه) سهري له چهند لايه كه وه بريندار بوو بوو، جگه له دست و چهند ئه ندام يكي تري. برينه كان ي زور بوون، تا له ناكام دا له هوش خوي چوو، ئه بو به كر (ﷺ) هه نديك ناوي به سهردا كردو هوشي به بهردا هاته وه، يه كه م وشه ي دواي بيدار بوونه وه كه ي ئه وه بوو: پيغه مبهري خوا (ﷺ) چي لي به سهر هات؟

ئه بو به كر پيي وت: سهلام ته خه مت نه بيت، هر ئه ويش مني نارد بو لاي تو، (طلحه) وتي: سوپاس بو خوا، هه موو كاره ساتيك دواي پيغه مبهري خوا ناسانه.

ئين ئسحاق ده ليت: پيغه مبهري خوا (ﷺ) له گه ل هاوه لاند ا دواي شه پر كه له شيو يكد ا خويان هه شار دا بوو، مو شري كه كان ويستيان سهري شاخه كه يان لي بگرن، عومه ري كور ي خه تاب و هه نديك له هاوه لان بو يان چوون و نه يان هيشت، له و كاته دا پيغه مبهري خوا ويستي بپرواته سه ر به رد يكي شاخه كه و سه ير يكي گوڤه پاني جهنگه كه بكات، ئه وه نده شه كه ت بوو بوو نه يده تواني هه ست يته وه، خيرا (طلحه) نه ويه وه و چوه ژير بالي پيغه مبهري خوا (ﷺ) به رزي كرده وه، هه تا به ته واوي راست بو وه وه، پيغه مبهري خوا (ﷺ) فه رموي: (اوجب)، واته (له پاي ئه وه دا كه (طلحه) بو پيغه مبهري خواي كرد به هه شتي حاصل كرد)، پاشان پيغه مبهري خوا فه رموي: هه ركه سيك ده يه وي ت سه ير ي مرو ف يكي به هه شت بكات... با سه ير ي (طلحه ي كور ي عوبه يدوللا) بكات.

(ئەنەسى كۆپى نەضر) كە يەككە لە ھاوەلان، جەنگى بەدرى نە بىنى بو،
گوڭى لى بوو ئايەتى لىخۇش بوونى خوايى بەسەر بەشدارانى جەنگى بەدردا
دەخوڭندرايەو، دەپوت: سوڭند بىت ئەگەر جەنگىكى تر رووبدات خوا خۆى
دەزانىت چى دەكەم.

كە جەنگى ئوحد ھاتە پېشەو، بە پەلە لە مەيدانى جەنگدا دەھات و
دەچوو ھاواری دەکرد: لە پەنا شاخى ئوحدەو بە بۇنى بەھەشت دەكەم، دەنگە
دەنگىك پەيدا بو، (ئەنەسى كۆپى نەضر) ھاتە لای (عومەرى كۆپى خەتتاب) و
(طلحەى كۆپى عوبەيدوللا) و كۆمەلىك كۆچەرى تىرشىيان لەگەلدا بوو بەتەواوى
پشتىيان سارد بووبو، وتى: ئەو بە بۇچى سارد بوونەتەو؟

وتيان: چونكە پېغەمبەرى خوا شەھىد كراو!

ئەويش ھاواری لىكردن: دواى پېغەمبەرى خوا ئىتر ئىو، ژيانتان بۇ چىيە؟
ھەستن لەو پېناو، بەمرن كە پېغەمبەرى خوا (ﷺ) لەسەرى شەھىد بو.

ھەموويانى گەرم كردهو، خۇشى كەوتە ھەلمەت بردن و خۆى كوتايە ناو
سوپاي موشرىكەكانەو، لە ئەجامدا شەھىد كرا... كە جەنگ تەواو بوو
مسولمانان چوون لاشەى شەھىدەكانيان كۆبەكەنەو، كاتىك چوونە سەر لاشەى
(ئەنەس) نەيان ناسىيەو، زياتر لە ھەفتا برىنى جىگە شىرو تىرو رمى پىو
بوو، بەلام كاتىك خوشكەكەى ھاتە سەرى بە ئەلقەكەى دەستى ناسىيەو،
رەزاو رەحمەتى خوا لە ئەنەسى كۆپى نەضر.

پاش ئەو، جەنگى ئوحد كۆتايى ھات، مسولمانان ھەرىكەو بەسەر
وئبوو، كانى خۇياندا دەگەران، پېغەمبەرى خوا (ﷺ) فرموى: كى لە ئىو
دەتوانىت ھەوالىكى (سەعدى كۆپى رەبىع) م بۇ بزائى؟ تا بزائى ماو، يان
مردو،

مەھمەدى كۆپى مەسلەمەى ئەنصارى ھەستاو كەوتە گەران بەناو
كوزراو، كانداو ھاواری دەكرە سەعدو دەپوت: ئەى سەعد ئايا ماويت؟ چەند

جار دووپاتی کردهوه هیچ وهلامیک نهبوو، چهند جاریکی تر به دهنگی بهرز
هاواری کردهوه: ئەی سەعد من پیغه‌مبەری خوا (ﷺ) ناردومی هەوالت بزەنم
له کویت، وهلام بدەرەوه.

ئینجا له پەنایه‌که‌وه گوئی له دهنگیکی نزم بوو، دهنگی سەعد بوو وتی:
ئەوه‌تەم لێره‌دا.

محەمەدی کوپی مەسلەمە سەیری کرد به برینداری له نیوان کوزراوه‌کاندا
که‌وتوووه دواساته‌کانی ژبانی ماوه، پیی وت: پیغه‌مبەری خوا پیی فرموم
که هەوالت بزەنم ماویت یان نا؟

سەعد وتی: من له ناو مردوو‌اندەم، داوات لێده‌که‌م سلاوو ریزم بگه‌یه‌نه به
پیغه‌مبەری خوا (ﷺ) و پیی بلئی: سەعدی کوپی ره‌بیع پیت ده‌لئ: خوای گه‌وره
له جیاتی ئیمه‌ پاداشتی خێرو چاکه‌ت بداته‌وه، باشترین پاداشتی که‌ خوا به
پیغه‌مبەریکی بدات و پیی بلئی: که زیاتر له دوانزه‌جار بریندار کراوم و
ئەوانه‌ی لێیانداوم هەموویانم پیکاه‌وه، هه‌روه‌ها به‌خێله‌که‌ت بلئی: سەعدی کوپی
ره‌بیع سه‌لامتان لێده‌کات و ده‌لئت: ئەمڕۆ هیچ یه‌کی له ئیوه هیچ به‌هانه‌یه‌کی
به‌شداری کردنی نییه، هەمووتا پیوسته‌ به‌شداری له پشتیوانی پیغه‌مبەری
خوا (ﷺ) بکه‌ن، هه‌تا تروسکایی چاوتان هه‌بیت خوا لیتان قبول ناکات
ده‌سته‌وستان بوه‌ستن. ئەمه‌ی وت و گیانی پاکی سپارد.

دوای وه‌فاتی سەعد، جاریکیان ئەبوه‌که‌ر مندالیکی بچوکی سەعدی
له‌گه‌لدا بوو، یاری بو‌ ده‌کردو ماچی ده‌کرد، پیاویک پیی وت: ئەمه‌ مندالی
خۆته‌؟

وتی: نه‌خیر.. به‌لکو مندالی پیاویکی له‌من باشتره، ئەمه‌ مندالی پیاویکه
(نه‌قیب)ی عه‌قه‌به‌یه، شه‌ری به‌دری بینیه‌وه له‌ جه‌نگی نو‌حوددا شه‌هید کراوه،
ئەمه‌ مندالی (سەعدی کوپی ره‌بیع) هه‌زاران ره‌حمه‌ت و ره‌زای خوا له‌ گیانی
پاک و پیوریان.

هه‌ستانه‌وه به زامی جه‌سته‌وه

کاتیڤ پیغه‌مبهری خوا (ﷺ) له جه‌نگی ئو‌خود بو‌وه‌وه، له گه‌رانه‌وه‌یدا به‌ره‌و شاری مه‌دینه به‌لای خیالی (به‌نی عه‌بدولنه‌شه‌هل) دا گوزهری کرد، بۆ شه‌هیده‌کانیان ده‌گه‌ران، له‌و خیله‌دا (ام عامری ئه‌شه‌هل ه‌اوسه‌ریکی و کورپکی و باوکی له‌و جه‌نگه‌دا شه‌هید بو‌وبوون، کاتیڤ ه‌ه‌واله‌که‌یان پیغه‌یاند بی‌تاقه‌ت بو‌و، به‌لام که یادیان خسته‌وه‌و دلیان دایه‌وه وتی: (إنا لله وإنا إليه راجعون)، پاشان وتی: تو خوا پیم بلین پیغه‌مبهری خوا سه‌لامه‌ته یان نا؟ وتیان: سوپاس بۆ خوا سه‌لامه‌ته، به‌وشیوه‌یه‌یه که تو پیت خو‌شه.

وتی: پیم پیشان بده‌ن بۆ ئه‌وه‌ی سه‌یری که‌م.

ئاماژه‌یان بۆ کردو ئه‌ویش بینی که سه‌لامه‌ته، ئینجا وتی: به‌راستی ئه‌ی پیغه‌مبهری خوا ه‌ه‌موو کاره‌ساتیک دوا‌ی تو ئاسانه.

پیغه‌مبهری خوا (ﷺ) دوعا و نزا‌ی زۆری بۆ کرد.

(که‌بشه‌ی کچی رافیع) که دایکی (سه‌عدی کورپی مه‌عاند) بو‌و، به راکردن و ه‌ه‌ناسه‌ برکی تاوی خو‌ی دابوو به‌ره‌و لای پیغه‌مبهری خوا، پیغه‌مبهریش (ﷺ) له‌سه‌ر ئه‌سپه‌که‌ی بو‌و، سه‌عدی کورپیشی جله‌وی ئه‌سپه‌که‌ی بۆ گرتبو‌و، سه‌عد به پیغه‌مبهری وت: پیغه‌مبهری خوا (ﷺ) ئه‌وه دایکه‌م به‌ره‌و ئیره‌ دیت.

پیغه‌مبهری خوا (ﷺ) فه‌رمو‌وی: مه‌رحه‌بات لی بیت و سه‌رچاوم ه‌ات.

دایکی سه‌عد نزیک بو‌وه‌وه‌و ورد راما له پیغه‌مبهری خوا (ﷺ) ه‌ه‌تا به‌باشی دانیابوو که خو‌یه‌تی، ئینجا رووی گه‌شبو‌وه‌و نا‌هیکی حه‌وانه‌وه‌ی ه‌لکیشا‌و وتی: ئیتر مو‌صیبه‌تی من ئاسان بو‌وه.

پیغمبهری خوا (ﷺ) دلی دایه وه، که کوره کهی شهید بووه، به ناوی
(عه مری کوری مه عاذ) هوه.

پاشان پیغمبهری خوا (ﷺ) فرموی: دایکی سه عدا! مژده بده و مژدهش
بده به کهس و کاری شهیده کانی تریش، که شهیده کانیاں ریزیان به ستووه و
به ره و به ههشت به پیکه وتوون.

(ام سعد) وتی: نیمه هه موومان به تو رازین ئهی پیغمبهری خوا (ﷺ)
له مپو به دواوهش که سمان بو مردووان ناگرین، کی هه یه دواي ئه و مژده
خوشانه له سهریان بگری. پاشان وتی: ئهی پیغمبهری خوا! تکات لیده کهم که
دوعایه کیش بو زیندووانمان بفرموو.

ئهویش (ﷺ) فرموی: خویه خه می دلّه کانیاں بره وینه وه و برینی ئه م
کاره ساته یان بو ساریژ بکهیت و نه وه کانی دواي ئه مانیش بو خوت بصولحینی
با چاکترین پاشینه ی باوکیان بن.

واقدی ده لیت:

روژیک دواي جهنگی ئو خود، پیغمبهری خوا له روژی ههینیدا گه یشته
شاری مه دینه، له روژی یه که شه ممه دا پاش ئه وه ی نوژی به یانیاں کرد،
پیاوانی (ئه وس و خه زه ج) له مزگه وتدا له گه ل پیغمبهری خوا دا (ﷺ)
مابوونه وه. له بهر ده رگای ماله که ی پیغمبهردا (ﷺ) (سه عدی کوری عوباده و
حه بابی کوری مونذرو سه عدی کوری مه عاذو ئه وسی کوری خه ولی و قه تاده ی
کوری نه عمان) و چند که سیکی تر وه ستا بوون، پاش ئه وه ی که نوژی به یانی
ته واو بوو، پیغمبهری خوا (ﷺ) به بیلالی فرموو که هاوار بکاته خه لکی و
بلن: پیغمبهری خوا (ﷺ) داواتان لیده کات دواي دوژمنه کانتان بکه ون،
هه رکه سیک له جهنگی ئو خوددا به شداری نه کردووه با له گه لمان نه یه ت.

که دەنگی بیلال بە ھەموو شاردا بلاو بۆو، ئیتر کوچەو کۆلانەکانی مەدینە دەنگ دەنگ و تەپەیی پێی ھاوہلانی تیکەوت، کە بەپەلە بەرەو مرگەوت رایان دەکرد، بۆ ئەوێ بەدەم ھاواری پیغەمبەرەوہ بچن.

جیگەیی سەرنجە کۆمەلێک لە ھاوہلانی پیغەمبەر (ﷺ) بەھویی برینداربوونەوہ زۆریان لە جیگەدا کەوتبوون؛ (سەعدی کوپی مەعان) کە چوو خێلی (بني عبدالأشهل) ئاگادار بکاتەوہ، بریندار لە زۆریەیی مائەکاندا ھەبوون. سەعد ھاواری کرد: ئەی خێلی (بني عبدالأشهل) پیغەمبەری خوا (ﷺ) داواتان لێدەکات دواي دوژمنەکانتان بکەون، دەست بەجێ ئەسیدی کوپی خضیر) کە لەو کاتەدا برینەکانیان بۆ دەپیچاو ھوت برینی پیوہ بوو ھەستایە سەرپێو چەکەکەیی ھەلگرت. برینەکانی ئەپیچایەوہو بەدەم رێگاوە دەیوت: ئیمە گوێزپاریەلی پیغەمبەری خواین. خیرا گەیشتە پیغەمبەری خوا ھەندیکی تر لە لایەکەو ھەستابوون کە ھەموویان بریندار بوون.

سەعدی کوپی عوبادەش خێلی (بەنی ساعیدە) کەس و کاری ئاگادار کردەوہ، کە خیرا دەچنە دەرەوہو بە دەم بانگەوازەکەیی پیغەمبەری خواوە بچن، ئەوانیش ھەموویان لە مال دەرچوون و بەدەم بانگەوازەکەیی پیغەمبەری خواوە چوون.

ئەبو قەتادە ھاتە لای خەلکی ناوچەیی (خەریی) و وتی: پیغەمبەری خوا داواتان لێدەکات کەبگەنە لای و بپۆن بۆ راوہ دوونانی دوژمنەکانتان، ھەموویان ھەلمەتیاں بردو چەکەکانیان لە شان کردو کەوتنە رێ، ھەر ھەموویان برینیاں پیوہ بوو.

لە خێلی بەنوو سەلەمە (٤٠) بریندار لەگەڵ پیغەمبەری خوادا کەوتە رێ، لەوانە (طوفەیلی کوپی نەعمان) کە نۆ برینی پیوہیوو، (خەراشی کوپی صوممە) دە برینی پیوہیوو، (کەعبی کوپی مالیک) سیانزە برینی پیوہیوو، (قوٹبەیی کوپی عامر) نۆ برینی پیوہیوو، ھەمووی بەرپیکەوتن ھەتا گەیشتە

پینگه مبهری خوا له وییدا ریز بوون، کاتیک پیغه مبهری خوا (ﷺ) هه موویانی
بینی سه رو دهست و قاچ و جهسته یان به هوئی بیرنه وه پیچرابوو، خوینیان
لیده تکا... فهرمووی: (اللهم ارحم بني سلمة) واته: خوايه رحم به خیللی به نی
سه له مه بکهیت.

خیانەت

لە مانگی (سەفەر)ی سالی چوارەمی کۆچیدا (ئەبورهزای کورپی مالیک) هاته خزمەت پیغەمبەر (ﷺ). پیغەمبەری خوا باسی ئیسلامی بۆ کرد، کابرا مسوڵمان نەبوو، لە ئیسلامیش دوور نەکەوتەوه، پاشان وتی: بۆچی هەندیک لە هاوێلانێ خۆت نانیڕیت بۆلای خەلکی (نەجد) بانگیان بکەن، کئی دەلیت مسوڵمان نابن؟!

پیغەمبەری خوا فەرمووی: دەترسم خەلکی نەجد کارەساتیک بەسەر هاوێلاندا بهێنن.

(ئەبو بەرپاء) وتی: لەوێیاندا خەمت نەبیئت، من دراوسێیانم، با هاوێلانێت بێن و خەلکی بانگ بکەن و لە پەنای مندا دەبن.

پیغەمبەری خوا (ﷺ) چل کەسی خۆیندەواری ئامادەکردو (موندزی کورپی عامر)ی کرد بە سەرۆکیان و ئاردنی بۆ نەجد، ئەوانیش کەوتنە ری هەتا گەیشتنە ناوچەیی (بیری مەعوونە)، ئەم ناوچەیی دەکەویتە نیوان زەوییهکانی بەنی عامرو بەنی سەلیمەوه، کە لەوێ نزیک بوونەوه (حەرامی کورپی موسلم)یان ئاردو نامەیهکیان دایە بیگەیهنیت بە (عامری کورپی طوفەیل)، کاتیگ گەیشتە لای و نامەکی دایە، عامر سەیری نامەکی نەکرد، فەرمانیدا دەست بەجێ حەرامی کورپی موسلیمیان شەهید کرد، پاشان هاواری کردە خێلی بەنی عامر هەتا بێنم بە هاوارییهوه، کەس نەهات و وتیان: ئیمە نامانەویت رووی (ئەبو بەرپاء)ی هاوپەیمانی خۆمان زەرد بکەین، چونکە بەلێنمان داوەتی کە ئەوان لە پەنای ئەودا بن و کەس دەستیان بۆ نەبات.

عامری دوژمنی خوا کە زانی لەگەڵ بەنی عامردا هیچی پێ ناکریت، ناچار هاواری کردە خێلەکانی بەنو سەلیم کە پیک هاتبوون لە هۆزی (عصیه)و (رعل)و (ذکوان)، ئەوان هەموویان هاتن بە دەمییهوه و ژمارەیهکی زۆریان

چه کدار کۆکرده ووه گه مارۆی هاوه له کانی پیغه مبهریان دا، هاوه لانیس که زانیان گه مارۆ دراوون ته سلیم نه بوون، شهریان کرد ههتا هه موویان شه هید کران، ته نها (که عبی کوپی زهید) نه بیته، که به برینداری به جییان هیشبوو، چونکه وایان ده زانی ده مرئ له دواییدا چاک بووه له جهنگی خهنده قدا شه هید کرا، له کاتی ئه و شه په دا دووان له و هاوه لانه که (عه مرئ کوپی ئومه ییه و موندری کوپی محمه د) بوون له گه ل ئه و اندا نه بوون و له سه ر باز گه کیان دوور که و تبه و نه وه، ناگایان له م شه په نه بوو، کاتیگ گه رانه وه سه یر ده که ن قه ل و دال به سه ر سه ر باز گه که دا دیت و ده چیت، هه رله دووره وه وتیان: سویند بیت شتیگ قه و ماوه، وه گه ر نا ئه و هه موو قه ل و داله به ئاسمانی سه ر باز گه که وه چی ده که ن!

کاتیگ گه یشتنه جئ سه یر ده که ن هاوه لانیان خه لتانی خوین کردوون و شه هید کراون.

عه مر وتی: من پیم باشه بگه ینه لای پیغه مبهری خوا (ﷺ) هه واله که ی بدهینی.

موندری وتی: نه خیر من چه زنا که م به زیندوویی بگه ریمه وه له کاتیدا هه موو هاوه له کانمان شه هید کراون، بویه خیرا شم شیره که ی هه لکیشا و هه لمه تی برد بو نا و دوژمن، پاش که میگ ئه ویش شه هید کرا. جه باری کوپی سولمانی کوپی مالیک که له و کاته دا موشریک بوو، له و شه په دا به شداری کردبوو له گه ل (عامر) داو ده لئ: له و شه په دا به رمه که ی ده ستم هه ردو ده فه ی شانی یه کیگ له هاوه لانی پیغه مبهرم سمی، نووکی رمه که م له سنگییه وه ده رچوو، گویم لی بوو هاواری کردو وتی: سویند بیت به خوا سه رکه و تنم به ده ست هیئا، له کاتیگدا من ئه وم کوشت، دوا ی ئه و پرسیارم له یه کیگ کردو پی وتی: مه به سستی شه هاده ت بووه له پیناوی خوا دا... بویه ئه م قسه یه زور کاری تیگ رد م وتی: سویند بیت به خوا راستی کرد، ئه و سه رکه وت و من ژیرکه وتم... له

دواییدا دلم هر نارام نه بووه وه هاتا مسولمان بووم و هاتمه ریزی مسولمانانه وه.

جاریکیان کوّمه لیک له خیلّی (عضل) و (قاره) هاتنه خزمهت پیغهمبهری خوا (ﷺ) و پییان وت: پیغهمبهری خوا ئیسلامهتی له نیوانماندا بلاو بوّته وه، هندی له هاوه لانی خوتمان له گه لدا بو بنیره بو نه وهی فیتری ئیسلامه تیمان بکن و قورئانمان پی بخوینن و شهرعهتی ئیسلامان فیربکن.

پیغهمبهری خواش (ﷺ) شهش کهس له هاوه لانی خوئی له گه ل ناردن، که بریتی بوون له (مرثدی کوپی مرثدی غه نه وی) و (خالیدی کوپی بوکه ییر) و (عاصمی کوپی ثابت) و (خوبه ییبی کوپی عه دی) و (زهیدی کوپی ده ثینه) و (عبداللای کوپی طارق).

پیغهمبهری خوا (ﷺ) (مرثدی کرد به سه روکیان و به ریکه وتن، هاتا گه یشتنه ناوچه یی (الرجیع) که کانیاویکی مولکی (هذیل) بو له ناوچه یی حجازدا، له و جیگه یه دا نه وانه به لینیان پیدا بوون، خیانه تیان لیگردن و خیلّی (هذیل) یان هیئایه سهریان، نه مان هیشتا له ناو جیگه کانی خویندا بوون، خیلّی (هذیل) هه لیان کوتایه سهریان و په لاماریاندان، نه وانیش به ناچار یی شمشیریان لی هه لکیشان و که وتنه به رگری له خو کردن، موشریکان که هاتنه سهریان پییان وتن: نامانه وی بتان کوژین، به لکو ده مانه ویّت ته سلیم به خه لکی مه که تان بکهین و شتیکتان پی وه رگرین، به لینیشتان ده دهینی که نه تان کوژین.

له به رامبه ر نه م خیانه ته ی خیلّی (هذیل) دا هه رسئ هاوه لان (مرثدی و (خالید) و (عاصم) وتیان: ئیمه هیج متمانه مان به وه عدو په یمانی موشریکان نییه و باوه رتان پیناکهین، بویه که وتنه موقاوه مهت و به رگری کردن و له ناکامدا هه رسیکیان شهید کران.

خیلی (هذیل) دوی شهید کردنی ئەم سیانە ویستیان سەری (عاصم) لە لاشەیی جیابکەنەووە بیفرۆشن بە (سولافەیی کچی سەعد) لە مەککە، چونکە دوو کوپری موشریک بوو، کە لە جەنگی بەدردا کوژرابوون، سویندی خواردبوو کە ئەگەر سەری (عاصم)ی بە دەست بکەوێت، لە کەللە سەرەکەیدا ئاو بخواتەو، خیلی (هذیل)یش بەمەیان دەزانی و دەیان ویست پارەو پولیکییان لە سولافە دەست بکەوێ.

بۆ ئەو مەبەستە هاتن و ویستیان سەرەکەیی لە لاشەکەیی جیابکەنەووە، خوای گەرە بۆ ریزگرتن لە جەستەیی بەرپیزی کۆمەلێکی زۆر لە زەردەوآلی ناردەسەری کەس نەیدەوێرا لینی نزیک بێتەو، لە بەینی خۆیاندا وتیان: وازی لیبهینن بۆ شەو کە زەردەوآلەکان رویشتن دینەووە سەری، بە ویستی خوای گەرە شەو تۆف و رەهیلە دەستی پیکرد، ئەو شیوہی لاشەکانی تێدا کەوتبوو بەر لافاوی زۆر کەوت و لاشەکانی لەگەڵ خۆیدا رامالی و جەستەیی عاصم ونبوو.

شایەنی باسە عاصمی کوپری ثابت کە مسولمان بووبوو، دوایەکی کردبوو کە لاشەکەیی نەبەزیندووویی نەبەمردووویی نەکەوێتە دەستی موشریکان.

عومەری کوپری خەتتاب هەرکاتیک باسی پاریزگاری عەبدی ئیماندارانی بکردایە نمونەیی (عاصمی) دەهینایەو کە چۆن لە ژياندا خۆی لە موشریکان پاراست و لە پاش مردنیشی خوای گەرە خۆی پاراستی.

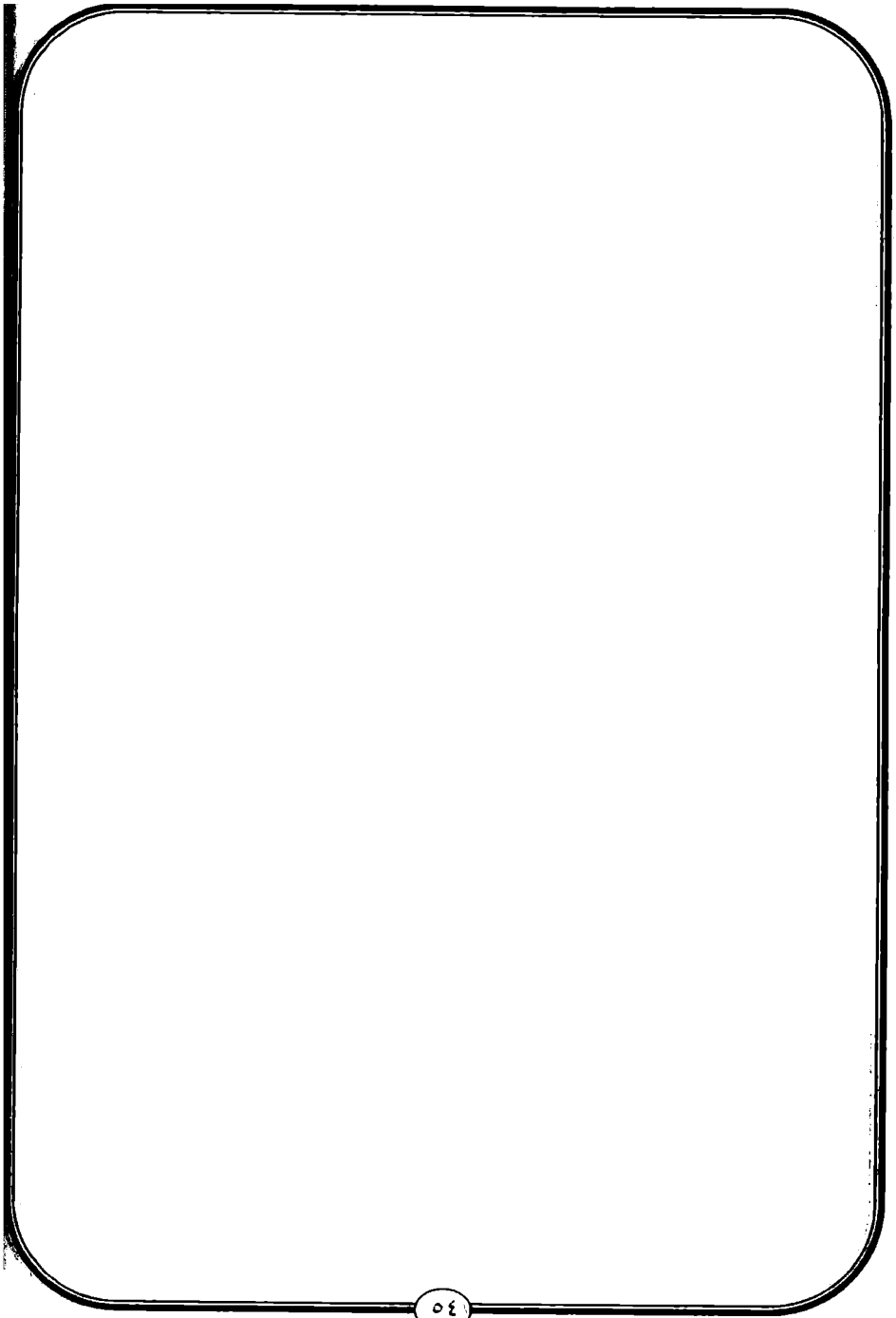
پاش ئەم بەسەرھاتە خیلی (هذیل)یەکان توانییان (زەید) و (خوبەیب) و (عەبدوللای کوپری طارق) بە دەستی بگرن و بەرەو مەککەیان بەرن، بەلام کاتیک گەیشتنە ناوچەیی (مر الظهران) (عبداللای کوپری طارق) توانی پەتەکەیی دەستی بکاتەووە دەست بداتە شمشیریک و دەست لە موشریکان بکاتەو، بەلام ئەوان زۆربوون هەرلەویدا بەرد باراننیاں کردو شهیدیان کرد. کە

گه‌یشته مه‌ککه (سه‌فوانی کورپی ئومه‌یهه) (زه‌ید)ی کورپی بوئه‌وه‌ی له تۆله‌ی
کورژانی (ئومه‌یهه)ی باوکیدا بیکورژیتته‌وه.

(زه‌ید) له‌وه‌مه‌دا کۆتکرا‌بوو، هینایانه‌ دهره‌وه بوئه‌وه‌ی شه‌هیدی بکه‌ن،
بردیان به‌ره‌و ناوچه‌ی (ته‌نعیم) و کۆمه‌لێکی زۆر گه‌نجی قورپه‌یشی له‌ ده‌وری
کۆبوونه‌وه، (ئه‌بو سوفیانی کورپی حه‌رب)یش له‌ویدا وه‌ستا‌بوو، له‌ (زه‌ید) نزیک
بووه‌وه‌و پرسیا‌ری لیکردوو پیتی وت: (زه‌ید) سویندت ده‌دم به‌خوا ئایا ئیستا
حه‌زت ده‌کرد (محمد) له‌ جیا‌تی تۆ بی‌ت له‌ ملی بدری و تۆش له‌ناو ما‌ و مندالی
خۆتدا بی‌ت؟

زه‌ید له‌ وه‌لامدا وتی: سویند بی‌ت به‌خوا هه‌ز نا‌که‌م ئیستا پیغه‌مبه‌ری خوا
(ﷺ) له‌ شوینه‌که‌ی خۆیدا ته‌نها یه‌ک درک بچیت به‌ پیداو منیش له‌ناو مالی
خۆمدا به‌ سه‌لامه‌تی دا‌بنیشم.

له‌ویدا ئه‌بو سوفیان وته‌ به‌ناو بانگه‌که‌ی خۆی وت: به‌راستی له‌ ژیا‌ندا هه‌چ
که‌سی‌کم نه‌دیوه‌ که‌سی‌کی تری خۆش بویت، ئه‌وه‌نده‌ی هاوه‌لانی (محمد)
مه‌مه‌دیان خۆش بویت. پاشان بردیا‌نه‌ سه‌ر په‌تی سیداره‌و شه‌هیدیان کرد.

دوو روویهك و نیمانداریك

له مانگی شهعبانی سالی پینجهمی کۆچیدا، پیغهمبهری خوا (ﷺ) ههوالی بۆ هات که خیلێ (بنی المصطلق) دهیانهویت بهسهر شاری مه‌دینه‌دا بدهن، بۆیان چوو ده‌روهو له‌سهر ناوی (المریسع) دا به‌یه‌ک گه‌یشتن، مسولمانه‌کان به‌سه‌ریاندا زالبوون و په‌رته‌وازه‌یان کردن.

دوای ئه‌وه‌ی که چوونه‌ سه‌ر ئاوه‌که‌ی (مریسع) له‌ نیوان کۆچه‌ری و ئه‌نصارییه‌کاندا دهمه‌ قالییه‌ک دروست بوو، له‌ ویدا (عه‌بدوئالی کوری ئوبه‌ی) دانیشتبوو، سه‌رکرده‌ی مونا‌فیکان و ئاشووبگی‌پانی گه‌وره‌ی شار، ویستی ئه‌م مه‌سه‌له‌یه‌ بقوزیته‌وه‌و ئاگریکی فیتنه‌ هه‌لبگی‌رسینی، بۆیه‌ ده‌نگی لی هه‌لبه‌ری و وتی: به‌خوا جوانه‌... ئه‌م کۆچه‌ریانه‌ هاتنه‌ سه‌ر ما‌و حالمان و کردیانه‌ ململانی له‌ ولاتی خو‌ماندا، سویند بی‌ت له‌دوای ئه‌م‌رۆ که گه‌راینه‌وه‌ ئه‌وه‌مان که سه‌ری به‌رزه‌ ده‌بی ئه‌وه‌مان بکاته‌ ده‌روه‌ی شار که سه‌ری نزم و ریسوایه‌. ئینجا رووی کرده‌ ئه‌وانه‌ی که له‌ ده‌روه‌ دانیشتبوون و پیی وتن: خه‌تای خو‌تانه‌... خو‌تان واتان کرد به‌ خو‌تان، ئه‌مانه‌تان هینایه‌ ولاتی خو‌تان و هه‌موو شتیکتان له‌گه‌ئدا دابه‌شکردن، سویندتان بۆ ده‌خۆم ئه‌گه‌ر ئیوه‌ نه‌یانده‌نی رووده‌که‌نه‌ شوینیکی تر.

کاتیك (عه‌بدوئالی دوو‌روو ئه‌م قسانه‌ی ده‌کرد، می‌رد مندالیك که ناوی (زه‌یدی کوری ئه‌رقه‌م)بوو له‌ویدا دانیشتبوو، هه‌ستاو هه‌موو قسه‌کانی بۆ پیغه‌مبهری خوا گی‌رایه‌وه‌، له‌وکاته‌دا عومه‌ر دانیشتبوو، زۆر رقی هه‌ستاو وتی: ئه‌ی پیغه‌مبهری خوا فه‌رمانم بده‌یه‌ تا بیکوژم؟

بۆیه‌ پیغه‌مبهری خوا (ﷺ) شیوازیکی زۆر گه‌وره‌و کاریگه‌ری به‌کاره‌ینا، ئه‌ویش ئه‌وه‌ بوو خو‌ی ناماده‌کرد بۆ رویشتن به‌مه‌رجی له‌وکاته‌دا هه‌رگیز سه‌فه‌ری نه‌کردبوو، له‌م لاشه‌وه‌ که عه‌بدوئالی بیستی زه‌ید قسه‌کانی بۆ

پيغمبەرى خوا گىراۋەتەۋە، خىرا كەۋتە خۇي و رۇيشت بۇ لاي پيغمبەرى
خوا (ﷺ) و كەۋتە پاكانه كردن و ئىنكارى ئەۋەى دەكرد كە ئەو قسەى وای
كردىت!

كاتىك پيغمبەرى خوا (ﷺ) بارو بارگەى پىچايەۋەو ويستى بروت،
(ئەسىدى كۆپى حىزىر) پەيدابوو وتى: پيغمبەرى خوا ئەمە كاتى رۇيشتنى
جەنابت نىيە بۇ هيچ كارىك، تكات لىدەكەم... خىرە بۇ كوي تەشريف
دەبەيت؟!

پيغمبەرى خوا (ﷺ) فەرموۋى: ئەى نەت بىستوۋە (عەبدوللاى كۆپى
ئوبەى) چى پى و توم؟!

ئەسىد وتى: چى وتوۋە ئەى پيغمبەرى خوا (ﷺ)؟!
پيغمبەرى خوا (ﷺ) فەرموۋى وتوۋىتەتى: ئەگەر گەرانەۋە بۇ شارى
مەدىنە ئەۋا دەبىت پىياۋ ماقولانمان، رىسۋاۋ زەلىلەكانمان بگەينە دەرەۋە!
ئەسىد وتى: سوئند بىت بە خوا ئەى پيغمبەرى خوا (ﷺ) تۆ پىياۋ ماقول و
سەرۋەرى ئىمەيت و ئەۋان زەلىل و رىسۋان.

دۋاى ئەۋە خۋاى گەۋرە ئەم ئايەتە پىرۋزەى نارده خوارەۋە: (هُم الَّذِينَ يَقُولُونَ
لَا نُفِئُوكُمْ عَلَىٰ مَنْ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ حَتَّىٰ يَنْفَضُوا وَيَلَّهِ خِزَابُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَكِنَّ
الْمُتَفِقِينَ لَا يَفْقَهُونَ).

كاتىك ئەم ئايەتە پىرۋزە ھاتە خوارەۋە، پيغمبەرى خوا (ﷺ) زەيدى بانگ
كردو بە ناسكى گويچكەى گرت و فەرموۋى: ئافەرىن كوپم، گوييەكانت زور
چاك دەبىستن!

پاشان فەرموۋى: ئا ئەمەيە ئەۋ كەسەى ھەقى گوييەكانتى داۋە.
(عەبدوللاى كۆپى ئوبەى) كاتىك ھەۋالى باۋكى بىست كە ئەۋ قسە
ناپەۋايەى كردوۋە ھاتە خزمەت پيغمبەر (ﷺ) و پىي و ت:

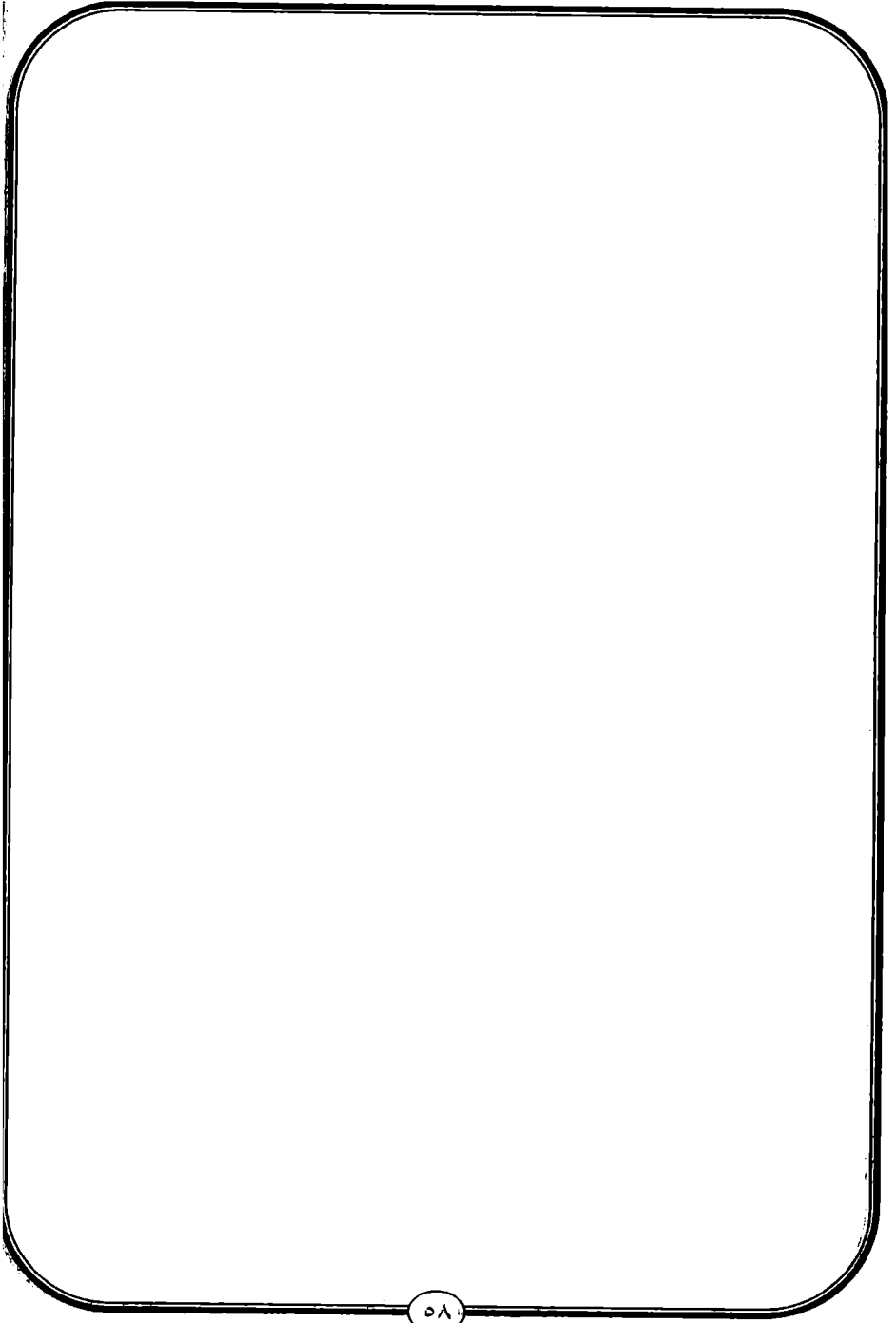
ئەى پىغەمبەرى خوا ھەۋالەم پىگەيشتوۋە كە دەتەۋىت باوكم بكوژىت، چونكە دوو روۋىي كىردوۋەو قىسەى بە تۆ وتوۋە؟ سوۋىندت دەدەم ئەگەر نىيازى شتى وات ھەيە فەرمانم پىبىدە با خۆم بىكوژم و سەرەكەيت بۆ بەيىنم، ھەموو خىلى خەزىرەجىش پىياۋىكى تىدانىيە لەم من باشتى بىت بۆ باوكى، ئەم ھەۋال پىرسىيەشم بۆ ئەۋەيە نە بادا فەرمان بەدى يەكىكى تر بىكوژىت، ئىنجا منىش نەفسم يارىم پىبكات و بىرۆم بكوژى باوكم بكوژمەۋە، ئەۋكات ئىماندارىك دەكوژم لەبرى كافرئىك و دەپۆمە دۆزەخەۋە.

پىغەمبەرى (ﷺ) فەرموۋى: نەخىر ئىمە نىيازى شتى وامان نىيەو چاكەشى لەگەندا دەكەين و ھەتا لەناۋىشماندا بىمىنئەتەۋە ئازارى نادەين.

ماۋەيەك رابورد، مەقام و پلەى (ئىبن سەلۇل) سوك و رىسوا بوو لە پىش چاۋى خىلەكەى و ھىچ حورمەتى نەما، لە ھەموو لايەكەۋە خەلكى لۆمەو سەرزەنشىان دەكردو گوۋيان بە قىسەكانى نەدەدا.

پاشان پىغەمبەرى خوا (ﷺ) بە عومەرى فەرموۋ: عومەر ئىستا چى دەئىت؟! ئەگەر ئەو رۆژەى كە تۆ وتت بمان كوشتايە، دەيان كەس لەسەرى ھەلىان دەدايە، ھەر ئەو كەسانە ئەمرۆ ئامادەيىان تىدايە بىكوژن، بەلام خوا خۇى كوشتى.

عومەر وتى: سوۋىند بىت ئەى پىغەمبەرى خوا (ﷺ) بۆم دەركەوت كە فەرمانى پىغەمبەر (ﷺ) گەلى گەۋرەترو بەرەكەتدارترە لە فەرمانى من.

خواردنیکی پر به‌ره‌کەت

(ئەنەسی کۆری مالیک) خزمەتگوزاری ماله‌کە‌ی پیغه‌مبەری خوا (ﷺ) بوو، دە‌گێڕیتە‌وه‌و دە‌لی: جاڕیکیان (ئە‌بو‌طە‌لحە) بە (ئوم سە‌لە‌مە) ی وت: ما‌وه‌یه‌کە‌ هە‌ست دە‌کە‌م پیغه‌مبەری خوا دە‌نگی کزبووه‌، وا دە‌زانم هۆیه‌کە‌ی ما‌ندویتی و برسیتی بێت، ئایا شتیکت لانییه‌ بیده‌یت، ئە‌ویش وتی: بە‌لی. دایک‌م هە‌ستا چە‌ند پارچە‌ نانیک‌ی (جۆ) مان هە‌بوو خستییه‌ ناو سەرپۆشه‌کە‌ی و دایه‌ دە‌ستم و وتی: بیبه‌ بۆ پیغه‌مبەری خوا (ﷺ).

منیش برە‌م بۆ لای پیغه‌مبەر (ﷺ) و سە‌یرم کرد لە‌ناو سە‌نگەرە‌کاندا دانیشتوو‌ه‌و کۆمه‌لیک لە‌ هاوه‌لانی لە‌ده‌وره‌و خە‌ریکی کارن، منیش نانه‌کە‌م خسته‌ بە‌رده‌ستی و فەرمووی: ئە‌بو‌طە‌لحە‌ تۆی ناردوو‌ه‌؟ و تم: بە‌لی، پاشان فەرمووی: بە‌وانە‌ی کە‌ دانیشتبوون: هە‌مووتان هە‌ستن.

ئە‌نە‌س دە‌لیت: نانه‌کە‌م هە‌لگرت و ئە‌وان هە‌موو هە‌ستان و منیش لە‌گە‌لیاندا بە‌ڕیکە‌وتم، هە‌تا گە‌یشتینه‌ لای (ئە‌بو‌طە‌لحە) و هە‌واله‌کە‌م دایه‌، (ئە‌بو‌طە‌لحە) رووی کردە‌ (ئوم سە‌لیم) و پێی وت: پیغه‌مبەری خواو هاوه‌لان بە‌ره‌و ئێ‌ره‌ دین و ئیمە‌ش هیچمان نییه‌ چی بکە‌ین؟

ئوم سە‌لیم وتی: خە‌مت نە‌بیت خواو پیغه‌مبەرە‌کە‌ی باشتەر دە‌زانن، هە‌سته‌ بە‌روویه‌کی گە‌ش و دە‌م بە‌ زەر‌ده‌خە‌نه‌وه‌ پیشوازی لە‌ پیغه‌مبەری خوا بکە‌، ئە‌بو‌طە‌لحە‌ هە‌ستاو بە‌گە‌رمی پیشوازی لە‌ پیغه‌مبەری خوا کردو پینکە‌وه‌ هاتنه‌ ژوو‌ره‌وه‌و سە‌لامی لە‌ ئوم سە‌لیم کردو پاشان فەرمووی: چیتان هە‌یه‌ بمان دە‌نی با بیخۆین؟

ئوم سە‌لیم نانه‌کە‌ی هی‌ناو داینا، پیغه‌مبەری خوا (ﷺ) فەرمووی: چە‌وریان

بکە‌.

ئوم سەلىم نانەكانى چەوركرد، ئىنجا پىغەمبەرى خوا ئەوئەندەى خوا
ويستى لەسەر بوو دوعاى بەسەردا خوئند.

دوايى فەرمووى: با دەكەس بىنە ژورەو. ھەموويان ھاتنە ژورەو و
لئيان خواردو بلاوھيان لئكرد.

پاشان دە كەسى تر ھاتنە ژورەو، ئەوانىش تئريان خواردو چوونە
دەرەو، دواى ئەو دە كەسى تر ھاتنە ژورەو، ھەموو بەتئىرى چوونە
دەرەو... ئەنەس دەئى: لەسەر ئەو سفەرەو خوانە ئەو رۆژە نزىكەى (۷۰) يان
(۸۰) كەس نانيان خواردو ھەموو تئىريون.

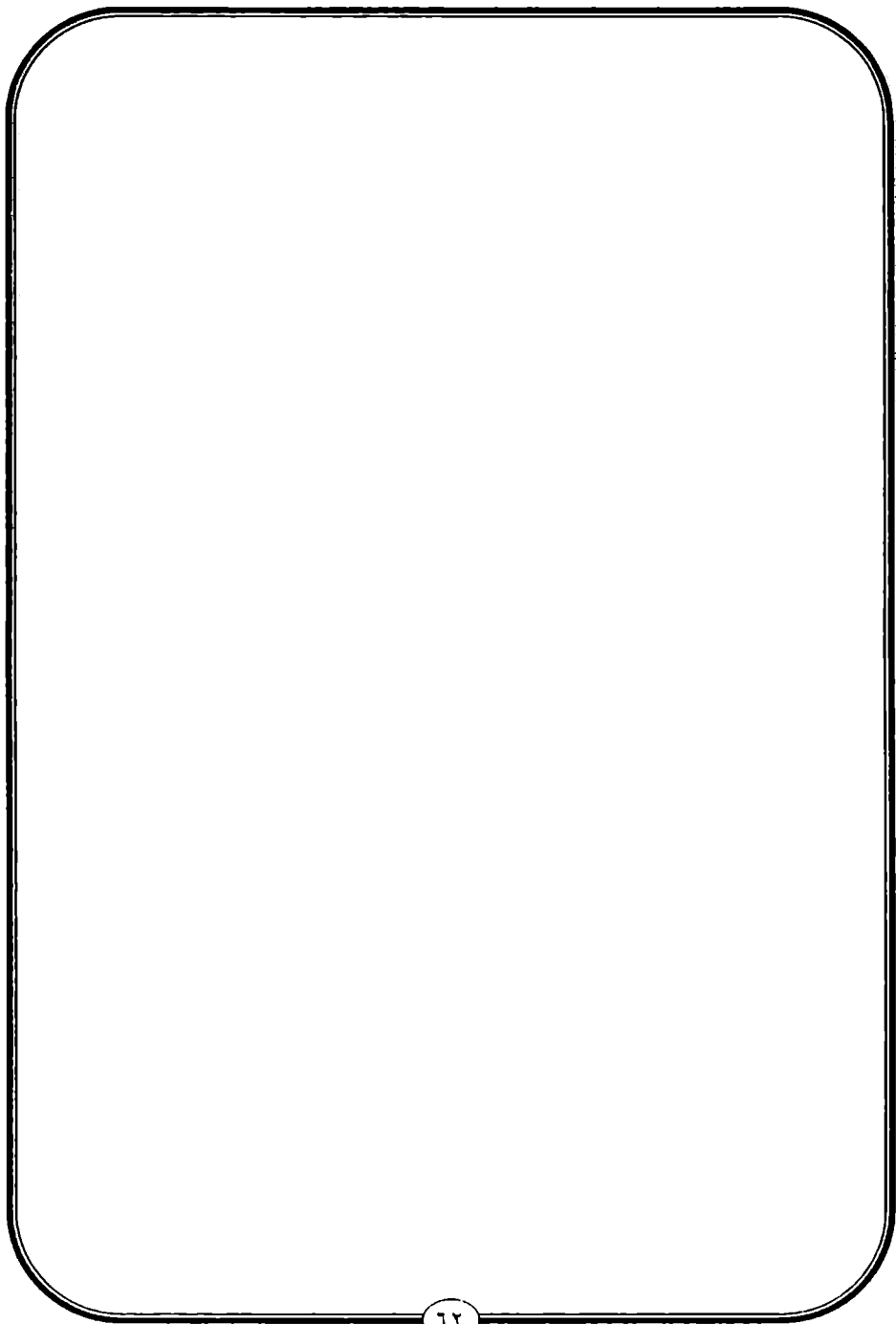
پىغەمبەرى خوا (ﷺ) ھەموو جاريك ديدەنى مالى (ئەبو طەئحە)ى دەكرد لە
مالە كەيداو ئوم سەلىم راخەريكى بۆ رادەخست تا لەسەرى بچەويئەو،
زۆربەى جار بۆ نووستنى قەيلوولە لەوئ دەمايەو، لەكاتى خەودا ئوم سەلىم
بە پارچە لۆكەيەك عەرەقى نئوچەوانى پىغەمبەرى خواى (ﷺ) دەسپرى و
دەيچۆراندە ناو دەفريكى تايبەتئىيەو.

جاريكيان پىغەمبەرى خوا (ﷺ) خەبەرى بۆو و فەرمووى: ئوم سەلىم ئەو
چى دەكەيت؟

ئوم سەلىم وتى: ئەو عەرەقى پئىرۆزى تۆيە دەمەويئ تئكەلاوى بكم
لەگەل بۆنى عەترەكەى خۆمدا، چونكە بەراستى خۆشتري بۆنەو دەمەويئ بۆ
تەبەروك بەكارى بەئىنم.

رۆژان ھات و چوو، ئەو كاتەى ئەنەسى كورى ماليك لە كاتى سەرەمەرگيدا
بوو، وەسبەتى كرد ھەندىك لەو عەرەقە بۆنخۆشەى پىغەمبەرى خوا (ﷺ)
بكەنە ناو كفنەكەى بەرييەو.

ئەنەسى كۆپى مالىك پرچىكى ھېشتبۆۋە، جارىكىيان ويستى كورتى
بكاتەۋە، داىكى نەيھىشتوو پىتى وت: چۆن كورتى دەكەيتەۋە لەكاتىدا
پىغەمبەرى خوا پرچى ھەبوۋە كورتى نەكردۆتەۋە؟!
ئەۋەبو ئەنەسى كۆپى مالىك پرچەكەى كورت نەكردەۋە تا كۆچى دوايى
كردو لەسەر ۋەسىيەتەكەى خوشى بەشىك لە ۋەرەقە بۇنخۆشەى پىغەمبەرى
خوايان كرد بە بەرگى كفنەكەيدا.

ئیرادهی مروقی ئیماندار

جوله که و مونا فیقان له شاری مه دینه رۆلی ئاشوبگێرانهیان ده بینه و هانی قورپه شیان دها که خویان کۆبکه نه وه بۆ هیرش بردنه سه ر مسولمانان و له ناو بردنیان .

قورپه ش به پالپشتی ئه و هه مو هاندان و پشتگیرییهی که جوله که و مونا فیقانی مه دینه ده یانکرد، خویان کۆکرده وه بۆ شالۆویکی نوێ و هه رچی هۆزو خیلێ عه رب هه یه له گه ل خویاندا بانگیان کردبوون . له وانه هۆزی (غه طفان) و (فزاره) که دوو خیلێ گه و ره ی عه رب بوون، پیغه مبه ری خوا (ﷺ) له به رده م ئه و ژماره زۆره دا که هه ندیک له ریوایه ته کان ده لێن : زیاتر له ده هه زار چه کدار بوو . پاش پرس و راویژ پریاریدا سه نگه ریکی درێژ به ده وری مه دینه دا هه لبکه ئی بۆ ئه وه ی شاره که له و شالۆه بیاریژیت .

موحه مه دی کوپی موسلیمی زوهه ری ده لیت : کاتی که به لۆ کاره ساته که له سه ر شاری مسولمانان گه و ره بوو، ئیتر ئومیدی سه رکه و تن زۆر که م بووه وه ، بۆیه پیغه مبه ری خوا (ﷺ) بیری کرده وه له وه ی که سه ودایه کی سیاسیانه له گه ل هه ندی له خیله کانی هاوکاری قورپه شیدا بکات بۆ ئه وه ی پاشه کشه بکه ن و ئه و فشاره سه خته له سه ر مسولمانان که م ببیته وه .

بۆ ئه م مه به سه ته ناردی به شوین (عویه ی نه ی کوپی حه صن) و (حارثی کوپی عه و فی موپری) دا که هه ردووکیان دوو سه رکرده ی خیلێ (غه طفان) بوون، که و ته قسه و باس له گه لیان له سه ر ئه وه ی که سه ییه کی به روو بوومی مه دینه یان بدریتو و له به رامبه ر ئه و هه دا ئه وان له سوپاکه ی قورپه ش پاشه کشه بکه ن . به شیوه یه کی زاره کی کۆبوونه وه که ئه نجام دراو له سه ر ئه وه مایه وه شاهیدی له سه ر بدری و ئیمازا بکری، پێش ئه وه ی ئه نجامی بده ن راویژی کرد به هه ردوو

سهرکردهی خیلّی (ئەوس و خەزەج) سەعدی کورپی مەعادو سەعدی کورپی
عوبادو مەسەلەکەى بۆ باسکردن، ئەوانیش وتیان: ئەى پيڤغەمبەرى خوا ئەمە
کارىکەو پيټ خۆشە بۆ ئيمەى ئەنجام بەدەيت؟ يان ئەمە فەرمانىكى خوايهو
فەرمانى پيڤاويت جى بەجى بکەيت و ئيمەش هيج ئيختارىكى ترمان نييه؟
ئايا دەتوانين قسە لەسەر ئەم قسەيهى جەنابت بکەين؟

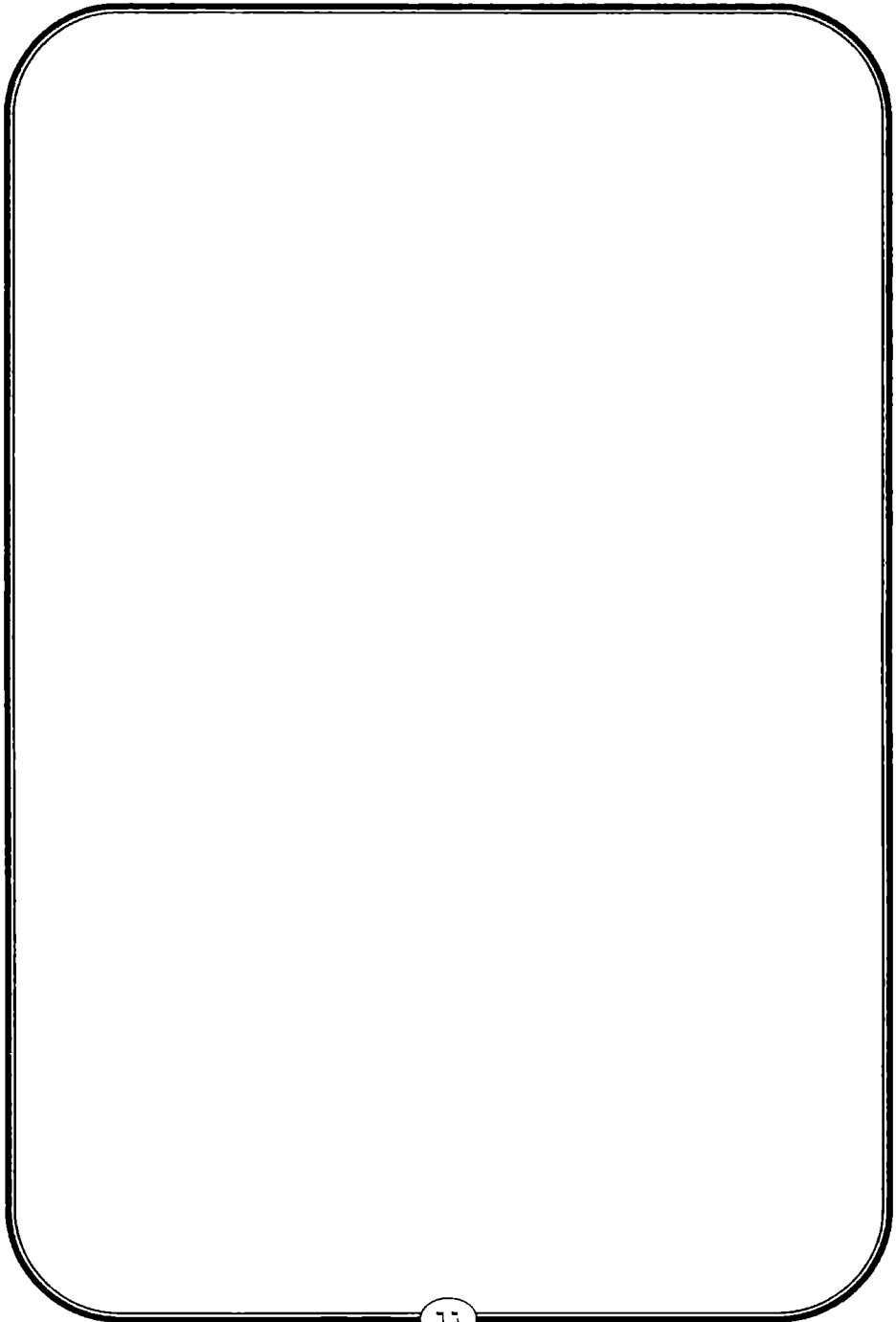
ئەم ئەدەبە جوانى ئەم دوو هاوئەلە بەلگەى حالى بوون و ملکه چى تەواوہ
لەبەردەم فەرمانى خواو پيڤغەمبەرەکەيدا، چونکە لەبەردەم (وہحى) و کەلامى
پيڤغەمبەردا (ﷺ) هاوئەلان ريزو ملکه چى تەواويان نوواندووه، ئەگەر زانبيتيان
ئەوہ رایەکەو جيگەى گفتوگۆو قسە لەسەر کردنە، پاش مؤلەت وەرگرتن لە
پيڤغەمبەرى خوا (ﷺ) گفوتگۆيان لەسەر کردووه، بۆيە ليڤەشدا ئەو پرسيارە
دەکەن هەتا بزائن ئايا مەسەلەکە بوارى قسەى تيڤا ماوہ يان نا؟

پيڤغەمبەرى خوا (ﷺ) پيى فەرموون: ئەمە مەسەلەيهکەو وەکو رایەکى خۆم
دەيلىم، ئيوەش بۆتان هەيه تاووتويى بکەن، ئەم پيشنيارەشم بۆ ئەوہيه،
چونکە دەبينم عەرەب لە هەموو لايەکەوہ گەمارۆيان داوون و خەمى ئەوہم لى
نيشتووہ کە ئەم شارەمان لى داگير بکەن و بەم کارەم ويستم شەوکه تيان
بشکينم و ريزەکانيان پەرت و بلاو بکەم.

ئەوانيش وتیان: ئەى پيڤغەمبەرى خوا (ﷺ) کاتيک ئيمەو ئەوان هەردوو
لامان لەسەر بيرو باوہرى شيرک و بت پەرسى بووين، نە خوامان دەناسى و
نەدەمان پەرسى، ئەوانە هيج کاميان ئەيانتوانيوہ دەنکە خورمايهکى ئيمە
بخۆن، مەگەر بەرەزامەندى خۆمان يان کرپين و فروشتن، ئيستا پاش ئەوہى کە
خوای مەزن بە جەنابتان ريزدارى کردووين، چۆن رازى دەبين مولکمان ليڤاگير
بکەن؟! سويند بيت لەجياتى خواردن شمشيريان دەدەينى، هەتاکو خوا خۆى
جيامان دەکاتەوہ.

پيغەمبەرى خوا (ﷺ) فرموى: ئەو خواستى خوتانە و منىش لەگەلتانم.
پاشان سەدى كۆپى مەعان بەلەين نامەكەى لە پيغەمبەرى خوا وەرگرت و
هەرچى تيدا نووسرابوو سەپەوه، ئىنجا وتى: ئىمە ئامادەين با ئەوان ئازابن و
بىنە سەرمان، ئەوسا خويان دەبيننەوه.

لە كۆتاييدا خواى گەورە ريزەكانى تىكدان و تەفرو تووناي كردن،
مسولمانانىش بەرى رەنجى سەرکەوتنيان لە جەنگى (ئەحزاب) دا چىيەوه.

دیداری هژدهههم

به‌خشین

ئەنەسی کۆری مالیک (رضی اللہ عنہ) دەگێڕیتەو: زەیدی کۆری سەهل که نازناوی (ئەبو طەلحە)یە، لە ناو ئەنصارییەکانادا زۆرترین باخ و بیستان و مالاتی هەبوو، خوشەوێستری باخی بریتی بوو لە (باخچەی بیری جاء)، باخچەیەکی خورمای قەشەنگ بوو، بەرامبەر حەوشەی مزگەوتەکه‌ی پیغەمبەری خوا (ﷺ)، هەموو جارێ پیغەمبەری خوا (ﷺ) دەچوو ناوی و لە ژێر سیبەری دار خورماکانیدا دەحوایەو تیر ناوی لە کانیاو سازگارەکانی دەخواردەو، کاتێک ئەم نایەتە پێرۆزە هاتە خوارەو (أَنَّ نَسْلًا أَلْرَّ حَتَّى تُفْقُوا مِنَّا حُبْرًا) واتە: خێرو پاداشی خواتان دەستناکەوێت هەتا ئەو مالەتان خەرج نەکەن که لەناو دلتانا خوشەوێستە.

ئەبو طەلحە هەستاو چوو خزمەت پیغەمبەری خوا (ﷺ) و وتی: ئەو پیغەمبەری خوا، خۆت دەزانی که خوای گەورە ئەم نایەتە پێرۆزی ناردۆتە خوارەو، منیش بیر دەکەمەرە که باخچەی (بیری جاء) که باخچەیەکی جوانی بەرامبەر مزگەوتەو خوشەوێستری مولکە لە لام، ئەووە کردم بە صەدەقەو هیوادارم ببیئت بە زەخیرەو روژی قیامەت لەبەردەم خوای گەورەدا، ئیستاش خۆت سەرپشک بە، لە کویدا دای دەنییت ئیختیاری خۆتە.

پیغەمبەری خوا (ﷺ) فرمووی: بەخ بەخ! بەراستی ئەمە مالێکی پر بەرەکەت و قازانجە، گوێت لێیە ئەبو طەلحە، ئەوا ئیمە لێما قبول کردیت و بۆ خۆتی دەگێڕینه‌ووە من پێم باشە بەسەر خزمانی خۆتدا دابەشی بکەیت.

(ئەبو تەلحە) وتى: ئەي پېغەمبەرى خوا (ﷺ) تۆ چۆنت پىخۆشە وای
لېدەكەم.

ئەو بۈۋ بەسەر خزمانىدا دابەشى كىردۈ پشكىكىشى لېدا بە پېغەمبەرى
خوا (ﷺ)، ئەۋىش بەخشى بە شاعىرى گەرەى پېغەمبەر (ﷺ) (حەسسانى
كۆپى تابتى ئەنصارى).

به‌رگی ئیحرام و دانوستانیکی میژووپی

له مانگی (ذي القعدة) ی سالی شه‌شەمی کۆچیدا، پیغه‌مبەری خوا ﷺ له مه‌دینه‌ی منه‌وره‌وه به‌ره‌و شاری مه‌ککه که‌وته ری ، له‌و سه‌فه‌ردا (۷۰۰) هاو‌ئلی له‌گه‌ل دا بوو، مه‌به‌ستی (عومره) کردن بوو، به‌ نیاز نه‌بوو شه‌ر له‌گه‌ل قوره‌یشدا بکات، بۆیه به‌رگی ئیحرامی عومره‌یان پۆشی و چه‌ندین (هه‌دی)‌یان له‌گه‌ل خۆیان بردبوو، که بریتی بوو له (۷۰) وشت، پیغه‌مبەری خوا ﷺ خه‌می ئه‌وه‌ی بو که قوره‌یش نه‌یه‌ئلی برۆنه که‌عه‌ی پیروژه‌وه ، موس‌لمانه‌کان شم‌شیره‌که‌یان له کیلان دانابوو، وه‌کو به‌ل‌گه‌یه‌ک له‌سه‌ر خواستی ناشتیانه‌یان، گه‌یشتنه ناوچه‌ی (عسفان)ی نزیک شاری مه‌که، له‌ویدا (سوفیانی کورپی که‌عبی)‌ها ته‌ خزمه‌ت پیغه‌مبەری خوا ﷺ و پێی وت: (ئه‌ی پیغه‌مبەری خوا ﷺ خێلی قوره‌یش زانیویانه که تۆ ده‌رچوویت ئیستا ئه‌وانیش به‌ چه‌ک و تفاق‌ی جه‌نگه‌وه ده‌رچوون به‌ره‌و ئیره و جلی پیستی پلنگیان پۆشیوه و له ناوچه‌ی (ذي طوی) دابه‌زیوون و سویندیان خواردوو که نه‌هیلن برۆیته نیو مه‌ککه‌وه، (خالیدی کورپی وه‌لید)یشیان له‌گه‌ل‌دایه و هه‌تا ناوچه‌ی (کراع الغمیم) هاتوو.

پیغه‌مبەری خوا ﷺ فه‌رمووی: (قوره‌یشی به‌دبه‌خت چی له سایه‌ی شه‌ردا چنیوه‌ته‌وه، ئه‌وه‌تا شه‌ر خواردوونی بۆ واز ناهینن، با په‌رده‌ی نیوان من و عه‌ره‌ب به‌ر والا بکریت، ئه‌گه‌ر سه‌رکه‌وتن به‌ سه‌رمدا ئه‌وا ئاواتی قوره‌یش هاتۆته‌دی، ئه‌گه‌ر منیش سه‌رکه‌وتم به‌ سه‌ری به‌رزه‌وه ئه‌وانیش دینه‌ ناو ئاینی پیروزی ئیسلامه‌وه، ئه‌گه‌ر هه‌ر ده‌شیانه‌ویت شه‌ر بکه‌ن و به‌ هیژ و بازووی خۆیا‌نه‌وه ده‌نازن، ئه‌وه سویند بی‌ت به‌و خوایه‌ی منی به‌ هه‌ق ناردوو شه‌ریان له‌گه‌ل‌دا ده‌که‌م و جیهاد ده‌که‌م، هه‌تا خوا سه‌رم ده‌خات یان ئه‌و قسه‌یه‌ی ئه‌وان ده‌بی‌ت.)

پاشان پیغمبهری خوا ﷺ فرمانی دا به هاوولان که بهرهو لایهکی تر بکونه ری، هتا گه‌یشته ناوچه‌ی (ثنية المران) که دهکویته بهشی خواره‌وه‌ی (حدیبیه) وه.

کانیک قوره‌یش بینیان پیغمبهری خوا ﷺ کاروانه‌که‌ی بهرهو لایهکی تر بردووه، وایان زانی که ده‌یه‌ویت شالو بهرهو مه‌ککه به‌ریت، بویه به پهله بهرهو مه‌ککه گه‌رانه‌وه، کاتیک که پیغمبهری خوا ﷺ گه‌یشته (ثنية المران) وشره‌که‌ی که ناوی (قصواء) بو، له جینگه‌ی خو‌ی نه‌جوللا.

پیغمبهری خوا ﷺ فرمووی: قصواء مانی نه‌گرتووه و عاده‌تی نییه مان بگریت، به‌لکو کاره‌ساتی سالی (فیل) گرتوویه‌تی هر وه‌کو چون فیله‌کان لهو ساله‌دا مانیان گرت.

پاشان پیغمبهری خوا ﷺ فرمووی: نه‌مرو قوره‌یش بو من هر نه‌خشه‌یه‌ک بانگه‌شه بکات که (سیله‌ی رحم) و خزمایه‌تی تیدا بیت به ده‌میان‌ه‌وه ده‌چم.

کاتیک پیغمبهری خوا ﷺ دلنیا بو، کابرایه‌ک به ناوی (به‌دیلی کوری وهرقای خوزاعی) له‌گه‌ل چه‌ند که‌سیکی تری خیلی (خوزاعه) دا هاتنه خزمه‌تی و قسه‌یان له‌گه‌لدا کرد و پرساریان لی کرد نه‌ویش پی‌ی فرموون: که ناهاتووه بو شهر و نه‌یه‌ویت زیاره‌تی مالی خوا بکات و دروشمه‌کانی خوا به به‌رزی و بلندی رابگریت، نه‌وانیش گه‌رانه‌وه بو لای قوره‌یش و بینان وتن که محمد ﷺ بو جه‌نگ نه‌هاتووه به‌لکو ده‌یه‌ویت زیاره‌تی به‌یت بکات، بویه قوره‌یش نه‌وانیشیان دایه به‌ر قسه و کومه‌لیک قسه‌ی ناشرینیان پی‌ی وتن. مادامه‌کی نه‌و ناهاتووه بو جه‌نگ سویند بیت نه‌هیلین به زور بیته ژوروره‌وه، چونکه عه‌رب به‌وه بزانی‌ت ده‌بینه قسه و باسیان و گالته‌مان پی‌ی ده‌کن.

پاشان قورەيش (موكەپەزى كوپرى حيفص) يان نارد بۇ لاي پيغەمبەر ﷺ بۇ ئەۋەى دانىشتنى لەگەلدا بكات، پيغەمبەر ﷺ ھەمان وتەكانى خۇى كە بە (بەدىلى) وتبوو، بە (مورەكەز) ىشى وتەۋە، (مورەكەز) گەپرايەۋە بى ئەۋەى پيشكە وتنىكى گەرە بە دەست بەينىت.

پاشان قورەيش (حلىسى كوپرى عەلقەمە) ي نارد كە كابرايەكى (ئەحابىش) بو، پيغەمبەرى خوا ﷺ ھەر كە لە دورەۋە بىنى فەرموى: ئەمانە كۆمەلىكن حەزىيان بە حەيوانى قوربانىيە، لەبەر ئەۋە لە پيش چاۋى ئەۋدا ئازلەكان بكنە دەرەۋە با بىيان بەينىت.

كاتىك (حلىس) ئازلەكانى لە شىۋەكەدا بىنى، بەستراپوۋنەۋە و لاواز ببون لەتاۋ بى لەۋەپرى و ماندوۋوبوۋنى زۆر چروسكاپوۋن. دەست بەجى گەپرايەۋە بۇ لاي قورەيش و پىى وتن: محمد رىز لە بەيت دەگرىت و قوربانى ھىناۋە بۇ سەرپىن.

پىيان وت: تۆ كابرايەكى دەشتەكى ئەزانىت، (حلىس) بەم قسەيە زۆر زویر بو، بە قورەيشى وت: سویند بىت ئىمە لەسەر ئەم قسانە پەيمانمان نەداۋە بە ئىۋە، چۆن رازى دەپىن خورمەتى مالى خوا بشكىنرى و رىزى لى نەگرىت!، سویند بىت بەۋ كەسەى گىانى (حلىس) ي بە دەستە يان واز دەھىنن لە محمد و كۆمەلەكەى تا بىنە ناۋ مەككە و عىبادەتى خۇيان بكن، يان ھەرچى كۆمەلى (ئەحابىش) ەكان ھەيە، لىتانى كۆدەكەمەۋە و ھىرش دەكەمە سەرتان.

قورەيش كە زانىيان (حلىس) بە راستىيەتى ھىمىيان كردهۋە و پىيان وت: چاۋەپروان بە ھەتا سبەينى ۋەلامت دەدەينەۋە، ھەر چۆنىك بوو (حلىس) يان رازى كرد كە واز لە ھەرەشەكەى خۇى بەينىت.

(ابن ھشام) دەلىت كە (زۋھرى) گوتويەتى:

ەرورەى كوپرى مەسعودى ئەقەفى ھاتە لاي سەردانى قورەيش و پىيوتن:

ئەى خىلى قورەيش..

هرچند که دهبنم نوینه رتان دهپواته لای محمد و دواپی ئیوه به قسهی
 ناشرین رهوانه‌ی دهکهنه‌وه بیزار ده‌بم، خوشتان ده‌زانن من و ئیوه وه‌کو کوپ و
 باوک وه‌هاین- شایه‌نی باسه عروه به بنه‌چه ده‌گه‌پرایه‌وه سهر خیللی به‌نو
 عه‌بدوشه‌مس- عروه وتی: ئیستا من خزم و که‌سانی خوّم به دلنه‌وای ئیوه
 کو کردۆته‌ره.

خیللی قوره‌یش وتیان: راست ده‌که‌یت ئیمه گومانان له تو نییه ، بویه
 کردیانه نوینه‌ری خویان و ناریدیان بو لای پیغه‌مبهر ﷺ بو نه‌وه‌ی دانیشتنی
 له‌گه‌لدا بکات.

عروه به‌ره‌و شاری مه‌دینه و خزمه‌ت پیغه‌مبهری خوا ﷺ که‌وته‌پی،
 گه‌یشته لای پیغه‌مبهر و له‌گه‌لیاندا دانیششت ، پاشان پی‌ی وت: ئه‌ی محمد... ئه‌م
 هه‌تیوو و مه‌تیوه چین له ده‌وری خوئت خرکردونه‌ته‌وه، به‌ته‌مایت ئه‌مانه
 به‌رگریت لی بکه‌ن ئه‌وه قوره‌یش خویان کو کردۆته‌وه و چه‌ک و تفاقیان له
 خویان به‌ستوو و پیسته‌ی پلنگیان پۆشیوه، سویندیان خواردوو که نابیت
 به‌زۆر ئیوه بچه‌ ناو مه‌که‌وه ، سویندیش ده‌خۆم له‌مانه‌ی له ده‌ورت خر
 بوونه‌ته‌وه له یه‌که‌م شالادا پشتت لی هه‌لده‌که‌ن و ده‌ورت چۆل ده‌که‌ن...

ئه‌بویه‌کری صدیق ﷺ له پشت پیغه‌مبهره‌وه دانیشتبوو، کاتی‌ک که گوی
 له‌م قسه‌نه‌ی عوروه بوو که هه‌ره‌شه‌ی له پیغه‌مبهر ﷺ ده‌کرد و گالته‌ی به
 هه‌لوێستی هاوه‌لان ده‌کرد، رووی کرده عوروه و پی‌ی وت: برۆ ده‌ستت به
 عوره‌تی لات، چۆن ئیمه ده‌وری چۆل ده‌که‌ین؟

عوروه وتی: ئه‌وه کییه‌ ئه‌ی محمد وه‌لام ده‌داته‌وه؟

پیغه‌مبهر ﷺ فه‌رمووی: ئه‌بو قوحافه‌یه؟

عوروه کاتی‌ک قسه‌ی له‌گه‌ل پیغه‌مبهری خوا ﷺ ده‌کرد جاروبار ده‌ستی
 ده‌برد بو ریشی پی‌رۆزی پیغه‌مبهر ﷺ، ئه‌مه‌ش له دابونه‌ریتی عه‌ره‌بدا باوی
 هه‌بوو، به‌تایبه‌ت نه‌گه‌ر له مه‌سه‌له‌یه‌کی زۆر گرنگدا قسه‌یان بکردایه ده‌ستیان

دهیٔنا به ریشی یه کتریدا، لهو کاته شذا موغیره ی کوپی شوعبه له ژور سهری پیغه مبهری خوا ﷺ وه ستابوو، ههر کاتیگ عوروه دهستی بو ریشی پیغه مبهر ﷺ دریز بگردایه دهیکیشا به سهر دهستیدا و پیی دهوت: دهستت له پروی پیغه مبهر ﷺ دور بخهروه.

عوروه وتی: ئەی هاوار چهنده توپه و دل په قیت.

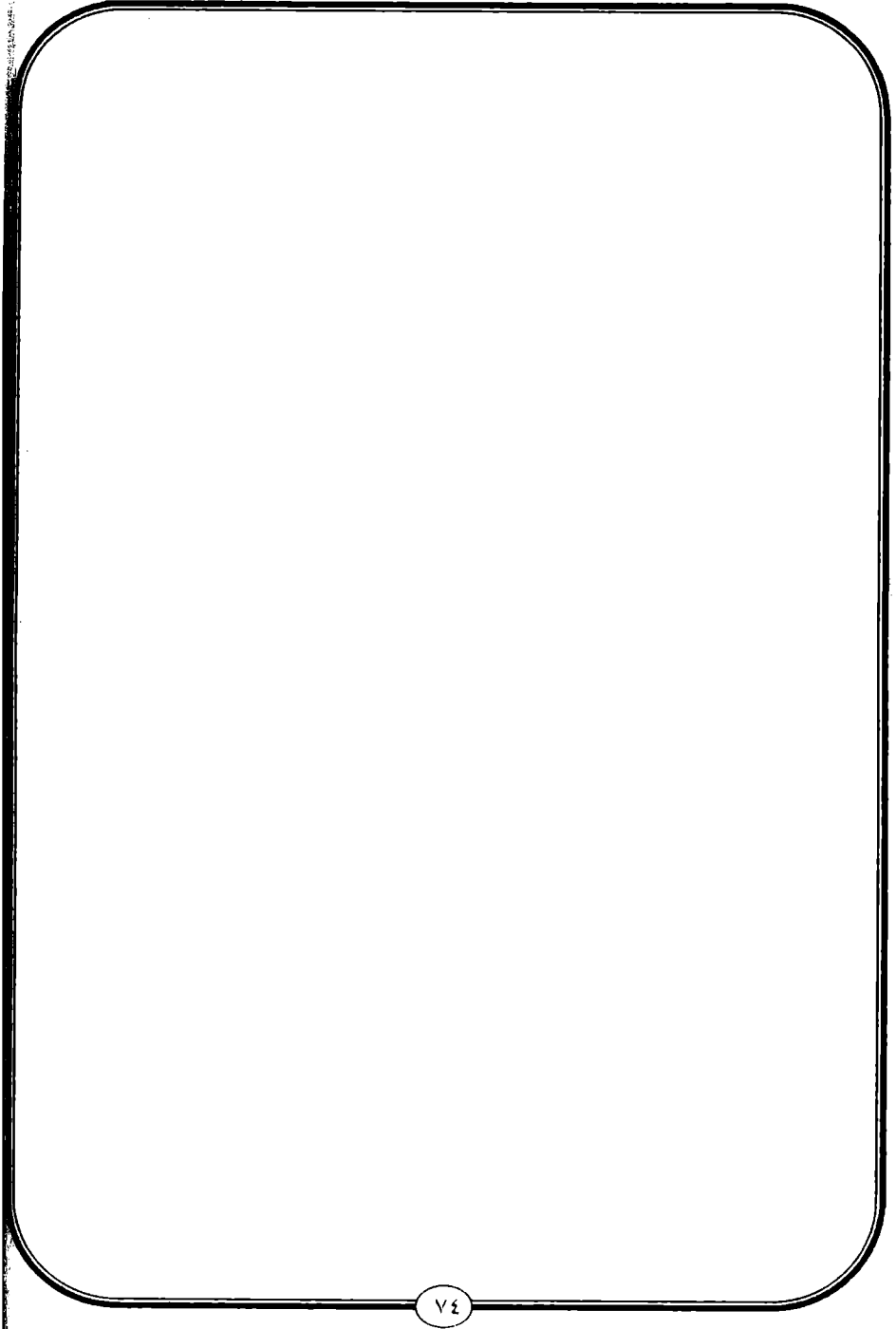
پیغه مبهری خوا ﷺ بهو کاره ی موغیره دلخوش بوو و پیده کهنی.

عوروه وتی: محمد ئەوه کییه به سهر سهرته وه وه ستاوه؟

پیغه مبهر ﷺ فهرموی: ئەوه برازای خۆته ئەوه موغیره یه.

پاشان پیغه مبهری خوا ﷺ هه والی دا به عوروه که نایه ویت له گهل قوریشدا شهر بکات. لهو کاته دا عوروه لای پیغه مبهری خوا دا نیشتبوو، هاوه لان زور به نالوده یی په لاماری پرژهی ناوی دهستنویرژه که یان ده دا و تالی مووه کانیاں ده ماشییه وه و هه لیان ده گرت، وه کاتیگ که قسه یان ده کرد دهنگیاں بهرزنه ده کرده وه و به هیمنی له گهل یه کتردا دهوان.

ئهم قهر و پرژهی له پیغه مبهریان ده گرت عوروه ی سهرسام کردبوو، بویه له وه زیاتر نه ی توانی دانیشیت و خیرا گه رایه وه بو لای قوریش و پیی وتن: ئەی خیلی قوریش به راستی من له ژیا نی خۆمدا کیسرام له سهر ته خته که ی دیوه، قه یسه ریشم دیوه، نه جاشیم له سهر ته ختی پاشایه تی دیوه، سویند بیت به خوا، له هه موو ته مه نمدا مه لیکم نه دیوه له ناو گه له که یدا به قهر محمد له ناو هاوه لانیدا خوشه ویست بیت، نه وانیه که له گهل محمدن مل بو هیچ که سینک که چ ناکهن، نیوه ش که یفی خۆتانه.

سیبهری ره زامه نندی

پاش نهوهی که عروهی کوپی مه سعودی نه قهق له دانوستانه کهیدا له گهل پیغه مبهردا ﷺ ته او بوو، گه رایه وه بو لای قورهیش، اینجا پیغه مبهری خوا ﷺ عوسمانی کوپی عه فانی نارد بو نهوهی سهر له نوی سه بارت به ناشتییه که قسه له گهل قورهیشدا بکات.

خیلی قورهیش عوسمانی کوپی عه فانیان خوش دهویست، چونکه پیاره تی زوری به سهریانه وه هه بوو، عوسمان له سهر فرمانی پیغه مبهردا ﷺ به ره و مه که که و ته ری، له نزیک دهر وازه کانی شاری مه که دا گه یشته (سه عیدی کوپی عاص)، سه عید په نای گرت له قورهیش هتا بتوانیت به کاره که ی پیغه مبهری خوا ﷺ هه ستیت، نه وه بوو راسته و خو چوو لای نه بو سوفیان و گهره پیوانی قورهیش، په یامه که ی پیغه مبهری خوی پی گه یانندن، که لیبوویه وه وتیان خو ت نازادیت ده توانیت ته وافی خو ت بکهیت.

عوسمان وتی: هه رگیز شتی وا ناکه م هتا پیغه مبهری خوا ته واف نه کات من ته واف ناکه م.

بویه قورهیش ده سته سهریان کرد و لای خویان هیشتیانه وه، له م لاره هه وال گه یشته وه به پیغه مبهری خوا ﷺ که عوسمان شهید کراوه، پیغه مبهری خوا ﷺ فه مووی: واز ناهینن هتا به سهریاندا نه دین.

هه موو هاوه لانی له ژیر یه که دره خندا کو کرده وه و یه که له دوی یه که به یعه تی لی وهر گرتن، نه وه به یعه ته ناو نرا (به یعه تی رضوان) و پاشان به دره خته که یان دهوت (شجرة الرضوان).

(نه بو سینانی نه لئه سه دی) یه که م کهس بوو به یعه تی دا به پیغه مبهری خوا ﷺ و فه مووی: پیغه مبهری خوا ﷺ ده ستت بینه با به یعه تی بده می.

پیغه مبهردا ﷺ فه مووی: له سهر چی به یعه تی ددهیت؟

وتی: له‌سه‌ر نه‌وه‌ی که له دلی تو‌دایه ئه‌ی پی‌غه‌مبه‌ری خوا.
 دوا‌ی ئه‌وه پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ به‌یعه‌تی مردنی له‌گه‌ل هه‌موو ها‌وه‌ل‌اندا به‌ست:
 ئینجا پی‌غه‌مبه‌ری خوا ﷺ هه‌ردوو ده‌ستی مو‌باره‌کی دا به‌یه‌کدا و و
 فه‌رمو‌وی: ئه‌مه به‌یعه‌تی عوسمانه..

به‌م بو‌نه‌یه‌وه ئه‌م چه‌ند ئایه‌ته‌ پیرۆزه‌ی سو‌ره‌تی (الف‌تح) ها‌ته خو‌اره‌وه:
 (لَقَدْ رَضِيَ اللَّهُ عَنِ الْمُؤْمِنِينَ إِذْ يُبَايِعُونَكَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ فَعَلِمَ مَا فِي قُلُوبِهِمْ فَأَنْزَلَ السَّكِينَةَ عَلَيْهِمْ
 وَأَثَبَهُمْ فَتْحًا قَرِيبًا ﴿١٨﴾ وَمَنْ أَمِنَ كَثِيرًا يَأْخُذُ بِهَا وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا ﴿١٩﴾ وَعَدَّكُمْ اللَّهُ مَغَانِمَ كَثِيرَةً
 تَأْخُذُونَهَا فَعَجَّلَ لَكُمْ هَذِهِ وَكَفَّ أَيْدِيَ النَّاسِ عَنْكُمْ وَلِتَكُونَ آيَةً لِلْمُؤْمِنِينَ ...) هه‌تا ئایه‌تی پیرۆزی
 لَوَزَنَّا لَعْنَتَنَا الْبَرِّ كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا)

خێلی قو‌ره‌یش عوسمانیان ه‌یشه‌وه بو‌ ما‌وه‌یه‌ک، پاشان سو‌هه‌یلی کو‌ری
 عه‌مریان نارد تا‌وه‌کو دانوستان له‌گه‌ل پی‌غه‌مبه‌ری خوا ﷺ بکات، پ‌ییان وت: پ‌رۆ
 بو‌ لای مح‌مد و ناشتی له‌گه‌ل‌دا بکه و ئه‌و مه‌رجه‌ی له‌سه‌ر دا‌بنی که ده‌بی‌ت
 ئه‌مسال بگه‌ر‌یته‌وه و سالیکی تر بی‌ته‌وه و عومره‌ی خو‌ی بکات، چونکه سو‌یند
 بی‌ت نا‌بی‌ت خ‌یله‌کانی تری عه‌ره‌ب بی‌که‌ن به‌ گالته و بل‌ین مح‌مد به‌ زو‌ر چو‌وه
 نا‌و مه‌که‌وه.

سو‌هه‌یل بو‌ ئه‌و مه‌به‌سته به‌ره‌و حو‌ده‌یب‌یه که‌وته ری، کاتی‌ک پی‌غه‌مبه‌ری خوا
 ﷺ له دو‌وره‌وه بی‌نی به‌ ئه‌بو‌به‌کری فه‌رمو‌و: خوا یار بی‌ت ئ‌یشه‌که‌مان نا‌سان
 بو‌و، قو‌ره‌یش به‌ ناردنی ئه‌م پ‌یا‌وه ئه‌یه‌و‌یت صو‌لج بکات.

سو‌هه‌یل گه‌یشه‌ ج‌ی و قسه‌ی زو‌ری له‌گه‌ل پی‌غه‌مبه‌ری خوا ﷺ کرد و له
 کو‌تای‌یدا صو‌لج کرا. پی‌غه‌مبه‌ری خوا ﷺ فه‌رمانی دا‌که نو‌سراویک له‌ نی‌وانیاندا
 بنوسن فه‌رمو‌وی: ئاده‌ی بنوسن: ئه‌مه ئه‌و سو‌لحه‌یه که مح‌مد ی کو‌ری عب‌د
 الله و سو‌هه‌یلی کو‌ری عه‌مر له‌سه‌ری پ‌یک که‌وتن، پ‌یک ها‌ت‌ین له‌سه‌ر وه‌ستا‌ندنی
 شه‌ر بو‌ ما‌وه‌ی ده‌ سال، بلا‌و بو‌ونه‌وه‌ی ه‌یمنایه‌تی له‌ نا‌وچه‌که‌دا و نه‌ه‌یشه‌تی
 تر و نا‌ئارامی و وا‌زه‌ینان یه‌خه‌پ‌یگرتنی یه‌کتر، وه هه‌ر که‌س لای قو‌ره‌یشه‌وه

بیت بۇ لای محمد ﷺ به بی مؤلەتی قورەیش پیویسته بگپردیتەوه و ھەر کەسێک لای محمدەوہوہ چووہ لای قورەیش نەگپرنەوہ، ئەم صولحە ی نیوانمان دوژمنایەتی لی ناکەویتەوہ، نابیت لەمەو دوا دزی و خیانت ھەبیت، وە ھەر کەس دەیەویت با بپرواتە پەیمانی محمدەوہ وە ھەر کەس بییەویت با بپرواتە پەیمانی قورەیشەوہ ... کاتیک پەیمان نامەکە تەواو بوو ، تەنھا ئیمزا کردن و مۆری ماوو، لەملاوہ عومەری کوپی خەطاب چوو لای ئەبو بەکر و وتی: ئەی ئەبو بەکر ئایا ئەوہ پیغەمبەر نییە؟

ئەبو بەکر وتی: بەلی

عومەر وتی: ئایا ئیمە موسلمان نین؟

ئەبو بەکر وتی: بەلی

عومەر وتی: ئەی بۆچی سەرشۆری لە دینەکەماندا بنوینین؟

ئەبو بەکر وتی: ئەی عومەر، تازە پیغەمبەری خوا ﷺ بپیریاری داوہ و قۆلی پێدا کردوہ، منیش شایەتی بۆ دەدەم کە بپیارەکە ی راستە و پیغەمبەری خوا یە.

عومەر وتی: منیش بروام ھە یە کە پیغەمبەری خوا یە.

پاشان عومەر ھاتە خزمەت پیغەمبەری خوا ﷺ و وتی: ئەی پیغەمبەری

خوا ئایا تۆ پیغەمبەری خوا نیت؟

فەرمووی: بەلی

وتی: ئایا ئیمە موسلمان نین؟

فەرمووی: بەلی

وتی: ئایا ئەوان بیباوەر و موشریک نین؟

فەرمووی: بەلی

عومەر وتی: ئیتەر بۆ سەرشۆری لە دینەکەماندا قبول بکەین؟

پیغمبهری خوا : فرموی: من عهد و پیغمبهری خوا، هرگیز په یمانی
 خوا ناشکیتم و دلنیام که خوی گوره هرگیز به زایم نادات.
 پاش ئەم گوتهیهی پیغمبهری خوا ﷺ عومەر کهوته حاله تیکی ترس و
 دلەپراوکیوه له ترسی ئەوهی ئەبا فرمانی خوی شکانیدیت. عومەر خوی
 دهیگیریتتوه و دەلیت: لەو پۆژەوه صدەقه دەکم و پۆژوو دەگرم و به هر
 چوارلادا چاکه دەکم له پای ئەو قسانەدا که ئەو پۆژە کردم، دەترسم خوا
 پیغمبهره کهیم لی زویر بووبیت و ئومیدم دەکرد که عاقیبهتم خیر بیت.

کاتی کهات بو ئەنجامدانی دانوستانه کهی له گهڵ پیغمبهری خوا ﷺ، له
 ناشتی حوده بیبیه دا، له کاتی نویسی په یمان نامه کهدا (ابو جندل ی کوپی
 سوهیل) له ویدا قیت بووه وه و خوی زنجیره بهندی ئاسن گرتبوو، خوی له
 دەست قورەیش پزگار کردبوو و هاتبوو په یزی موسلمانانەوه کاتیک سوهیل
 (ابو جندل ی کوپی بینی، بو هیستا و شهپاز له یهکی لیدا، یه خه گرت و
 رووی کرده پیغمبهری خوا ﷺ و وتی: ئەی محمد ئەم کوپه ی من دوا ی
 مۆرکردنی ریکه وتن نامه کهدا هاتوو بو لاتان، له بهر ئەوه دەبیت بدهیتتوه.
 پیغمبهری خوا ﷺ فرموی راست ده کهیت.

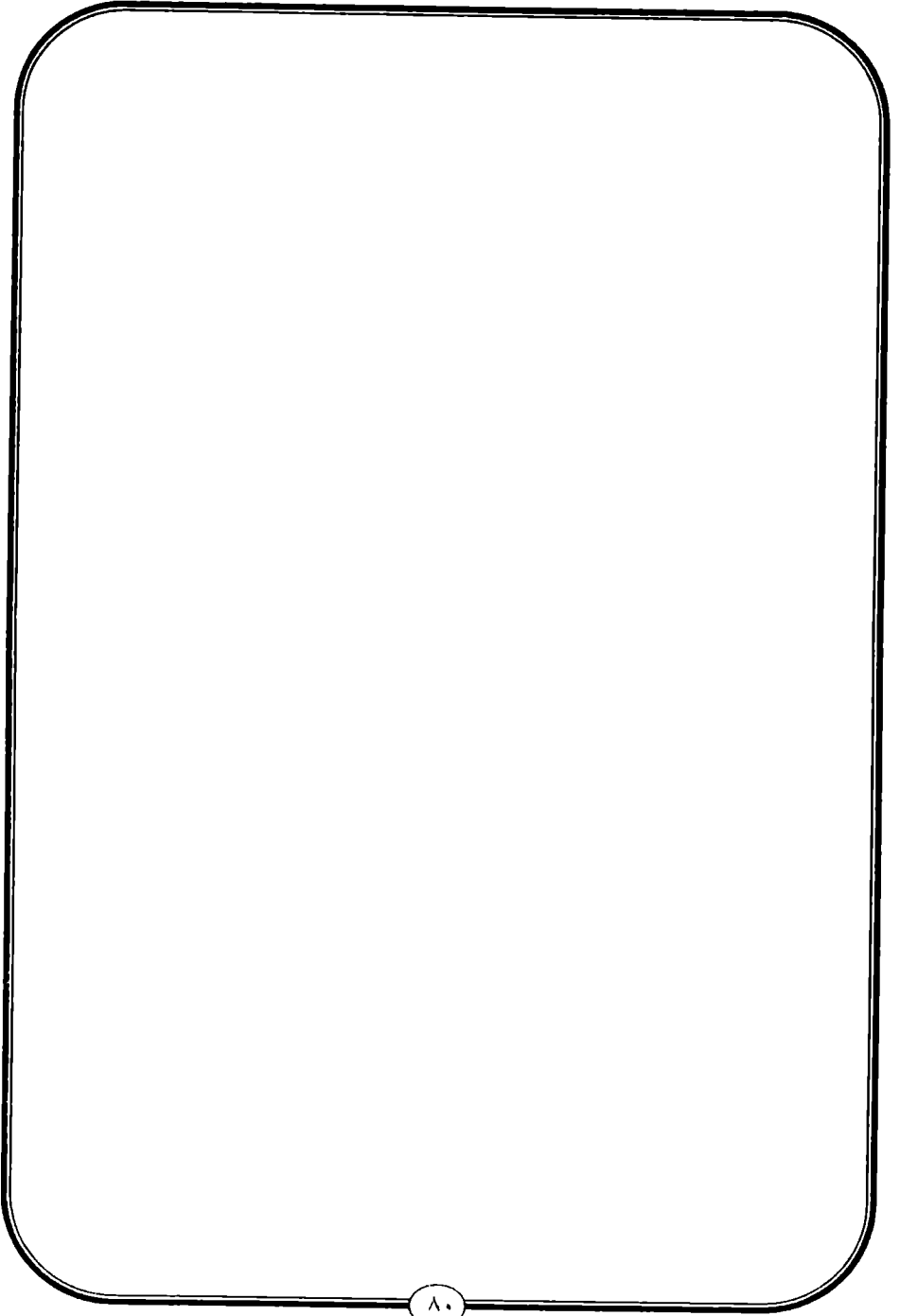
بۆیه سوهیل به روکی کوپه کهی گرت و رای کیشا و وتی: له گه لّم وهره بو
 مه کهکه ئەگەر نا به زۆر ده تبه مه وه.

(ابو جندل) یش هاواری ده کرده موسلمانانەکان و دهیوت: برا گه لینه فریام
 که ون ئەگەر بگه ریمه وه بو مه کهکه توشی فیتنه دەم و دینه کهم ده فه وتیت.

پیغمبهری خواش ﷺ رووی کرده (ابو جندل) و پی ی فرموو: ئەبو جندل
 ئارام بگره و چاوه پروانی پاداشتی خوا بکه خوی گوره ده روویه که له تو و
 چه وساوه کانی تریش ده کاته وه. ئەوهش بزانه که ئیمه پیش هاتنی تو واده و

به‌لینمان له‌گه‌ل ئه‌واندا به‌ستووه و پریارمان داوه پا به‌ندی خاله‌کانی ناو
به‌یماننامه‌که بین، بو‌یه نابی‌ت خیانه‌ت بکه‌ین.

له په‌نایه‌که‌وه عومه‌ری کو‌ری خه‌تتاب ﷺ چووه پالّ ابو جندل و له‌گه‌لیدا
ده‌پۆشت و پی‌ی ده‌وت: ئه‌بو جه‌نده‌ل ئارام بگره‌ ئه‌وانه موشریکن و
خوینه‌که‌شیان پیسه. عومه‌ر ده‌لی‌ت: ده‌سکی شمشیره‌که‌م له ئه‌بو جه‌نده‌ل نزیک
کردبوویه‌وه، ئومیدم ده‌کرد که ده‌ستی بدایه و باوکی بکوشتایه، به‌لام به‌زه‌یی
پیدا هاته‌وه و فرمانه‌که‌ی پیغه‌مبه‌ری خوای ﷺ به‌جیه‌ینا.

ئەبو بەصیر و خەباتی كەنار دەریا

پاش ناشتی خودەبیبیە پیغەمبەر ﷺ گەرایەووە بۆ شاری مەدینە، چەند پوژژیکێ بەسەردا تێپەری کابرایەکی تر موسلمان بوو کە ناوی (عوتەبیبە) کورپی ئوسەید)ووە شوڕەتەکە (ئەبو بەصیر) بوو، ئەم پیاووە لەو کەسانە بوو کە قورەیش لە شاری مەککەدا دەستبەسەریان کردبوون، کاتیک قورەیش بەوێ زانی کە ئەبو بەصیر گەیشتۆتە مەدینە، پیاویکیان لە خێلی (بەنی عامر) بە نامەیه کەووە نارد بە شوینیدا بۆ لای پیغەمبەری خوا ﷺ لە نامە کەدا داوای گێرناوەی ئەبو بەصیریان کردبوو، کابرای عامر خزمەتکاریکی لەگەڵدا بوو کە گەیشتنە مەدینە و داخواییه کەیان خستە بەردەم پیغەمبەری خوا ﷺ، ئەویش رووی کردە ئەبو بەصیر و پێی فرموو: ئەی ئەبو بەصیر خۆت دەزانی ئیمە بەلینمان بەوان داووە کە هەر کەس هات بۆ لای ئیمە بیگێرینەووە بۆیان، دینە کە شمان ناهیلی خیانەت بکەین، بۆیە ئومید دەکەم کە خوای گەورە دەروویە ک لە تو و چەوساووە کانی تریش بکاتەووە، بۆیە بکەووە پێ و لەگەڵیاندا بگەرێووە.

ئەبو بەصیر وتی: (یا رسول الله) ئایا دەمگێریتەووە بۆ لای موشریکەکان بۆ ئەوێ جاریکی تر لە دین وەرم گێرناوە؟ پیغەمبەری ﷺ فرمووی: ئەبو بەصیر بەرێ کەووە خوا یار بیت دەروویە کت لی دەکریتەووە.

ئەبو بەصیر بە ناچاری لەگەڵ دوو پیاووە کەدا ملی رێی گرت هەتا گەیشتنە ناوچە (ذی حلیفە)، ئەبو بەصیر بە کابرای عامری گوت: ئەرێ برا شمشیرە کەت تیزە یان ئە؟

وتی: بەلی

ئەبو بەصیر وتی: ئادەی نیشانم بدە با سەیریکی بکەم.

کابرا وتی: قەیدی نییە... سەیری بکە.

کاتیک شمشیره‌کە‌ی وەرگرت: له‌ کێڵان دەری هینا و دەست بە جی کابرای عامری کوشت، خزمەتکارە‌کە‌ش بە‌ پاکردن بە‌ره‌و لای پیغه‌مبە‌ری خوا ﷺ گە‌پرایە‌وه‌، سە‌یری کرد له‌ ناو مزگە‌وتدا دانیشتوو، کاتیک له‌ دوورە‌وه‌ بە‌دی کرد فە‌رموی: ئە‌م پیاوێ‌ له‌ دە‌موچاویدا دیارە‌ کارە‌ساتیکی بە‌سەر هاتوو.

کاتیک نزیک بوو، پیغه‌مبە‌ری خوا ﷺ پێ‌ی فە‌رموو: چیت لێ‌قه‌وماوه‌؟ کابرا وتی: هاوێ‌کە‌ی ئێ‌وه‌ هاوێ‌کە‌ی منی کوشت.

کە‌میکێ‌ پێ‌چو ئە‌بو بە‌صیر شمشیره‌کە‌ی کابرای عامری بە‌دە‌ستە‌وه‌ بوو، هاوێ‌ خزمە‌ت پیغه‌مبە‌ر ﷺ ووتی: ئە‌هه‌ پیغه‌مبە‌ری خوا ﷺ تۆ بە‌رامبەر پە‌یمانە‌کە‌ی خۆت وە‌فادار بوویت، خۆ‌ای گە‌وره‌ بۆ‌ی دایتە‌وه‌، ئە‌وه‌ بوو جە‌نابت بە‌ پێ‌ی پە‌یمانە‌کە‌ منت بە‌وان تە‌سلیم کردە‌وه‌، منیش له‌ رێ‌گا بپاریم دا نە‌رۆ‌مه‌وه‌ نە‌با دینە‌کە‌م ب‌فە‌وتیت و گالته‌م پێ‌ بکە‌ن.

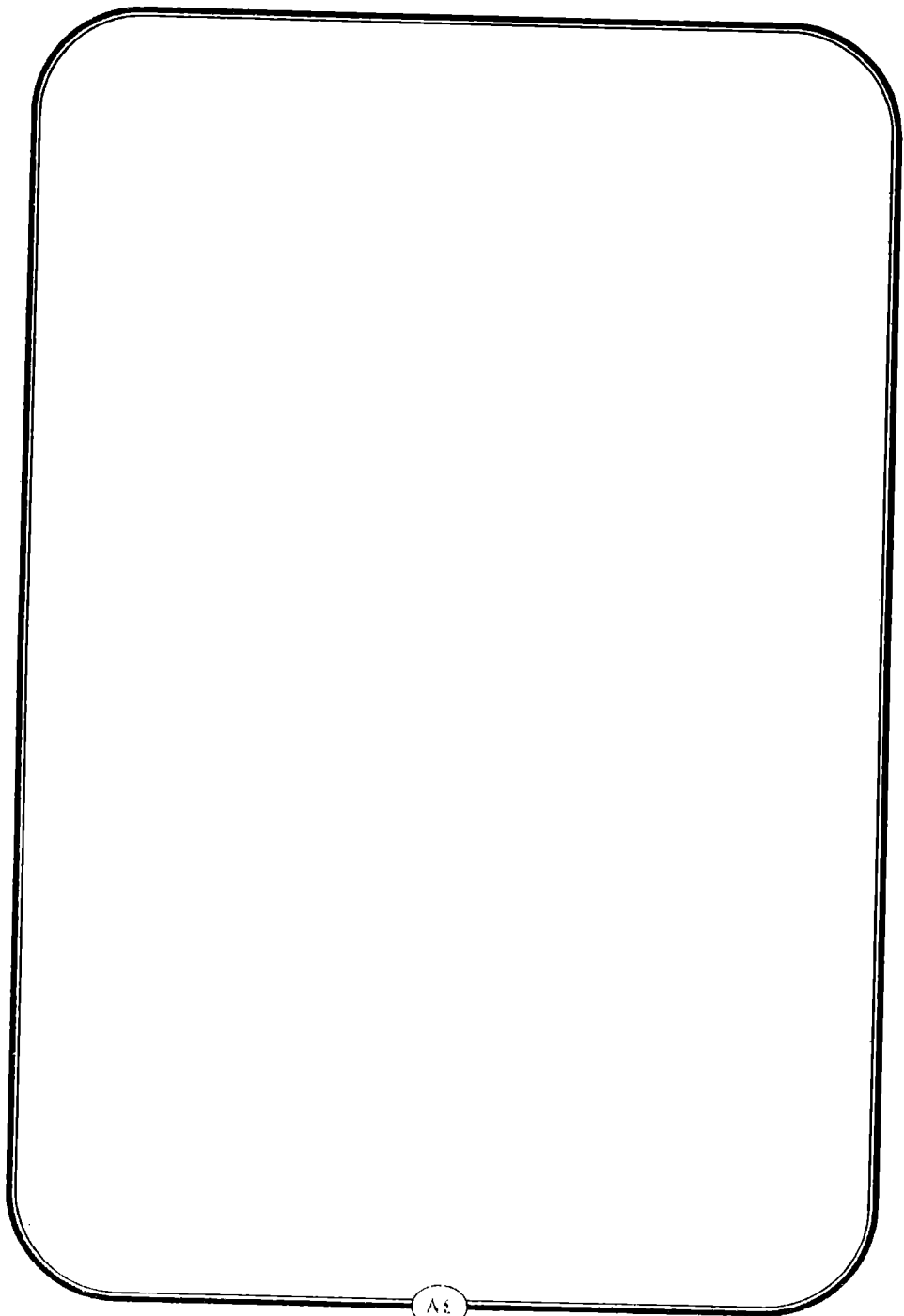
پیغه‌مبە‌ری خوا ﷺ فە‌رموی: نای ئە‌م پیاوێ‌ چە‌ند کابرایە‌کی ئازا و جە‌نگاوە‌ره‌، خۆزگە‌ کۆ‌مه‌لێ‌ک پیاوی تری له‌گە‌ڵ دە‌بوو.

پاشان پیغه‌مبە‌ری خوا ﷺ فەرمانی دا کە‌ ئە‌بو بە‌صیرشاری مە‌دینە‌ بە‌جی بهێ‌لی و تیا‌یدا دانە‌نیشیت، بۆ‌ ئە‌وه‌ی پە‌یمان نامە‌کە‌ی نیوان پیغه‌مبەر و قورە‌یش زبانی پێ‌ نە‌گات.

ئە‌بو بە‌صیر لە‌سەر فەرمانی پیغه‌مبە‌ری خوا ﷺ مە‌دینە‌ی بە‌جیه‌یش و رووی کردە‌ ناوچە‌ی (عیص) کە‌ دە‌کە‌وتە‌ نزیک کە‌ناری دە‌ریاوه‌.

له‌ وڵاشە‌وه‌ پیغه‌مبە‌ری خوا ﷺ کە‌ فە‌رموو بوی: (ئە‌ی ئە‌م پیاوێ‌ چە‌ند کابرایە‌کی جە‌نگاوە‌ره‌، خۆزگە‌ کۆ‌مه‌لی پیاوی تریشی له‌گە‌ڵدا دە‌بوو)، کە‌وتە‌ بە‌ر گۆ‌ی ئه‌و پیاوانە‌ی کە‌ له‌ مە‌ککە‌دا دە‌ستبە‌سەر کرابوون، هە‌موویان پۆ‌ل پۆ‌ل مە‌ککە‌یان بە‌جی هێ‌شت و روویان کردە‌ ناوچە‌ی (عیص) بۆ‌ لای ئە‌بو بە‌صیر، ئە‌وه‌ندە‌ زۆ‌ر بوون ژمارە‌یان گە‌یشته‌ ۷۰ پیاو (ئە‌بو جە‌ندە‌للی کوری سوهە‌یلێ‌ش) یە‌کیک بوو له‌وانه‌.

ئەم كۆمەلە جەنگاۋەرە لە ناوچەى (عیص)دا قورەیشیان تەنگەتاۋو كەردبوو، ھەر كەسنىكى قوریشى موشرىكىان بگرتايە دەیان كوشت، ھەر كاروانىك بەو ناوچەیدە تىپەر بووایە تالانىان دەكرد، قورەیش بەم حالە زۆر پەرىشان بوون، نامەیهكىان نوسى بۇ پىغەمبەرى خوا ﷺ و تكايان لى كەرد ئەگەر دەتوانىت ئەوانە بگرىتە خۆى و بگەرىنەو شارى مەدىنە، بۆیە قورەیش بە دەستى خۆى ئەو بەندەى پەیماننامەكەى سەرىبەو ھە كە پەيوەست بوو بە گىرەنەو ھى نۆ موسلمانەكان بۇ شارى مەككە، ئىنجا پىغەمبەرى خوا ﷺ نامەیهكى نارد بۇ ئەبو بەصیر و تاقمەكەى و داۋاى لىكردن بگەرىنەو بۇ مەدىنە، ئەوانىش بەم ھەۋالە گەشانەو، بە دەنگى سرودى بەرزىتى ئىسلامەو بە كۆمەل گەرانەو شارە سەربەرزەكەى مەدىنە.

شوانیکی رهش پیست

لهو کاتهدا که تازه گه مارۆی شاری خه بیه درابوو، شوانیکی رهش پیست ناوی (یسار) بوو، به کری شوانییی بو کابرایه کی جوله که ده کرد، هاته خزمهت پیغهمبهری خوا ﷺ و پیئی وت: نهی پیغهمبهری خوا داوات لی ده کهم باسی ئاینی ئیسلام بو بکه.

پیغهمبهری خوا ﷺ باسیکی تیر و تهسه لی ئاینی ئیسلامی بو کرد، کابرا موسلمان بوو، پیغهمبهری خوا ﷺ هیچ کات به چاوی که مه وه سهیری هیچ مروقیکی نه کردوو و، کاری که سی به کهم نه زانیوه، بویه زور به پهروشه وه ئاینی ئیسلامی بو باس کرد و، گرنگی پیدا، کابرای رهش پیست باوه پری به خوئی نه ده کرد پیغهمبهری خوا ﷺ بهو شیویه بیدوینیت، بویه روی کرده پیغهمبهری خوا ﷺ و پیئی وت: نهی پیغهمبهری خوا من کابرایه کی ناشرینم، هیچ مال و سامانیشم نییه، نه گهر ئیستا له گهل نه و دورژمانه ی خوادا بجهنگیم و بکوژریم، ئایا ده پومه به هه شته وه؟

فرمووی: به لی.

شوانه که وتی: پیغهمبهری خوا ﷺ من به کری شوانیم ده کرد بو خاوه نی ئه م مه رانه، ئیستا ئه م ماله ئه مانه ته، چی لی بکه م و چون بیگه رپنمه وه بو خاوه نه که ی؟

فرمووی: ده ستیان لی هه لته کینه خو یان ده گه رپنه وه لای خاوه نه کانیان.

کابرای مشتی ورده به ردی هه لگرت و وه شاندی به ناویاندا و به ده م خو یه وه ده یگوت: بگه رپنه وه بو لای خاوه نه کانتان، سویند بیت ئیتر هاو رپیه تیتان نا که م.

دەست بەجی میگەلەکه هەرۆه کو یه کێک بەدوایاندا بیټ ملی پێیان گرت و
خۆیان کرد بە قەڵاکەدا.

یساری شوانکاره، خۆیشی چوو ریزی موسلمانان و بەره و رووی قەلای
فیل و ستەم کەوتنە پێ بۆ جەنگ، لە کاتی شەرەکهدا بەردێک بەر سەری کەوت
و شەهید بوو لە کاتی کدا تەنها یهک نوێژی نەکردبوو.

تەرمەکیان هینایه خزمەت پێغەمبەری خوا ﷺ و لە پشتهوه دایاننا،
پێغەمبەری خوا ﷺ لایهکی بۆ کردەوه و زەردخەنەیهکی کرد و ئەم دووعایه
فەرمووی: خۆی گەوره دەم و چاوی درەشاوه بکه، بۆنی خۆش بکه و مال و
سامانی له بههشتدا بۆ زیاد بکهیت .

کوچه‌ریبه شه‌هیده‌که

شه‌دای کوری هاد ده‌گیرته‌وه: جاریکیان کابرایه‌کی ده‌شته‌کی هاته خزمه‌ت پیغه‌مبهری خوا علیه‌السلام و باوه‌ری هیئا و پیئی وت: له‌گه‌لتدا کوچ ده‌که‌م، پیغه‌مبهری خوا علیه‌السلام دایه ده‌ست یه‌کیک له‌هاوه‌لان و پیئی فهرموو که ناگای لیبت.

کاتیك جه‌نگی خه‌یبه‌ر هاته پیشه‌وه موسولمانان له‌و جه‌نگه‌دا هر له‌ سه‌ره‌تاوه هه‌ندی ده‌ستکه‌وتیان ده‌ست که‌وت، پیغه‌مبهری خوا علیه‌السلام کابرای ده‌شته‌کی بانگ کرد و بریک له‌و ده‌ستکه‌وته‌ی دایه، چونکه خه‌ریکی چاودیری کردنی و شتری موسلمانان بوو، کاتیك به‌شه‌که‌ی خوئیانیان دایه وتی: نه‌مه چییه؟

وتیان: نه‌وه به‌شه‌که‌ی خوته.

کابرای ده‌شته‌کی به‌شه‌که‌ی هه‌لگرت و هاته خزمه‌ت پیغه‌مبهری خوا علیه‌السلام و سلأوی لی کرد و وتی: نه‌ی پیغه‌مبهری خوا علیه‌السلام من بو نه‌مه شوینی تو نه‌که‌وتووم، به‌لکو بو نه‌وه شوینت که‌وتووم که تیریک بدات له‌گه‌ردنم و شه‌هید بيم و بجمه به‌هه‌شته‌وه.

پیغه‌مبهر علیه‌السلام فهرمووی: نه‌گه‌ر له‌گه‌ل خوا راست بکه‌یت خواش ناواته‌که‌ت بو ده‌هینیته‌دی.

پاشان شه‌پیوری شه‌ر لی‌درا، جه‌نگ ده‌ستی پی کرده‌وه، پاش که‌میك تهرمه‌که‌یان هیئایه خزمه‌ت پیغه‌مبهری خوا علیه‌السلام، تیریک دابووی له‌گه‌ردنی به‌و شیوه‌یه‌ی خوئی وه‌صفی کردبوو.

پیغمبەری خوا ﷺ بە هاوەلانی فەرموو: خۆیەتی؟

وتیان: بە ئی.

فەرمووی: بە راستی لە گەڵ خوادا راستی کرد خواش ئاواتە کە ی هینایە

دی.

پیغمبەری خوا ﷺ جێبەجێی خۆی لی ئالاند و لە بەر دەمی خۆیدا داینا و

نوێژی لە سەر کرد، پاشان فەرمووی: (اللهم هذا عبدك، خرج مهاجراً في سبيلك،

قتل شهيداً، و أنا عليه شهيد)، واتە: (خوایە... ئەمە بە نەدی تۆیە، لە پیناوی

رێبازی تۆدا کۆچی کرد، ئیستا شەهید بوو، منیش شایەتی بۆ دە دەم)

خه لگی ناو که شتییه که

پاش نه وهی جهنگی خه بیهر به سهرکه وتنی موسلمانه کان کۆتایی هات،
دوا به دوا ی نه م رووداوه گرنکه، کۆچکه رانی چه به شه، له دووره ولاتییه وه
گه پرانه وه بو شاری مه دینه، سهرکرده که یان جه عفری کوپی نه بو طالب بوو
، له کاتدا پیغه مبهری خوا ﷺ نه وهنده دل خوش بوو دهیفرموو: نازانم به
کامیان زیاتر دلخوش بم فهتخی قه لاکانی خه بیهر؟، یان گه پرانه وهی جه عفری
کوپی نه بو طالب؟.

روژیکیان (ئه سمائی کچی عه میس) خیزانی جه عفر سهردانی (حه فسه ی
کچی عومهری کرد، له وی دانیشتبوو، کاتیگ عومهر هاته وه، ئه سمائی
نه ناسییه وه، وتی: حه فسه ئه م نافرته کییه له گه لت دانیشتوو؟
حه فسه وتی: ئه مه (ئه سمائی کچی عه میس)ه!

عومهر وتی: کچه چه به شتییه که، نه وهی به که شتی کۆچی کرد؟
ئه سماء وتی به لی

عومهر وتی: ئه ی ئه سماء ئیمه پیشی ئیوه که وتین له کۆچکردندا، بۆیه
ئیمه شیواترین به نزیکی له پیغه مبهری خوا له ئیوه!

ئه سماء وتی: نه خیر سویند به خوا وه ها نییه، ئیوه له گه ل پیغه مبهری
خوادا بوون برسیتانی تیر کردوو و، ئامۆزگاری نه زانه کانتانی کردوو، به لام
ئیمه له ولاتی غه ربیایه تی و رق و کینه دا بووین، ئه ویش له پیناوی ریبازی
خوا و پیغه مبهره کهیدا بووه، وه سویند بیته نان و ئاو ناخۆم هه تا نه چمه
خزمت پیغه مبهر ﷺ و ئه مه ی بو نه گیرمه وه، نابی زیاد و که می تیدا بکه م.

کاتیگ پیغه مبهری خوا ﷺ هاته ماله که ی حه فسه که نه و کاته خیزانی بوو،
ئه سماء وتی: ئه ی پیغه مبهری خوا ﷺ عومهر ئاوا و ئاوا ی وتوو.

پیغه مبهر ﷺ فرمووی: ئه ی تو چیت پی گوت؟

ئەسما و تى: منىش ئاوا و ئاوام پى گوت.

پيغەمبەر ﷺ فەر مووى: ئەوان شياوتر نىن لە ئيوە لە نزيكىتان لە منەو،
ئەو خوى و هاوئلانى يەك جار كوچيان كردوو، بەلام ئيوە و خەلكى ناو
كەشتيەكە دوو جار كوچتان كردوو.

ئەسما دەلى: ئەبو موساي ئەشعەرى و كوچەريانى ناو كەشتيەكە ھەر
جارەى يەكيكيان سەردانيان دەكردم و ھەوالى ئەم فەر موودەيان لى دەپرسيم،
لە دنيادا ھيچ شتيكيان لە دلدا ھيندەى ئەم ھەوالەى كە پيغەمبەرى خوا ﷺ
دەربارەيان فەر مووبووى لە لاي خوشەويستەر نەبوو.

قه‌زا کردنه‌وی عومره

له مانگی (ذی القعدة)ی سالی هه‌وته‌می کۆچیدا، پیغه‌مبه‌ری خوا^ع روه‌ی کرده مه‌ککه بۆ قه‌زا کردنه‌وی عومره‌که‌ی سالی رابردوو‌یان.

ئه‌و موسلمانانه‌ی که قورپه‌یش سالی رابردوو نه‌یه‌یشت برۆنه‌ ناو مه‌ککه‌وه، له‌گه‌ن پیغه‌مبه‌ر^ع به‌رێ که‌وتن.

ئه‌وه بوو پیغه‌مبه‌ر^ع له سالی رابردوو‌دا په‌یمان نامه‌یه‌کی له‌گه‌ن قورپه‌یشدا مۆر کرد، که بۆ سالی داها‌توو بگه‌رینه‌وه بۆ عومره، بۆ پیغه‌مبه‌ری خوا^ع فه‌رمانی دا ته‌نها ئه‌و که‌سانه له‌گه‌لیدا به‌رێ بکه‌ون که سالی پار په‌یمانی ناشته‌وایی خوده‌ییه‌یانینیوه.

له لایه‌کی تره‌وه قورپه‌یش پرۆپاگه‌نده‌ی بلاو کردبوویه‌وه که گوایه پیغه‌مبه‌ر^ع و موسلمانان توشی نازار و ماندوبونیک‌ی زۆر ها‌توون و لاواز بوون و ناتوانن بگه‌رینه‌وه.

بۆیه کاتی‌ک پیغه‌مبه‌ری خوا^ع گه‌یشته مه‌ککه، هاوه‌لان به ده‌وریدا خ‌ر بوونه‌وه و به گیان و مال پارێزگارییان لیده‌کرد و، گرجوگۆل و چالاکییه‌کی زۆریان پیوه دیار بوو، له هه‌موو لایه‌که‌وه ده‌یان پاراست، نه‌با که‌سی‌ک له ده‌ره‌وه بییه‌وێت نازاری بدات.

پیغه‌مبه‌ر^ع سواری وشتره‌که‌ی بووبوو، (عه‌بدو‌لای کور‌ی ره‌واحه) جله‌وه‌که‌ی گرتبوو، شیع‌ری به‌سه‌ر پیغه‌مبه‌ری خوا‌دا ده‌وت^ع، کاتی‌ک پیغه‌مبه‌ر^ع گه‌یشته ناو چه‌ره‌می کابه‌ی پیرۆز، خه‌لکی شاری مه‌ککه له به‌رده‌م (دار‌اندوه) دا ریز بوون و سه‌یری پیغه‌مبه‌ری خوا‌یان ده‌کرد^ع.

پیغه‌مبه‌ری خوا^ع روه‌ی کرده هاوه‌لان و فه‌رمووی: ره‌حه‌مت له‌و که‌سه‌ی که نه‌م‌رۆ هیز و بازووی خۆی نیشانی بیباوه‌ران ده‌دات. پاشان چووه گۆشه‌ی (رکن). ده‌ستی کرد به را‌کردن و به‌جیه‌ینانی (مناسکه‌ی عومره)،

سیّ جار رایکرد و هاوه لانیشت به دوایدا رایان کرد. پاشان هاوه لآن چوون و هندیك ناوی زه مزه میان هیئا، پیغه مبهر ﷺ لیّی خوارده وه و دستنویژی پیّ شت، هاوه لآن شه پریان بوو له سهر نهو دلّوپه ناوانه ی که له دم و چاوی پیروزی پیغه مبهری خواوه ﷺ دهگه وته خوارده وه و، نه یان هیشت بکه ونه سهر زهوی، نه م دیمه نانه خه لکی ناو مه ککه ی هه ژاند و سه ریان ده سووزما له و شیوه ریژگرتنه ی هاوه لآن که له پیغه مبه ره که یانی ده گرن.

شهیدهکانی جهنگی (مؤتة)

له مانگی جهمادی یهکهمی سالی ههشتهمی کؤچیدا، پیغهمبهبری خوا ﷺ سوپایهکی نارد بؤ ناوچهی (مؤتة) و (زهیدی کوری حائه)ی کرده سه رۆکیان. پیش خوا حافیزی لیکردن فهرمووی: نهگهر (زهید) شههید بوو (جهعفری کوری نهبو طالب) بکهنه سه رۆکی خوتان، نهگهر نهویش شههید بوو (عبدالولای کوری رهواحه) بکهنه میری خوتان.

خه لک خویان به تهواوی سازدا و، نزیکهی سی ههزار کس کهوتنه پی، کاتی که پیغهمبهبری خوا ﷺ خوا حافیزی لی کردن، (عبدالولای کوری رهواحه) دهستی کرد به گریان.

وتیان: بؤچی دهگری؟

وتی: سویند بیت به خوا نه بؤ دنیا دهگرم و، نهخهمی جیابونه وهمه، بهلام جاریکیان گویم لیبوو پیغهمبهبری خوا ﷺ نه نایه تهی دهخوینده وهوه: ﴿وان منکم الا واردها کان علی ربک حتما مقضیا - مریم﴾، نازانم چۆن زاتی (ورود) بکه له ناو دۆزه خدا!

پاشان موسلمانان هه موو خوا حافیزیان کرد له سوپاکه و دوعای خیریان بؤ کردن.

(عبدالولای کوری رهواحه) هاته خزمهت پیغهمبهبری خوا ﷺ ویستی خوا حافیزی لی بکا، بؤ دوا جار تیر سهیری دهم و چاوی پیروزی پیغهمبهبری خوا کرد ﷺ، ههر وه نهوهی به دل ههوالی زانیسی که ناگه پریته وه: خوا حافیزی له پیغهمبهبری خوا کرد کهوته ری.

هه تا که یشته ولاتی شام ههوالی پی گه یشت که (ههرقلی) سه ر کرده ی رۆمهکان به خوی و سه د ههزار سواره وه گه یشتوته (ماب) له ناوچهی (بلقاء) و و سه د ههزار کسهی تریش له خیله عهره بهکانی ناوچه که په یوه ندییان پیوه کردووه.

موسلمانەکان کە ژمارەیان تەنھا سی هەزار کەس دەبو، دوو شەو لە ناوچەى (معان) مانەو و قسە و ڕاویژی تەواویان کردلە بارەى پۆمەکانەو، هەندیکیان وتیان: با نوسراویک بنوسین بۆ پیغەمبەرى خوا ﷺ، لە بارەى ژمارەى خۆمان و ئەوانیشەو هەوائى تەواوى بدەنى. ئەویش یان پیاوى ترمان بۆ دەنیریت یان فەرمانیكى ترمان پى دەکات و ئیمەش بەگوى دەکەین.

(عەبدوڵای کورپى ڕەواحە) ھاتە پێشەو و بە گەرمى ھانى موسلمانەکانى دا لەسەر جیھاد و فەرمووی: موسلمانینە.. ئیو تەمامە زۆى شەھیدین، کەى ژمارە و چەك هیچ کاتیک ئیو تەرساندو؟، ئیمە بەم دینە شەریان لەگەندا دەکەین کە خۆى گەرە بەھۆیەو ڕیزدارى کردوین، ھەست و ھەلمەت بەرن، یان سەردەکەوین یان شەھادەت حاصل دەکەین، (احدی الحسین) چاوەروانمانە.

ئەم قسانەى عەبدوڵا ھەموویانى گەرم کرد و ڕیاریاندا شەر بکەن، وەك شیر ھەلمەتیان بردە سەر سوپای پۆمەکان لە گوندی (مشارف) و شیرزەیان کردن، پاشان دوژمن سوپاکەى کۆکردەو و موسلمانەکان کەمیک کشانەو بۆ گوندی (مۆتە) و ئەم جارەیان باشتەر ڕیزەکانیان ڕیکخستەو، شەر گەرم بوو، زەیدى کورپى حارثە ئالاکەى پیغەمبەرى خۆى بەدەستەو بوو ﷺ، ھەتا شەھید کرا، ئینجا جەغفەر ئالاکەى ھەلگرت و شەپرى کرد، ئەسپەکەى پەکى کەوت و دابەزى، بە ڕۆشتنەو شەپرى دەکرد ھەتا دەستی راستى براو لى بوو، پاشان بە دەستی چەپى ئالاکەى ھەلگرت، ئەویشیان برى.. تا دەستەکەى تریشیان برى ھەر ھۆنراوہى دەوت و ھانى موسلمانانى دەدا ھەتا کەوت و شەھید بوو، ھەتا (عەبدوڵای کورپى ڕەواحە) ئالاکەى ھەلگرت و لە سوار ئەسپەکەى دابەزى و بە پى بە ناو سوپاکەدا دەھات و دەچوو، ھاواری دەکرد و ھەتا سەر لە ئیوارە شەپرى کرد، زۆر ماندوو بوو، لەرۆژناوادا ئاموزایەکى پارچە ئیسقانیکی ھینا ھەندى گۆشتى پیوہ بوو وتى: ئەم گۆشتە بخۆ با ھەندیک بییتەو سەر خۆت، (عەبدوڵا) پارچە ئیسقانەکەى ھەلگرت و مژى،

که گوئی له دهنګ و سه‌دای جیهاد بوو، جارئکی تر هه‌ستایه‌وه و نیسقانه‌کی فریدا و خوئی هاویشته ناو گهرمه‌ی شه‌ره‌که‌وه، هه‌تا خه‌لتانی خوین بوو و شه‌هید کرا.

دوای شه‌هید بوونی عه‌بدولاً موسلمان‌ه‌کان شپ‌رزه بوون، پیاویک به ناوی (تابتی کوپ نه‌قره‌م) ئالاکه‌ی هه‌لگرت و هاواری کرد : موسلمانینه... خیرا یه‌کیک هه‌لبزیرن بو سه‌روکی خوٚتان، با موسلمانان له دهوری خر‌بینه‌وه. موسلمان‌ه‌کان وتیان: خوٚت ده‌ست به کار به، خوئی قبولی نه‌کرد له‌ویدا چاوی به خالیدی کوپی وه‌لید که‌وت، خیرا هاواری لی کرد و ئالاکه‌ی دایه ده‌ستی، خالید وتی: ثابت تو له من شیاوتری.

ئه‌ویش وتی: نه‌خیر تو له من له‌پیشتری و باشت‌له هونه‌ری جه‌نگ ده‌زانیت. خالید ئالاکه‌ی هه‌لگرت و به‌رگریه‌کی زور باشی له سوپاکه کرد، پاشان به شیوه‌یه‌کی گونجاو پاشه‌کشه‌یه‌کی مه‌حکه‌می به سوپاکه کرد و له‌و دوژمنه سهر سه‌خته‌ پرگاری کردن.

له روژی جه‌نگ و هه‌را سه‌خته‌که‌دا، که ئه‌و سی سهر کرده مه‌زنه شه‌هید کران، پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ ته‌شریفی چوو ه سهر مینه‌ر، یه‌ک یه‌ک باسی شه‌هیده‌کانی بو هاوه‌لان کرد و له دهنګ و باسی جه‌نگه‌که ئاگاداری کردن. موسلمان‌ه‌کان ده‌ست له دل چاوه‌روانی دوا ئه‌نجامه‌کانی ئه‌و شه‌ره بوون...

ئه‌سمائی کچی عه‌میس ده‌گیریته‌وه:

له‌و پوژه‌دا که جه‌عفر و هاوه‌له‌کانی شه‌هید کران من هه‌ویرم ده‌شیللا و، مناله‌کانم شو‌ردبوو و پاکم کردبوونه‌وه.

پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ هاته ماله‌وه و فه‌رمووی: هه‌سته مناله‌کانی جه‌عفرم بو بهینه.

منالہ کانم ہیئایہ بے ردهستی ، یه یه ماچی کردن و بونی پیوه کردن و
چاوه کانی به دلۆپی فرمیسک سوور بوون.

وتم: نهی پیغهمبیری خوا ﷺ دایک و باوکم به قوربانن بیت چی روی
داوه؟ نایا له باره یانه وه هیچت پی گه یشتووه؟

فرمووی: به لی.. جه عفر و هاوه له کانی شه هید کراون.
ئه سماء ده لی: دهستم کرد به شین و گریان، ژنانم لی کو بو بووه،
پیغهمبیری خوا ﷺ وه سیه تی کردکه هاوه لان یارمه تی مالی جه عفر بدن و
نانیان بو دروست بکن.

له ولاشه وه له مهیدانی جهنگدا خالد سوپاکه ی پاشه کشه پی کرد و، به ره و
مه دینه گه رایه وه، پیغهمبیری خوا ﷺ چووه دهره وه ی شار بو پیشوازیان
سواری وشتره که ی بوو، ژماره یه کی زوریش له خه لکی له گهل پیغهمبیری
خوادا هاتبوونه دهره وه ی شار، به لام که وتنه خو لباران کردنی سوپاکه و، پینیان
دهوتن: نیوه له شه پی دژی کافران پاتان کردووه.

پیغهمبیری خوا ﷺ خه لکه که ی بیدهنگ کرد و فرمووی: نه خیر نه مانه له،
جهنگ رایان نه کردووه، به لکو پاشه کشه یان کردووه و خوا یار بیت جاریکی تر
ده گه ری نه وه.

هه‌له‌یه‌کی گه‌وره و لیبوردنیکی گه‌وره‌تر

کاتیك پیغهمبهری خوا ﷺ بریاری دا فه‌تی مه‌ککه بکات، خۆی ناماده کرد و هاوه‌لانیشی له‌گه‌لدا که‌وتنه‌ ری . بریاری له‌سه‌ر نه‌وه بوو که هیچ خوینیك نه‌پریژیت و له‌به‌ر خۆیه‌وه نه‌م نزایه‌ی ده‌خویند: (اللهم خذ العيون عن قریش حتى نبتفها فی ديارها..) واته: (خوایه چاوی قوره‌یش له ناستی ئیمه‌دا کویر بکه‌یت، هه‌تا به‌ نا‌کاو ده‌ده‌ین به‌ سه‌ریاندا).

پیغهمبهری خوا ﷺ له‌و سه‌فه‌ره‌یدا نه‌یده‌ویس هیچ که‌سیك بزانی‌ت به‌ره‌و چ ئاراسته‌یه‌که ده‌روات، به‌لام یه‌کیك له‌ هاوه‌لان به‌ ناوی (حاطه‌بی کوری نه‌بی به‌لته‌عه) که به‌شدار ی له‌ جه‌نگی به‌دردا کردبوو، به‌ بۆچوونی خۆی وای ده‌زانی سوپای موسلمانان به‌ره‌و مه‌ککه ده‌چیت، بۆیه به‌ په‌له‌ نامه‌یه‌کی بۆ خیزانه‌که‌ی نووسی داوای لی کردبوو که به‌ زووترین کات شاری مه‌ککه به‌جی به‌ئین، نامه‌که‌ی دایه‌ ده‌ست ژنیك له‌ خیلی (مزینه) و له‌ به‌رامبه‌ری نه‌وه‌شدا کریه‌کی دایه به‌ مه‌رجی بیگه‌یه‌نیته ده‌ست خیزانی یان که‌سیك له‌ بنه‌ماله‌که‌ی.

ژنه‌که نامه‌که‌ی خسته‌ نیو پرچییه‌وه و که‌وته ری، خوا ی گه‌وره له‌ ریگه‌ی وه‌حیییه‌وه پیغهمبهری له‌و کاره‌ ناگادار کرده‌وه، ده‌ست به‌جی (عه‌لی) و (زوبیر) ی نارد به‌ شوین ژنه‌که‌دا و پی‌ی فهرموون: به‌ره‌و مه‌ککه بکه‌ونه ری، هه‌تا ده‌گه‌نه ژنیك که نامه‌یه‌کی حاطه‌ب ی پییه، خه‌لکی مه‌ککه ناگادار ده‌کاته‌وه له‌ ئاراسته‌ی سه‌فه‌رکه‌مان.

هه‌ردووکیان که‌وتنه‌ ری له‌ ریگه‌ گه‌یشتن به‌ ژنه‌که، داوایان لی کرد که له‌سه‌ر و‌لاخه‌که‌ی دابه‌زی‌ت، دابه‌زی و نه‌وانیش له‌ناو باره‌که‌دا زور گه‌ران بۆ نامه‌که نه‌یان دۆزییه‌وه، داوایی داوایان لی کرد که نامه‌که‌یان بداتی.

لهسه ره تا دا نکولی لیگرد، به لام هه ره شهی شه و هیان لی کرد شه گهر نه یانداتی
شهوا به زور لیی ده سینن، شه ویش نامه که ی ده ره ینا و دایه ده ستیان.

(عهلی) و (زوبیر) نامه که هیان وه رگرت و چوونه وه بۆ مه دینه و نامه که هیان دایه
دهست پیغه مبهری خوا ﷺ شه ویش حاطب ی بانگ کرد و پیی فهرموو:
حاطب چی وای لی کردیت شه کاره بکهیت؟

حاطب که زانی کاره که ی ناشکرا بووه و خوای گه وره مه سه له که ی به
ته وای له پیغه مبهری خوا گه یاندووه، بۆیه نکولی بۆ نه کرد و وتی: شه ی
پیغه مبهری خوا ... سویند بیت من مروقیکم ئیمانم به خواو پیغه مبهره که ی
هیناوه، نه باوه رم گوپیوه نه دلپراوکیمان بۆ دروست بووه، به لام شه ونده هه یه
که من پیایکی بی که سم، له شاری مه که که دا که سوکار و پشتیوان و عه شیره تم
نییه، له کاتیکدا ژن و منداله که م له وین و که س نییه پاریزگارییان لی بکات، بۆیه
له وه ده ترسم شتیکیان لی بیت و، هه واله که شم بۆ شه وان نارده بوو، هه تا له شار
برۆنه ده ره وه، بۆ شه وه ی توشی زیان نه بن.

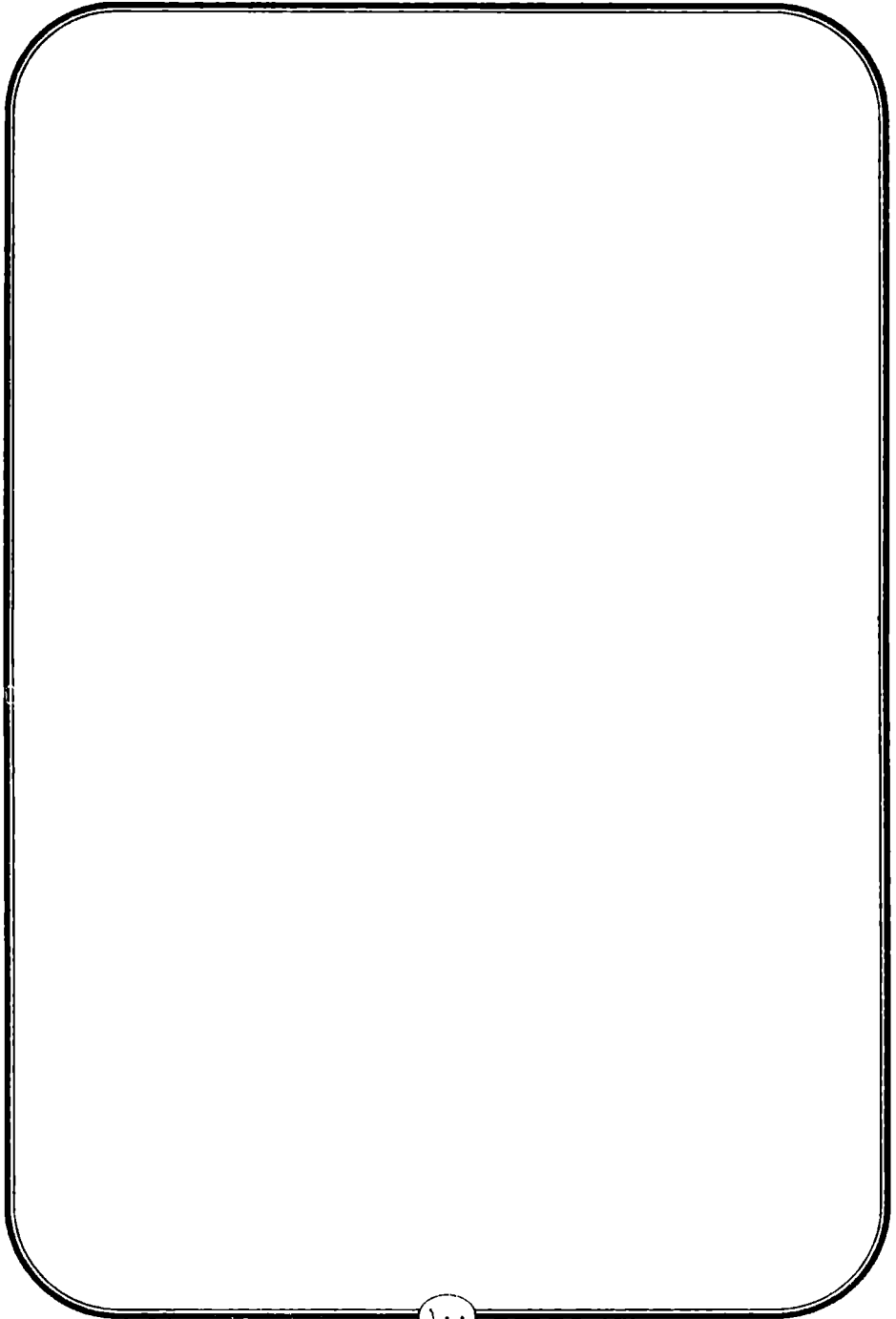
عومه ری کوری خه طباب ﷺ له ویدا وه ستابوو، گوئی له م قسه و باسانه
بوو، دا وای کرد که بدن له سه ری حاطب و بیکوژن، چونکه هه لگه پراوه ته وه.

پیغه مبهری خوا ﷺ رووی کرده عومه ر و پیی فهرموو: شه ی عومه ر تو
چوزانیت کی ده لیت خوای گه وره له هه موو گونا هه کانی به شدار بووانی جهنگی
به در خووش نه بووه!، به تایبه تی که پیی فهرموون: (اعملوا ما شنتم قد غفرت
لکم)، هه ر چیه که ده که ن بیکه ن له هه موو گونا هه کانتان خووش بووم.

شه هه لویسته مه زنه ی پیغه مبهری خوا ﷺ له کاتی شه و خیانته ته گه وره یه دا
که (حاطب) کرد بووی، مه گه ر ته نها قه له میکی لی خووش بوونی وه ک (به در)
بتوانی بیسری ته وه، وه گه ر نا خیانته تی گه وره له کاتی جهنگدا له هه موو دنیا دا
بریتییه له کوشتن، به لام شه وان هه ی له جهنگی به دردا به شدارییان کردووه له و
موسلمان هه ساغ و دل گه ورانه بوو که توانییان له دیمه نیکی بی وینه دا هه موو

حیساباتی سهربازی موشریکان به درۆ بخه‌نه‌وه و گه‌وره‌ترین سهرکه‌وتنی سهربازی بو دینی خوا تۆمار بکه‌ن. ئەوانه‌ی له شه‌رده‌دا به‌شدار بوون، به شایه‌تی خوای مه‌زن، گه‌وره‌ترین سهربازی گیانفدای ئیسلام بوون.

بۆیه کاتی‌ک پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ رابردووی حاطه‌بی هینایه پیش چاو، ئەوه‌ی به لاوه مه‌زنتر بوو له هه‌له‌که‌ی، له‌به‌ر ئەوه لی‌ی خوش بوو... چونکه د‌نیا بوو که حاطه‌ب له‌سه‌ر راست گو‌یی و د‌لسۆزییه‌که‌ی خو‌ی ماوه‌ته‌وه.

جیگاکه‌ی پیغه‌مبهری خوا

به پی‌ی په‌یمانی حوده‌بیهی، خیلّی خوزاعه‌ش په‌یمانان له‌گه‌ل پیغه‌مبهری
 خوادا ﷺ به‌ستبور، به‌و پییه له په‌یمانی ناشتییه‌که‌دا له ریزی موسلماناندا
 بوون.

خیلّی (به‌نوبه‌کر)یش چوونه په‌یمانی قوره‌یشه‌وه و له په‌نای نه‌واندا بوون.
 پاش نوسینی عه‌قدی صولحه‌که خیلّی به‌نو به‌کر به‌شو هه‌لیان کوتایه سه‌ر
 خیلّی خوزاعه و به‌ندی په‌یمان نامه‌که‌ی حوده‌بیهیان شکاند، له‌و هه‌لکوتانه‌دا
 قوره‌یش یارمه‌تی خیلّی (به‌نو به‌کر)یان دابوو، له نه‌نجامدا چندن پی‌او‌یک
 خیلّی خوزاعه‌یان کوشت، به‌م کاره قوره‌یش به‌دهستی خو‌ی به‌نده‌کانی ناشتی
 حوده‌بیهیان پیشیل کرد، خیلّی خوزاعه‌ش هاواریان برده لای پیغه‌مبهری
 خوا و داوایان لی کرد که پشتیوانیان لی بکات. پیغه‌مبهری خواش ﷺ بریاری
 دا که پشتیوانیان لی بکات و به‌ته‌واوی فه‌تی مه‌که بکات، چونکه قوره‌یش
 په‌یمان شکینیان له‌گه‌ل پیغه‌مبهری خوادا کرد.

پیغه‌مبهری خوا ﷺ ده‌هزار موسلمانان شہری کوکرده‌وه و خو‌یان ناماده
 کردبوو بو نه‌وه‌ی به‌ره‌و مه‌که بکه‌ونه ری، هیشتا وه‌فدی خیلّی خوزاعه
 نه‌گه‌رابوونه‌وه پیغه‌مبهری خوا ﷺ پی‌ی فہرموون: له‌وانه‌یه له ریگادا نه‌بو
 سوفیانقان پی بکات و بیه‌ویت جاریکی تر په‌یمان‌که به‌ستیت‌ه‌وه و ماوه‌که
 دریزتر بکات‌ه‌وه. ئیوه گو‌ی مہ‌دنی، هر واش بوو، له ریگادا خیلّی خوزاعه
 نه‌بو سوفیانقان بینی به‌سواری وشتره‌که‌یه‌وه به‌پرتاو به‌ره‌و مہ‌دینه‌ده‌رؤشت.
 کاتیک که گہ‌یشتہ مہ‌دینه له مالی (رملہ) یان (ام حبیبہ)ی کچی دابہ‌زی که
 خیزانی پیغه‌مبهری خوا بوو ﷺ، کاتیک که ویستی له‌سہر فہرشه‌که‌ی

پيښه مبهري خوا دابنيشيت، (ام حبيبه) فرشه كهى له ژير باوكيدا پراكيشا و نه يه يشت له سهري دابنيشيت.

نه بو سوفيان وتى: كچم نه وه چييه! بوچى فرشه كه م له ژيردا راده كيشت، من به حيف ده زانى يان فرشه كه؟

(ام حبيبه) ي كچى وتى: وه لا فرشه كه به حيف ده زانم چونكه نه وه فرشى پيښه مبهري خوايه ﷺ و نه وه له سهري داده نيشت، تو موشريكت، هنز ناكم له سهري فرشى پيښه مبهري خوشه ويست ﷺ دابنيشيت.

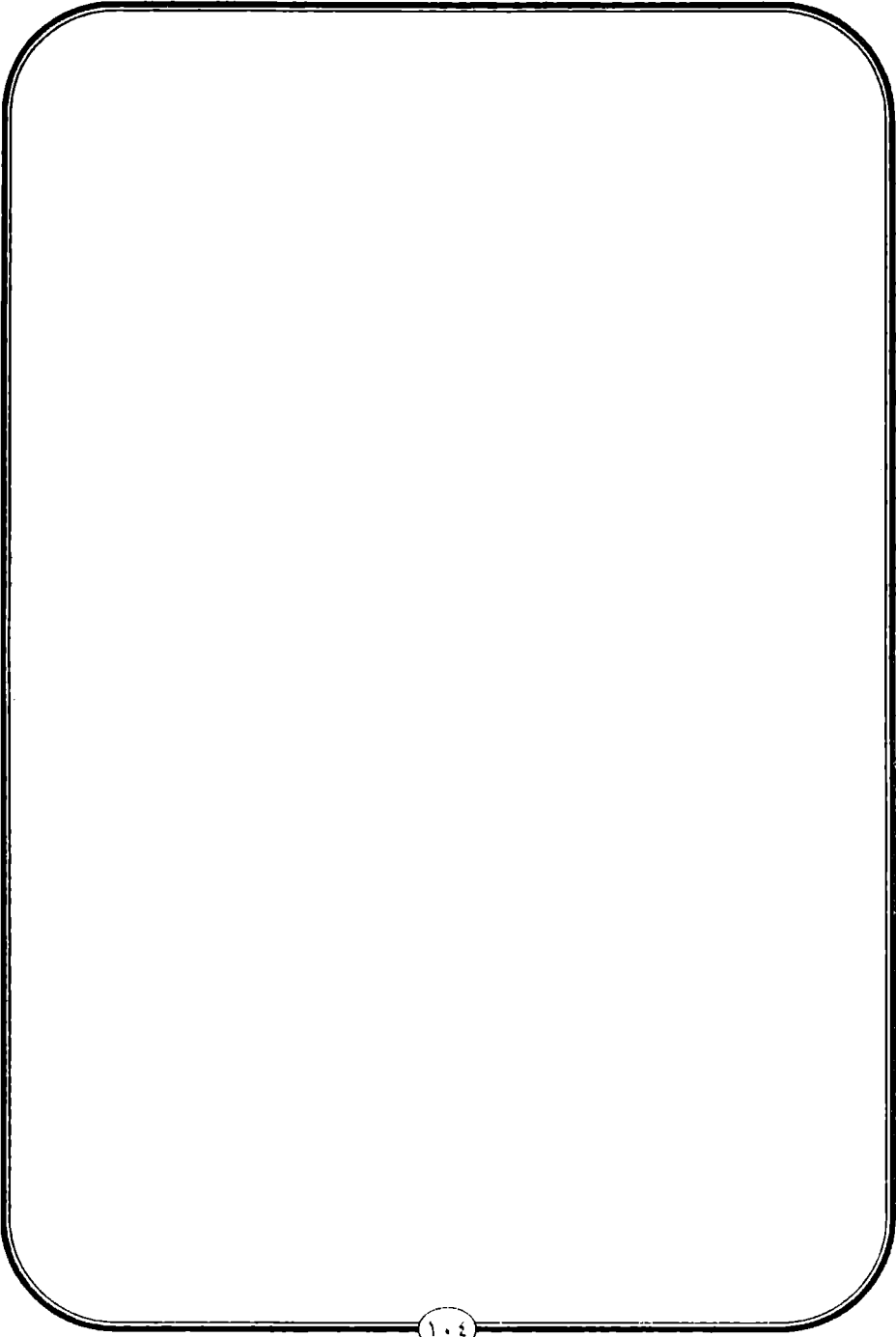
نه بو سوفيان له م هه لويسته ي كچه كهى زور سه رسام بو، پاشان چوه دهر وه بو لاي پيښه مبهري خوا ﷺ بو نه وه ي سه باره ت به دريژ كړنه وه ي په يمان نامه كه قسه ي له گه لدا بكات. پيښه مبهري خوا ﷺ وه لامى نه دايه وه، نه بو سوفيان هه ستا و چوه لاي نه بو به كر، نه ويش وه لامى نه دايه وه، نه بو سوفيان داواى له نه بو به كر كرد كه قسه يه كه له گه ل پيښه مبهريدا بكات، وتى: نه گه ر خوى ره تى كړد بيه توه هه رگيز داواى لى ناكم كه وه لامت بداته وه. پاشان نه بو سوفيان روى كړده عومر، سا به لكو نه وه دلې نه رم بيت و بيپاته وه خزمه ت پيښه مبهري خوا ﷺ عومر روى كړده نه بو سوفيان و به سه رسام ييه وه وتى: من بروم له بهر تو داوا له پيښه مبهري خوا بكه م؟!، هه رگيز شتى وا ناييت.

به دل شكاو ييه وه روى كړده (عه لى كورې نه بو طاليب) و پئى وت: تكات لى ده كه م تو له هه موويان زياتر به رهم تری له گه لدا خزمایه تيمان له هه موويان به هيژ تره، بويه داوات لى ده كه م به نائوميدييه وه ده ستت به روومه وه مه نى، لاي پيښه مبهري خوا تكايه كم بو بکه.

عه لى وتى: نه ي نه بو سوفيان كاتيك پيښه مبهري خوا ﷺ بپيار بدات له سهري هه ر شتيك كه س ناتواني ت قسه ي تيډا بكات، بويه چون هاتوويت هه ر و ايش بگه ريره وه.

نه بو سوفيان سهري شوپ كرد و به نائوميدي به ره و شارى مه كه گه پراهه وه.

دوای ئه‌وهی پینغه‌مبه‌ری خوا ﷺ به خوئی و سوپاکه‌یه‌وه فه‌ت‌حی مه‌ک‌که‌ی کرد و، به ده‌وری کابه‌دا ته‌وافی کرد فه‌رمانی دا ناوی زه‌مزه‌میان بۆ هینا و ده‌ست‌نوێژی شت، هاره‌لان دلۆپه‌ ناوه‌کانیان کۆ ده‌کرده‌وه و بۆ پیروزی به‌کاریان ده‌هینا ﷺ، خه‌لکی شاری مه‌ک‌که‌ له‌ بینینی ئه‌م دیمه‌نه‌ زۆر سه‌رسام بوون، له‌به‌ر خو‌یا‌نه‌وه‌ ده‌یان وت به‌ راستی گه‌وره‌ ئه‌مه‌یه، شوینکه‌وتنی راسته‌قینه‌ هه‌ر وا ده‌بیت....

نافره تیکی جه نگاوه

پاش پرگار کردنی شاری مه ککه، پیغه مبهری خوا ﷺ رووی کرده دهره وهی شار و، له شه پری (حنین) دا له گهل موشریکاندا دهسته و یه خه بووه وه، له شه په دا که یه کهم جار موشریکان دهستیان وه شاندا له موسلمانان، به زۆرینه ی هاولان شیرزه بوون و رایان کرد. (ئه بو طه لحه) زهیدی کوری سه هلی نه نصاری یه کیك بوون له وانیه رایان نه کرد و له گهل پیغه مبهری خوادا مانه وه، به دهستی خوئی زیاتر له بیست موشریکی له شه په دا گوشت و بریندار کرد، نه و نازایه تیه یی (ئه بو طه لحه) سه رنجی پیغه مبهری خوی ﷺ راکیشا، فه رموی: به راستی (ئه بو طه لحه) شیریکه له شیره کانی خوا، له لایه کی تره وه (ام سلیم) ی خیزانیشی که نه و دوو گیان بوو به (عه بدولای) کوری (ئه بو طه لحه) وه، په روویه کی له ناوقه دی شه ته ک دابوو، به دهستی که وه جلوی وشتره که ی پیغه مبهری خوی گرتبوو، به دهستی کی تریش خه نجه ریکی هه لگرتبوو.

کاتیك (ئه بو طه لحه) بهم شیوه یه (ام سلیم) ی بینی، وتی: نه وه چی ده کهیت (ام سلیم)؟

ام سلیم وتی: لیره دا وه ستاوم بو نه وه ی نه گهر هه موشریک له پیغه مبهری خوا نزیک بیته وه، بهم خه نجه ره ی دهستم ورگی هه لده درم.

(ئه بو طه لحه) وتی: نه ی پیغه مبهری خوا به پریشان له باره ی (ام سلیم) وه چی ده لئین؟....

پیغه مبهری خوا ﷺ که نه و دیمه نه ی بینی دهستی کرد به پیکه نین و به گهرمی دوعای خیری بو کرد.

پیغه مبهری خوا ﷺ ده زانی که نه گهر هات و موشریکان شالوویان بو هیئا (ام سلیم) ناتوانییت به رگری له پیغه مبهری خوا بکات و شه هید ده کری،

به لام لهم دیمه نه و هموو هه لوێسته کانی تریشدا که ی سهرکه وتن و ژێرکه وتن
پیوه بووه؟، به لکو نیازی دل و راستگویی له گه لّ خوا و لیپران پیوه ری دیاری
کردنی مرۆقه گه وره کان بووه. بۆیه لیردها له گه لّ نه و حالته تایبه تییه دا، ده بو
ام سلیم له ماله وه دانیشتایه و بجه وایه ته وه و دهرفته ی شه رعیشی هه بوو،
به لام خواست و ئیراده ی نه و ئافرده ته خه باتگێره له هه موو نه وانه گه وره تره،
بۆیه ده بیته جیگه ی ره زامه ندی خوا و نزا و دوعای خیری پیغه مبه ره که ی ﷺ.

رهزانهندی پیغهمبهری خوا

کاتیك پیغهمبهری خوا ﷺ فهتخی شاری (طائف)ی کرد، وشترهکهی بهرهو ناوچهی جهعرانه گهراپهوه، (ئهبو ههرهمی غهفاری) شان به شانی وشترهکهی پیغهمبهر، ئهویش به سوار وشترهوه دهپوشت، به شیویهک نازاری قاجی پیغهمبهری داو ئیشی گهیانندی. پیغهمبهری خوا ﷺ رووی کرده کابرا و گوتی: ئهری کابرا به تهواوی نازارت پی گهیاندم بویه به کلکی قامچییهکهی دهستی له کابرا چهنی و دووری خستهوه.

ئهبو رههمی غهفاری دهلی: ئهوهی که رووی دا له نیوان من و پیغهمبهردا ﷺ پهڕیشانی کردم، جیگهه به خۆم نهدهگرت، دهترسام قورئان له بارهی منهوه بیته خوارهوه، چونکه نازاری پیغهمبهری خوا دابوو، بو روژی دوایی له جهعرانه وشترهکانم برده دهشت ودهر بو لهوهپاندن، ئهو روژه خهريك بوو له خهه و خهفتهدا دلم بوهستیت. ئاواتم دهخواست که بنیڕیت به شوینمدا بو ئهوهی راز و نیازی خۆمی لهگهندا باس بکهه. کاتیك سههرله ئیواره گهپامهوه پییان وتم: پیغهمبهری خوا ﷺ داوای کردوویت.

له دلی خۆمدا وتم: خوا یار بیته ئاواتهکهه دیته دی... چوومه خزمهتی پیغهمبهری خوا ﷺ رووی تیکردم و فهرمووی: ئهی رههم دوینی تو به پاژنهی پیته به توندی نازارت دام، منیش به کلکی قامچییهکهه لیمدایت، ئیستا بو ئهوه بانگم کردوویت، لهبرامبهر لیدانهکهمدا ئهو مهر و مالاته بهریت و گهردم نازاد بکهیت.

ئهبو رههم ئاواتهکهی هاته دی، رهسولی خوشهویست پیژو دهستی حورمهتی نایه سهری و دلی دایهوه، بویه ئهبو رههم له خویشیدا خهريك بوو بالی دهکردهوه و بهدهم خویهوه دهیوت: رهزانهندی پیغهمبهری خوا ﷺ بو من له ههموو مولک و مالی دنیا خوشهویستره.

پرچه‌گه‌ی (ئه‌بو مه‌حذوره)

له ناوچه‌ی جهرانه کابرایهك به ناوی (ئه‌بو مه‌حذوره) موسلمان بوو، ئەم
پیاوه دهنگی زۆر خوش بوو، پیغمبهری خوا ﷺ فی‌ری بانگدانی کرد، پاشان
نوسراویکی نوسی بو کاربه‌دهسته‌که‌ی شاری مه‌که‌که به ناوی (عیتابی کوری
ئه‌سید) و داوای لی کردبوو (ئه‌بو مه‌حذوره) بکات به بانگدهری (مسجد الحرام)،
داوای ئەوه (ئه‌بو مه‌حذوره) بانگدهری (مسجد الحرام) بوو، پاشان منداله‌کانی و
کوپه‌زاکانی جیگه‌ی (ئه‌بو مه‌حذوره) یان گرت‌وه.

جاریکیان (ئه‌بو مه‌حذوره) بانگی دا‌بوو، پیغمبهری خوا ﷺ که گوئی له
دهنگه‌که بوو بوو، بهو شیوازه خوشه بانگ ده‌دات، بانگی کردبوو، دهستی
پیروزی هینابوو به‌سه‌ر سه‌ری (ئه‌بو مه‌حذوره) دا.

(ابن محیرین) ده‌لی: پاش ماوه‌یه‌کی زۆر (ئه‌بو مه‌حذوره) م بینیه‌وه قژی زۆر
دریژ بوو بوو، منیش پیم سه‌یر بوو وتم: مامه گیان ئەوه بوچی که‌میك قژی
سه‌رت کورت ناکه‌یت‌ه‌ره؟

(ئه‌بو مه‌حذوره) له وه‌لامدا وتی: چون دلم دیلی تاله موویهك بپرم دهستی
پیروزی پیغمبهری خوی به‌رکه‌وتبی و دو‌عای خیری به‌سه‌ردا خویندبی.

(ابن محیرین) ده‌لی: ئەم پیاوه واته (ئه‌بو مه‌حذوره) پینشی سه‌ری ئەوه‌نده
دریژ بوو بوو به دانیشتان‌ه‌وه که به‌ری ده‌دایه‌وه ده‌گه‌یشته زه‌وی.

ئینجا تیبینی بکه‌ین. پیغمبهریک ﷺ ئەوه‌نده جیگه‌ی له دلی هاوه‌لانیدا
کردبیت‌ه‌وه مروقیکی وه‌ها، ئەوه‌نده پیغمبهری خوش بویت، ده‌بی چون هه‌موو
رق و کینه و چاوچنۆکیه‌کان له‌ناویدا نه‌توینه‌وه و ته‌فر و تونا نه‌بن، ئەمه‌یه
ئەم ناگری خوشه‌ویستییه‌ی مروقه‌کانی کاروانی مه‌حببه‌ت سه‌وداسه‌ری خوی
ده‌کات.

له خوم خوشه ویستتر

(نهضیری کوپی حارثی عهلقه مه) ی قوره ییشی، پیش فته تی مه که موسلمان بوو، کوچی کرد بو مه دینه بو لای پیغه مبهری خوا ﷺ، نه م پیاره شه و روژ سوپاسی خوی ده کرد له سه ره وهی هیدایه تی داوه و، وه کو باوک و براهی به موشریکی نه مرد.

له شه ری (حونین) بزگار کردنی شاری (طائف) دا، پیغه مبهری خوا هه ندیک ده سته وتی ده ست که وت، له وانه (سه د و شتری) نارد بو (نهضیر) و پیاویکی خیلای (بنی الدیل) ی له گه لدا نارد.

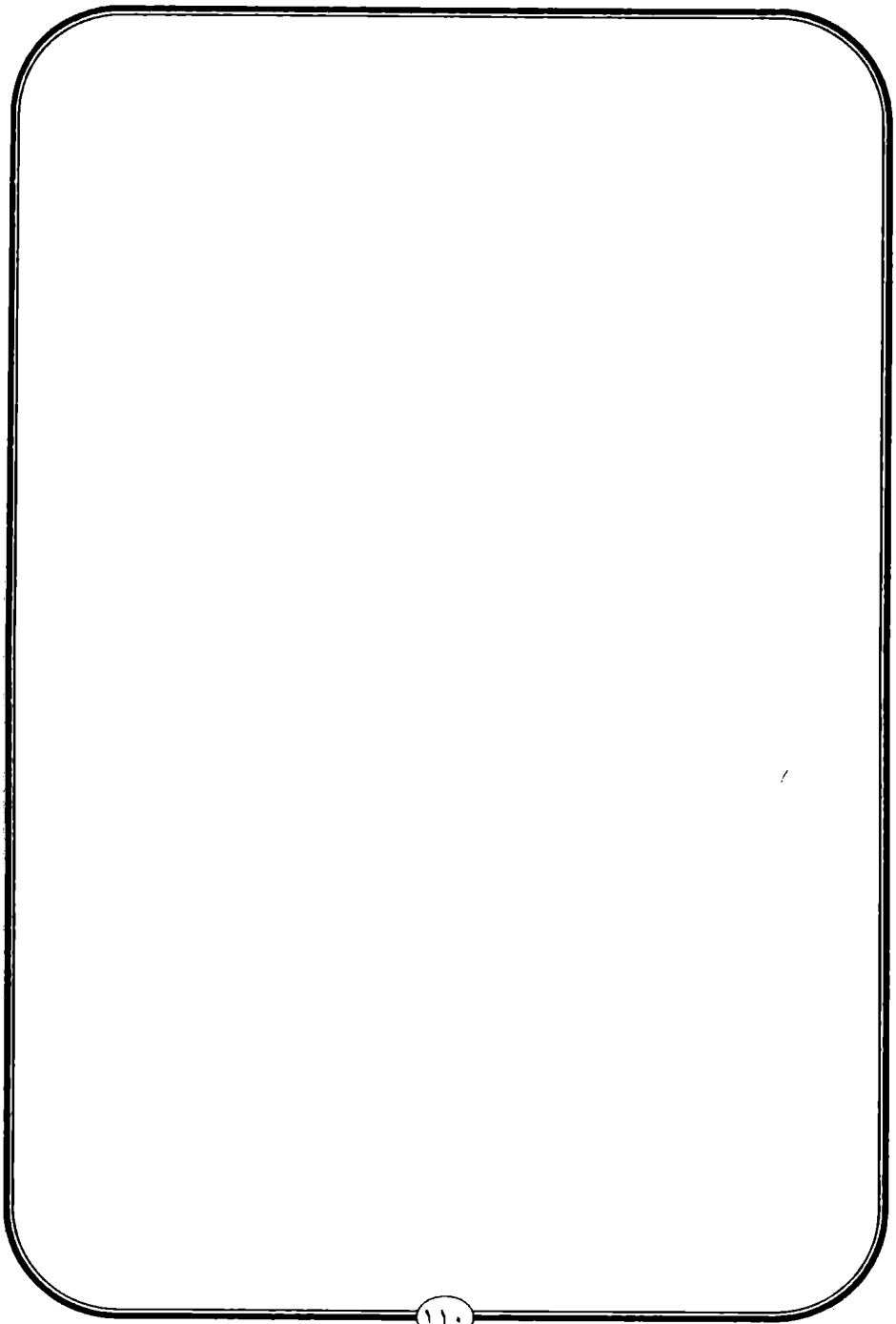
کابرای (دهیلی) و شتره کانی دایه بهر و، له دووره وه مژده ی دا به (نهضیر) که پیغه مبهری خوا ﷺ خه لاتای کردوه.

(نهضیر) وتی: وه ری ناگرم، چونکه وا هه ست ده که م پیغه مبهری خوا ﷺ نه م دیاریبانه ی بو راگیر کردنی دلی من ناردوه، منیش نامه ویت له بهرامبهر موسلمان بووندا هیچ دیاریبیک وه ربگرم.

کابرای دهیلی پی ی وت: سویند بیت نه داوات کردوه، نه بو ی پاراویته وه، نه مه خه لاتیک پیغه مبهری خویه بو تو، په یوه ندی به وه وه نییه.

ئینجا (نهضیر) دیاریبیکه ی وه رگرت و ده و شتریشی لی دا به کابرای دهیلی.

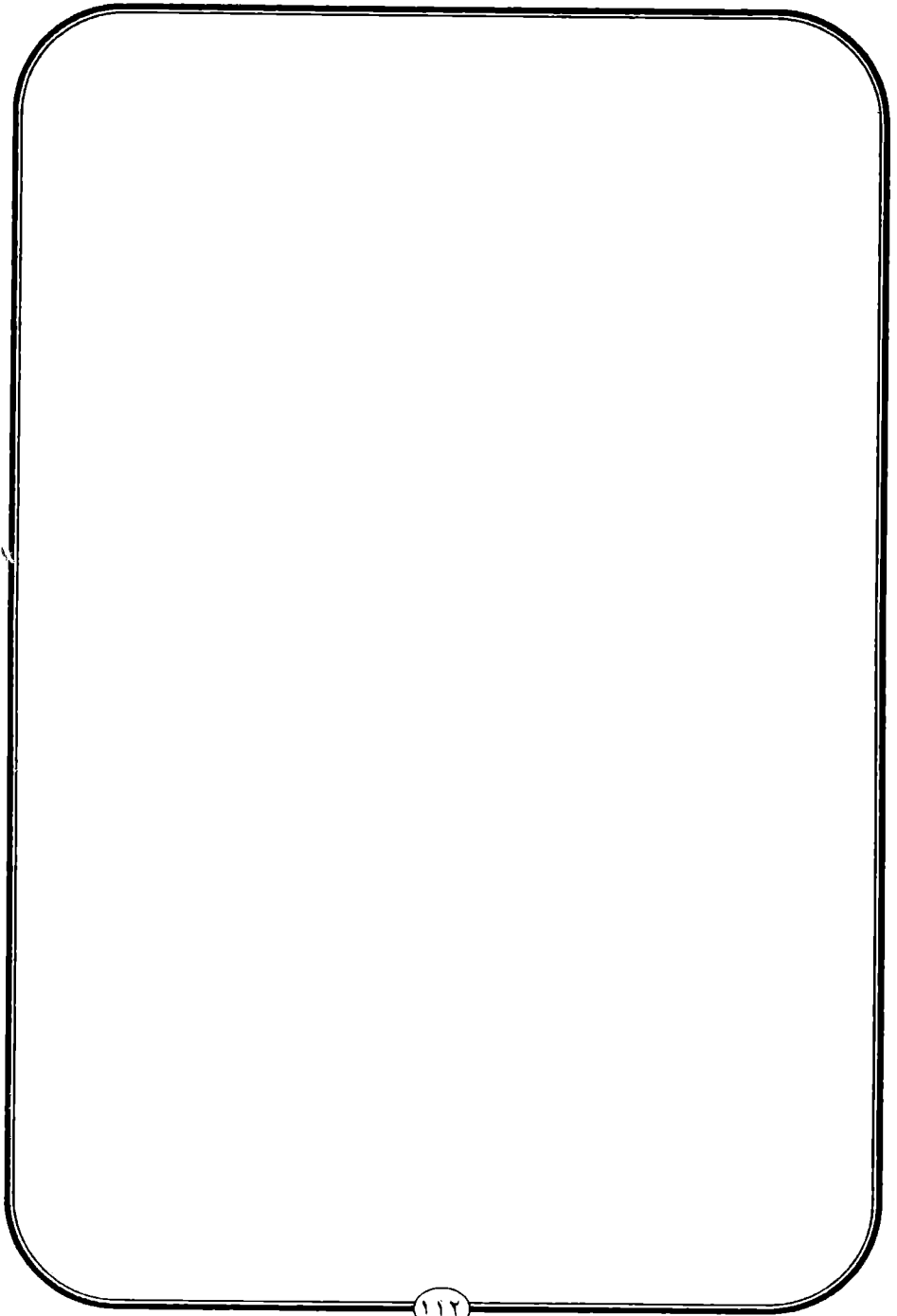
پاشان (نهضیر) چوو بو خزمه ت پیغه مبهری خوا ﷺ و له گه لدا دانیشته، هه ندی پرسیماری ده رباره ی کاته کانی نویر لی کرد، هه سته هاته ده ره وه، کاتی (نهضیر) هاته ده ره وه وتی: سویند بیت که چومه خزمه ت پیغه مبهری خوا ﷺ نه وه نده لام خوشه ویست بووه، له خوم زیاتر خوشه ویستی چوو دلمه وه.

دهنگیکی بهرز و ههستیکی ناسک

(ثابت ی کوپی قهسی نهنصاری) موسلمانیکی راسته‌قینه بوو، له کاتی قسه‌کردندا دهنگی زور گر و گه‌وره بوو، کاتیك ئەم نایه‌ته هاته خواره‌وه ۱یاایها الذین آمنوا لا ترفعوا اصواتکم فوق صوت النبی و لا تجهروا له بالقول کجهر بعضهم لبعض ان تحبط اعمالکم وانتم لا تشعرون ۲، (ثابت) دهستی کرد به گریان و له خه‌فته‌دا نه‌خوش کهوت.

جاریکیان پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ هه‌والی پرسی، وتیان نه‌خوشه، پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ بانگی کرد و پی‌ی فه‌رموو: ئەو چیته (ثابت)؟
 ئەویش وتی: ئەی پیغه‌مبه‌ری خوا دوا‌ی هاتنه خواره‌وه‌ی ئەو نایه‌ته من له‌رزم لی نیشتوو ئەترسم ئەوه‌نده دهنگم بهرز بووبی هه‌موو کرده‌وه‌کانی به‌تال کردبیته‌وه، پیغه‌مبه‌ری خوا زور دل‌خوشی دایه‌وه و سوپاسی بو کرد و دوعای خیری بو کرد.

هاوسره که ی جوله بییب

ئه نه سی کوری مالک ﷺ ده گپریته وه:

جوله بییب یه کیك بوو له هاوه لانی پیغه مبهەر ﷺ، پیاویکی کورته بالای دەم و چاو ناشرین بوو، جاریکیان پیغه مبهەری خوا ﷺ بانگی کرد و پئی ی فرموو: جوله بییب بۆچی ژن ناهینیت؟

جوله بییب وتی: پیغه مبهەری خوا ﷺ خۆت دەمیینیت ئه وه حاله و هه ژاریشم کی ژنم ده داتی؟

پیغه مبهەر ﷺ فرمووی: جوله بییب تۆ لای خوا هه ژار نیت و پیزت هه یه و، ناشرینیش نیت، خوای گه وره سهیری دلان ده کات.

پیغه مبهەری خوا ﷺ که زانی گرفته که چییه، چوو خوازینی کچه ئه نصارییه ک بۆ جوله بییب، مائی باوکی کچه که له بهر داخوارییه که ی پیغه مبهەری خوا ﷺ رازی بوون، به لام له دلوه هه ستیان نه کرد که کچه که یان شووی به هاوشانی خوئی نه کردوه.

کچه که ژیر و وریا بوو، که ههستی بهم حاله کرد، چوو له یان و قسه ی باشی بۆ کردن و پئی وتن: خوای گه وره فرموویه تی: (وما کان لمؤمن ولا مؤمنة إذا قضی الله ورسوله امرا ان یکون لهم الخیره من امرهم)، واته: (نابی و رهوا نییه بۆ هیچ نیمانداریک ژن بییت یان پیاو که خوا و پیغه مبهەره که ی ﷺ فرمانیان له سهەر شتیك دا ئه وان نیختیاریکی تر بکه ن).

بۆیه کچه که هاته خزمهت پیغه مبهەری خوا ﷺ پئی یوت: ئه ی پیغه مبهەری خوا ﷺ من بهم کاره رازیم و خۆم ته سلیم به ئه مری پیغه مبهەری خوا کردوه.

پیغه مبهەر ﷺ فرمووی: خوایه ناز و نیعمه تی خۆت برژینی به سهەر ئه م ئافره ته دا،

هەرگیز ههژاری به خۆیهوه نه بینیت.. دواى ئهوه (جولهیبیب) تهنا چهند پوژتیک لای خیزانی مایهوه و له گهڵ بانگ و سه دای جیهادکردندا هاوپی له گهڵ پیغه مبهری خوا ده رچوو ده رهوه و له جهنگیدا شهید کرا. دواى شهید بوونی جولهیبیب، خیزانه کهى بووه یه کیک له دهوله مهنده کانی ئه نصار و له هه موشیان زیاتر خه رجی و پاره ی له پیناوی خوادا ده به خشی.

هه‌وایی راست

جولاسی کوپری سویدی صامد کابرایه‌کی دوو‌پوو بوو، ئین ئیسحاق ده‌لی:
جولاس یه‌کیک بوو له‌وانه‌ی به‌شداری نه‌کردبوو له‌غزای ته‌بوکدا و له
شوینیکدا گوتوو‌بووی: (سویند بی‌ت نه‌گه‌ر نه‌م پیاوه راست بکات نه‌وا ئیمه له
گویدریژ خراپترین).

کاتی‌ک نه‌م قسه‌یه‌ی کرد کوپری ژنه‌که‌ی له‌میردیکی تر ناوی (عومه‌ری
کوپری سه‌عید)بوو له‌ویدا گوئی له‌و قسه‌یه‌ی جولاس بوو، به‌جولاسی وت
به‌راستی تو‌م خو‌ش ده‌ویت و چاکه‌ی زورت به‌سه‌رمه‌وه هیه‌یه‌ نامه‌ویت توشی
هیچ زیانی‌ک بیت، به‌لام وته‌یه‌کت له‌ده‌م ده‌رچوو نه‌گه‌ر بو پینغه‌مبه‌ری خوای
بگیرمه‌وه ئابرووت ده‌چیت، نه‌گه‌ر نه‌شی‌گیرمه‌وه دینه‌که‌م ده‌فه‌وتیت،
گومانیش نییه‌ که‌ یه‌که‌میان ناساتره له‌دوه‌میان.

عومه‌ر هه‌ستا و قسه‌که‌ی بو پینغه‌مبه‌ری خوا ﷺ ده‌قاوده‌ق
گیریه‌وه، جولاس حا‌لی په‌ریشان بوو، جی‌گه‌ی به‌خوی نه‌ده‌گرت، چوه
خرمات پینغه‌مبه‌ری خوا ﷺ که‌وته پاکانه‌کردن و سویند خواردن له‌سه‌ر
ئه‌وه‌ی که‌ نه‌م قسه‌ی وای نه‌کردوه و عومه‌ر درۆی به‌ده‌مه‌وه‌کردوه.

خوای گه‌وره نه‌م نایه‌ته‌ی ده‌رباره‌ی نارده‌ خو‌اره‌وه: (يَخْلِفُونَ بِاللَّهِ مَا قَالُوا
وَلَقَدْ قَالُوا كَلِمَةَ الْكُفْرِ وَكَفَرُوا بَعْدَ إِسْلَامِهِمْ وَهَمُّوا بِمَا لَزَّيْنَا لَوْ أَنَّا نَفَعُوا آلَآ أَن آغْنَاهُمْ اللَّهُ
رَسُولُهُ، مِن قَضَائِهِ، فَإِن يَسُئُوا بِكَ خَيْرٌ لَّهُمْ وَإِن يَسْأَلُوا بِعَدَابِهِمُ اللَّهُ عَذَابًا أَلِيمًا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ
وَمَا لَهُمْ فِي الْأَرْضِ مِن وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ)

واته: (ئه‌و دوو‌پروانه سویند ده‌خۆن که‌ شتی وایان نه‌وتوه، به‌لام بی‌گومان
که‌ وشه‌ی کوفریان به‌ده‌مدا هات پاش ئه‌وه‌ی که‌ ئیعلانی ئیسلامه‌تی خویان
کردبوو، به‌نیاز بوون ئه‌وه‌ بکه‌ن که‌ بویان نه‌نجام نه‌دا،

ئەو تۆلە و داخ و كىنەيەي دۇنيان لە بەرامبەر ئەو رىز و فەزەلەدا بوو كە
 خواي گەورە و پىغەمبەرەكەي بەسەرياندا پزاندبوويان، ئەگەر ئەوانە تەوبە
 بكن ئەوا باشترە بويان، خو ئەگەر مل نەدەن و پشت هەلبكن ئەوا خواي
 گەورە سزايەكي نازاردەري بو نامادە كردوون لە دونيا و لە قيامەتدا و لەم
 زەوييەشدا هيچ پشتيوان و فريادەرەسيكيان نابيت).

كاتيك جولاس گويي لەم نايەتە پىرۆزە بوو خيرا هاتە خزمەت پىغەمبەر
 ﷺ و پي و ت: ئەي پىغەمبەري خوا ﷺ وا ديتە بەر گويم كە خواي مەزن
 مۆلەتيكي تزي تەوبەي بە من بەخشييت، نايە دەكرت تەوبە بكم و
 بگەریمەوه بۆ لاي خودا؟

پىغەمبەر ﷺ فەرموي: بەلى.

ئەويش وتي: ئينجا ئىستا منيش دان بەوهدا دەنيم كە ئەو قسەيەم كردووه
 و عومەيريش بە راستي قسەكەي گىراووتەوه، پاشان جولاس تەوبەيەكەي زۆر
 باشي كرد و خواي گەورەش لوتفيكي گەورەي لەگەندا كرد، ئەوه بوو بە
 ئىسلامەتي زيا و لەسەر ئىسلامەتيش كوچي دوايي كرد.

چاوه پر له فرمیسکه كان

له مانگی ره جەبى سالى نۆهەمی كوچیدا، پیغه مبهری خوا ﷺ بیریاری دا غەزای ولاتی پۆم بکات، له تۆلهی ئەو شەره نابەر ابه ریدا که له گەل هاوه لانی پیغه مبهردا کردبوویان له جەنگی (مۆته) دا، فه رمانی دا که موسلمانان خویان کوکه نه وه بۆ شەریکی دور، پۆژان پۆژیکی هاوین و گەرم بوو، دهشت و دەر له تاو تینی گەرما هەلمی لی هەلده سا و، مروقه حەزی له ژیر سینه رى باخ و دارخورماکانی ده کرد، پییان خووش نه بوو کهس داوایان لی بکات ئەو هه وارگه فیئکانه به جی بهیئیت بۆ هەر مه به ستیک بیئت.

پیغه مبهری خوا ﷺ پیشه ی وا بوو، بۆ هەر شەریک بچووايه ناشکرای نه ده کرد که بۆ کوی ده چیئ بۆ ئەوهی لایه نی ئەمنی سوپای موسلمانان پارێزراو بیئت، به لام لهم شەره دا به ناشکرا فه رمووی که بۆچی ده چی و بۆ کوی ده پوات و نیازی چیه، چونکه ماوهی نیوان مه دینه و شوینی مه به ست زۆر درێژ بوو، ریگاوبانیش زۆر سهخت و دژوار بوو، گەرما ی ریگه کهش به تهواوی مروقی وه رس ده کرد، دوژمنانیش له به رامبهردا ژماره ی زۆر بوو، بۆیه ده بوایه ئەمیش زۆرترین ژماره کو بکاته وه، هه تا بتوانیئت رووبه پروی ئەو سوپا گه وره یه ی پۆمه کان بیئته وه.

بۆیه هه والی دا به خەلکی که خویان ناماده بکن بۆ شەری پۆمه کان. شاری مه دینه که وتبووه جموجۆلیکی نااسایی و، خه لک له ناو شاردا له خو ناماده کردنیکی سه ریدا بوون، شار جمه ی ده هات، دوو رووه کانیش خه ریکی خوشاردنه وه و پاکانه کردن بوون، و ده یان ویست خویان که نار بده ن و له دوروه وه گومان و دلەراوکیش بۆ موسلمانان دروست بکن.

براکەتانە بەدەنە دەست

عوبەیدولای موزنی ھاوھەڵیکێ پیڤەمبەر ﷺ کە لە کاتی خۆیدا نەیانتوانیبوو لەگەڵ پیڤەمبەری خوادا ﷺ بەرەو شاری مەدینە کۆچ بکات. خێلی قورەیش و خزمەکانی عوبەیدولای زۆر ئازاریان دەدا، بەرگیکی زیر و تیریان لەبەر دەکرد تێیان دەنالاند تا زیاتر ئازار بچێژی، جارێکیان هەلی بۆ رەخسا و بەو حالەوه رایکرد بۆ لای پیڤەمبەری خوا ﷺ، لە ڕیگا بەرگەکە ی کرد بە دوو پارچەوه پارچەیهکیان عەرەتی پی داپۆشی، پارچەکە ی تریشیانی دا بەسەر شانیدا، بەم حالە گەیشته خزمەت پیڤەمبەری خوا ﷺ، ناویان لێ نا (ذی البجادین) لەگەڵ پیڤەمبەری خوادا ﷺ خۆی سازدا بۆ جەنگی (تەبووک).

عەبدوولای کۆری مەسعود کە ئەم بەسەرھاتە دەگێرێتەوه، دەلی: جارێکیان لە کاتی نیووە شەودا لە خەو هەستام، لە قەرەغی سەربازگە کە مانەوه چاوم بە تروسکایی ئاگرێک کەوت، لێی نزیک بوومەوه، سەیرم کرد پیڤەمبەری خوا یە ﷺ لەگەڵ ئەبو بەکر و عومەر ﷺ خەریکی هەلکەندنی گۆرپێکن، و تەم: ئەبو بەکر ئەوه کێیە وەفاتی کردووه؟، وتی: ئەمە عوبەیدولای موزنییە، لە ڕیگادا کۆچی دوایی کردووه!

پیڤەمبەری خوا ﷺ لە ناو گۆرە کەدا بوو فەرمووی: ئادە ی براکەتانە بەدەنە دەست.

دایانە دەستی و ئەویش بە دەستی موبارەکی خستیه گۆرە کەوه.

ئىبن مەسعود دەلى: گويم لى بوو پيغه مبهري خوا ﷺ ئەم دوعايهى
دهخويند: (اللهم إني أُمسيت راضياً عنه، فارض عنه)، واتە: (خوایه... من لەم مروڤه
رازيم، نزا لای تو دهکەم لى رازى بيت).
عەبدوڵا دەلى: لە ناخى دلمهوه ئاواتم دهخواست لهجياتى ئەو مردووه من
بومايه و بهر ئەو دوعايهى پيغه مبهري بکه و تمايه.

مژدهی راست

عهدی کوری حاتمی طائی دهگیریتیهوه:

باوهپ ناکهم له ناو عه ره بیدا هیچ پیاویک هه بیئت له کاتی بیستنی ناوی پیغه مبهردا ﷺ نه وهندهی من رقی له و زاته بوویت، من پیاوماقولیکی ناو خیله که ی خۆم بووم، نه صرانی بووم، نه وهندهیان ریز لی دهگرتم کردبو میانه سه رۆکی خویان، چوار یهکی مهپ و مالاتی خویانیان ده دامی، له بهر نه وهی له ناو گه له که مداما نه و شان و شهو که ته م هه بوو، کاتیک بیستم پیغه مبهردی خوا ﷺ نایینکی نوئی هیناوه له دلوه زۆر رقم لی هه لده ستا.

جاریکیان خزمهت کاره کهم بانگ کرد، کورپیکی عه ربی ده شته کی بو، پیم وت: برۆ ژماره ی و شتره کانم بو بژمی ره و قه له و لاوازه کانم بو جیا بکه ره و له نزیک خۆمه وه مؤلیان بده، کاتیک که گویت لی بو سوپای موحه مه د بلاو بوته وه، هه و الم بده ری.

کاتیک هه و الم هات که سوپای موسلمانان نزیک بوته وه، خزمه تکاره کهم له به ره به یانیدا هه و المی دامی و پیئی وتم: عه دی چی ده که ییت نه و سوپا که ی محمد دایان به سه رتا، وریای خو ت به. له دووره وه نالا و دروشم و ژماره ی سوپای (محمد) م به دی کرد، به ره و ئیره به ریوه ن.

عه دی ده لی: وتم: و شتره کانم بو به یینه.

بوئی هی نام ژن و مناله کانم سوار کرد و، وتم: ده مه ویت بگه م به که س و کارم له ولاتی شام و له سه ر دینه که ی خۆم بمینمه وه، باو کم له ژنیکی تری کچیکی تری هه بوو به ناوی (سیفانه) که نافره تیکی وریا و هۆشیار بوو، رووی کرده پیغه مبهردی خوا ﷺ و پیئی وت: نه ی پیغه مبهردی خوا، ده سته سه رمان مه که،

خو پاداشتت بداتوره چونکه نافرہ تیکی بیکہسم، باوکم تیا چوہہ براکہم
بهجی ہیہشتم و سہری خوی ہلگرتوہہ.

پیغہمبہری خوا ﷺ فرمووی: براکہت کییہ؟

سیفانہ وتی: عہدی کوری حاتمہ.

پیغہمبہر ﷺ فرمووی: ئەو پیاوہ لہ خوا و پیغہمبہرکہی رای کردوہہ؟

سیفانہ دەلی: ئەی پیغہمبہری خوا ئەو کاتہ ہیچی نہوت، رۆشت و بو

سبہینی ہاتوہ و ہمان قسہی پی و تمہوہ، منیش وەلام دایوہ.

بو رۆژی دواپی پیغہمبہری خوا ﷺ جاریکی تر گوزہری کردوہ، لہوہ بی

ئومید بووم کہ ہیچم بو بکات، پیاویک لہ پشتیوہ وەستابوو، بہ دەست

نیشارہتی بو کردم کہ ہستم و جاریکی تر قسہی لہ گەلدا بکہمہوہ، منیش

ہستاموہ و بہ ہمان شیوہی جارہکانی تر قسہم کردوہ، لہ دواپیدا تکام لی

کرد کہ چاکہیکم لہ گەلدا بکات، پیغہمبہری خوا ﷺ فرمووی: (خەمت نہبیت

چاکەت لہ گەلدا دەکہم، پەلەم لی مەکہ ہەتا کەسیک لہ خزمەکانی خۆت

دەدۆزیتەوہ، متمانہی پی بکہیت ئەتدەمە دەستی ئەو بتگەیەنیتەوہ دەستی

براکہت، ہەر کاتیک کەسیکی وات دەست کەوت ناگادارم بکہرەوہ).

سفانہ دەلی: ہستم چوومہ لای ئەو پیاوہی کہ لہ پشت پیغہمبہرہوہ

بو، پرسیم کییہ؟ وتیان: (علی کوری ئەبو طالب) ھ.

ہندیک لہ خزمەکانمان لہ کاروانیکدا ہاتبوون و منیش خیرا چوومہ

خزمەت پیغہمبہر ﷺ و ناگادارم کردوہ کہ ہندیک لہ خزمەکانم ہاتوون و

کاتی ئەوہ ہاتوہ مۆلہتم بدہیت.

پیغہمبہری خوا ﷺ مۆلہتی داو جل و بەرگی باشی دایہ و، سواری و شتری

کرد و خرجی رینگەشی دایہ، بو ئەوہی پیویستی بہ ہیچ نہبیت، سیفانہ بہ

سەلامەتی گەیشتەوہ ولاتی شام.

عهدى دەلى: رۆزىكىيان لە مالموھ دانىشتبووم، سەيرم كرد كاروانى (ظەئىنە) بەرەو لاي ئىمە دىت، سىقانىم لە كاروانەكە بەدى كرد، باوەرم نەدەكرد وتم: تۆ بلىنى ئەوھ خۆى بىت؟!، بەلام ئەو خىرا لە وشترەكە دابەزى و خىرا بەرەو رووم هات و دەستى كرد بە قسە پى و وتم، وتى: ئەى زالم، هەى بى رحم، خۆت و منالەكانت قوتار كرد و منت بەجى هىشت، هەر لەبەر ئەوھى لە داىكى تۆ نەبووم!.

عهدى وتى: خوشكەكەم تكات لى دەكەم. قسەم پى مەلى، قسەى چاك بكە سویند بىت هىچ عوزرىكم نەبوو، ئىعتراف بە تاوانى خۆم دەكەم. پاشان سىقانىە لاي عەدى نىشتەجى بوو.

عهدى رۆزىكىيان بە خوشكەكەى وت: خوشكى خۆم تۆ باوەرت بەو پياوھ چۆنە؟ مەبەستى پىغەمبەرى خوا ﷺ بوو.

سىقانىە وتى: من باوەرم وايە، بە خىراىى بچىت بۆ لاي و ئىعلانى ئىسلامەتى خۆت بكەيت، ئەگەر پىغەمبەر بوو ئەوا سەرفراز دەبىت و، فەزىلەتەش بۆ ئەو كەسەيە كە زووتر دەرواته خزمەتى. ئەگەر مەلىكىكى دۇنياش بوو ئەوا هىچت لە دەست ناچىت، تۆ هەر بە سەربەرزى خۆت لە خاكى يەكەمدا دەمىنیتەوھ.

عهدى وتى: سویند بىت ئەمە بۆچوونىكى باشە.

ئەوھ بوو بەرەو لاي پىغەمبەرى خوا كەوتە رى بۆ شارى مەدینە.

عهدى دەلى: چوومە ناو مزگەوت پىغەمبەرى خوا ﷺ لەوى دانىشتبوو، سەلامم لى كرد و وەلامى داموھ و فەرمووى: / تۆ كىيت؟

وتم: عەدى كۆرى حاتەم.

دەست بەجى پىغەمبەر ﷺ ھەستايە سەر پى و لەگەل خۆيدا بردمىەوھ بۆ مالمەكەى خۆى.

لە دلى خۆمدا وتم دەبى كارىكى پىم ھەبى و مەبەستى ھەبى.

لە رىگەدا پىررژنىكى لاوازى پىگەيشت، وەستاندى و قسەى لەگەلدا كرد، بۆ ماوھىەكى زۆر لەگەلیدا وەستا.

وتم: سویند بیٽ به خوا ئەمە مه‌لیک نییه، ئەگەر مه‌لیک بووایه ئەوه‌نده بی فیز نه‌ده‌بوو.

پێغه‌مبەری خوا ﷺ فرمووی لی کردم، که چووینه مال‌وه تهنه‌ا پێخه‌فیکی هه‌بوو، خسته‌یه به‌رده‌می من و فرمووی له‌ سه‌ری دابنیشه.

منیش وتم: نه‌خێر نه‌ی پێغه‌مبەری خوا خۆت له‌سه‌ری دابنیشه.

ئه‌و فرمووی: نه‌خێر هه‌ر ده‌بیٽ تو له‌سه‌ری دابنیشیت.

منیش به‌ ناچاری له‌سه‌ری دابنیشتم و ئه‌و له‌سه‌ر :ه‌وییه‌که دابنیشتم، جاریکی تر دلم خورپه‌ی کرده‌وه، ئه‌ی هاوار که‌ی ئەمە هه‌لسوکه‌وتی مه‌لیکه... هه‌ر ده‌بیٽ ئەم پیاوه پێغه‌مبەر بیٽ.

پێغه‌مبەر ﷺ رووی تی کردم و فرمووی:عه‌دی تو له‌سه‌ر دینی (رکوسی) بویت؟ رکوسی بیروباوه‌رپیکه له‌ نیوان نه‌صرانی و صابئیه‌کاندا-منیش وتم: به‌لی.

فرمووی: ئایا تو له‌ ناو قه‌ومه‌که‌تدا چواریه‌کی مالت لی وهرنه‌ده‌گرتن؟

وتم: به‌لی.

فرمووی: ئه‌وه له‌ دینه‌که‌ی خۆتدا حه‌لال نه‌بوو.

عه‌دی ده‌لی: سویند به‌ خوا له‌و پرسیارانه‌وه زانیم که پێغه‌مبەر و مه‌لیک نییه.

چونکه ئه‌و مه‌سه‌لانه هه‌یج که‌س له‌ موسلمانان پئی نه‌ده‌زانی.

پاشان پێغه‌مبەر رووی تیکردم و فرمووی: عه‌دی تو له‌وانه‌یه له‌به‌ر هۆیه‌ک بیٽ که ناته‌ویش شوینی ئەم دینه بکه‌ویت، له‌وانه‌یه له‌ مال و سامانه‌که‌ت بترسیت، سویند بیٽ ئەم ئومه‌ته ئەوه‌نده ده‌وله‌مه‌ند ده‌بیٽ حیسابی خۆی نه‌زانی، له‌وانه‌یه بیر له‌ مال و کۆشک و ته‌لار بکه‌یته‌وه، سویند بیٽ موسلمانان ده‌بیٽی کۆشک و ته‌لاره‌کانی بابل فته‌ح ده‌کن.

که ئەم مژده‌ خو‌شانه‌ی پئی دا عه‌دی موسلمان بوو باوه‌ری به‌ هه‌ق هینا.

عه‌دی ده‌لی: سویند بیٽ به‌ خوای مه‌زن، هه‌موو ئه‌و مژدانه‌ی که پێغه‌مبەری

خوا ﷺ به‌منی دابوو، به‌ چاوی خۆم هه‌موویانم بینی و هاتنه‌دی، به‌ راستی

(محمد) پێغه‌مبەری مه‌زنی خوای گه‌وره و میهره‌بان.

تالە مووه‌کانی پیغه‌مبەر ﷺ

له‌حه‌جی مالّ ئاواييدا کاتيک پیغه‌مبەری خوا ﷺ له (هەدی) یه‌که‌ی بۆه، داوای کرد سەرتاشیکیان هینا بۆ تاشینی قژی پیغه‌مبەری خوا ﷺ. هاو‌ه‌لان هه‌لپه‌یان بوو له‌سەر ده‌ستکه‌وتنی تالە مووه‌ پیرۆزه‌کانی سەر و پێشی پیغه‌مبەر ﷺ. پیغه‌مبەریش ﷺ فەرمانی دا سەرتاش لای راستی سەری بتاشی و مووه‌کانی به‌خشی به (ئه‌بو طه‌لحه) و فەرمووی کۆ ديه‌وێت بیده‌ری. خه‌لکی به‌ په‌رۆشه‌وه تامة‌زۆی حاصلکردنی تالە موباره‌کی مه‌زترین مروّه‌ بوون، پیغه‌مبەری خواش ﷺ دای که‌سیانی نه‌شکاند.

ئه‌بو به‌کری صدیق رضی الله عنه دهلّی: له‌کاتی سەرتاشینه‌که‌ی پیغه‌مبەردا ﷺ چاوم لی بوو خالیدی کۆری وه‌لید له‌ به‌رده‌میدا دۆش دامابوو، داوای ده‌کرد له پیغه‌مبەری خوا ﷺ که تالە مووه‌کانی سەری به‌ که‌سی تر نه‌به‌خشی و بیدات به‌و، به‌ پیغه‌مبەری گوت: ئە‌ی پیغه‌مبەری خوا ﷺ دایک و باوکم به‌ قوربانیت بێت، چاوه‌روانی به‌خشینی تالە مووه‌کانی قژی سەرتم، تکایه‌ به‌ منی ببه‌خشه. کاتيک پیغه‌مبەری خوا ﷺ خالیدی به‌و شیوه‌یه‌ بینی هه‌موو تالە مووه‌ پیرۆزه‌کانی پێشی سەری پی به‌خشی.

ئینجا خالید دوا‌ی نه‌وه‌ گرتی به‌ ده‌ستییه‌وه‌ ماچی ده‌کرد و له‌سەر چاوی دایده‌نا: پاشان گری‌ی داو له‌ ناو کلاوه‌ جه‌نگیه‌که‌یدا هه‌لی گرت.

ئه‌نه‌سی کۆری مالک رضی الله عنه له‌ رۆژه‌کانی دوا ته‌مه‌ن و حاله‌تی کۆچی دوا‌یی پیغه‌مبەردا ﷺ تالە موویه‌کی سەری موباره‌کی ده‌رهینا و به‌ (ثابت به‌نانی) وت: داوات لی ده‌که‌م نه‌گەر مردم ئە‌م تالە مووه‌ بخه‌ره ژێر زمانم، نه‌وه‌ بوو پاش کۆچی مالک،

ثابت وهسیه تنامه که ی به جی هینا و له کاتی کفن کردنیدا تاله مووه
پیروزه که ی پیغمبهری خسته ژیر زمانی مالک و له گه لیدا نه سپارده کرا.
ئهبو ئه یوبی نه نصاریش ﷺ تاله مووه کانی پیشی موباره کی هه لگرت و
به یادگاری لای خوئی هینشته وه.

میوانداری پیغمبهر ﷺ

ئەبو بەکری صدیق رضی اللہ عنہ لە حەجی مائناواییدا وشتیکی نامادە کردبوو بۆ کەلوپەلەکانی پیغمبەری خوا ﷺ، لە کاتی کدا کە لە حەج گەرانەو، لە جیگە کدا دابەزین بۆ حەوانەو، ئەبو بەکر داوای خزمەتکاریکی خۆی کرد کە چاودێری و شترەکانیان بۆ بکات، خزمەتکارە کە ناگای لە خۆی ئەبوو و شترەکان دور کەوتنەو، کاتی ک و یستیان هەستن، ئەبو بەکر بە مەسەلە کە ی زانی و کەوتە لۆمە کردنی خزمەتکارە کە ی، لەو کاتە دا سەعدی کۆپی عوبادە لە گەل قەیسسی کۆریدا پەیدا بوون و شتیکی تریان نامادە کردبوو بۆ کەلوپەلەکانی پیغمبەر ﷺ.

لە و لاشەو پیغمبەر ﷺ و شترە کە ی دۆزییەو.

سەعد وتی: ئە ی پیغمبەری خوا ﷺ ئەم و شترە ی من وەرگرە لە جیاتی ئەو ی خۆت.

پیغمبەری خۆشەو یست لە بەرامبەر ئەم هەلۆیستە دا سوپاسی گەرمی کرد و فەرموی: و شترە کە ی خۆم دۆزییەو، ئیو ش ئەو ی خۆتان ببەنەو خوای گەورە پاداشتان بداتەو.

پاشان پیغمبەر ﷺ بە سەعدی فەرموو: (ئەبو ثابت) — کە ئەمە شۆرەتە کە ی بوو — ئایا ئەو ت بەس نییە کە تۆ هەموو پۆژیک میوانداری من دەکەیت و زەحمەت لە گەل دا دەکیشت؟

سەعد وتی: ئە ی پیغمبەری خوا ﷺ مەنت تەنھا بۆ خوا و پیغمبەرە کە یەتی، سویند دەخۆم بە خوای گەورە ئە ی پیغمبەری خوا ئیمە ئەو ماله ی کە تۆ وەری دەگری لە لامان گەلیک خۆشەو یستە لەو ماله ی کە پەتی دەکەیتەو.

پیغمبرِ خَوا ﷺ فہر مووی: بہرستی سہعد تُو مروقیکی راستگویت،
 (ئہبو ثابت) مژدہت لی بیت پزگارت بوو، ئەوہش بزانه پشکہکانی خیر بہ
 دەستی خواہیہ ئەگەر خواستی لەسەر بوو دەیبہخشی بہو عہبہہ صالحہی کہ
 خۆی دەہیویت.

سہعد وتی: الحمد لله کہ خوا نیعمەتی بہسەردا پزاندووم.

لہ راستیدا سہعدی کوپی عوبادہ ﷺ لہو رۆژوہ پیغمبەر ﷺ کۆچی کرد
 بُو مەدینہ خزمەتی مالئەکہی کرد، ہەتا کۆچی دوایی کرد، ہەموو پوژیک
 سینییە خواردنی پیر لہ گوشتی دەنارد بُو مالی پیغمبەر ﷺ، تەنہا پوژیکیش
 ئەو سینییە خواردنہ لہ مالی پیغمبەر نہ پراوہ ﷺ، ئەو خواردنہ یەک یەک بەسەر
 ژورہکانی پیغمبەردا دەگەرا ﷺ، ہەموو شیوانیکیش پیغمبەری خوا ﷺ نانی
 مالی سہعدی دەخوارد، یان خواردنەکہی خۆی ہەلدەگرت دەیدا بہ ہەژارانی
 (ئەہلی صفہ).

ئەو کاتەش کہ پیغمبەر ﷺ لہ دەرہوہی شار بووایہ، یان جەنگیک بووایہ
 سہعدی لەگەڵدا بووایہ، سینییە خواردنہ کہ لە مالئەکانی نەدەپرا.

سہعد لہ نان بەدھیدا مروقیکی گەورہ بوو، ہەندی جار خواردنی سوپاکہی
 پیغمبەری خَوا ﷺ بہ تەواوی داہین دەکرد. جاریکیان بہ قەیسسی کوپیدا
 (۳۰) بارہ خورمای بہ (۳۰) و شترہوہ نارد بُو ئەو موسلمانانہی لہ جەنگی
 (صحراء الاسد) دا بەشدارییان کرد، ہەر وہا جەنگاوہرہکانی جەنگی (بەنی
 قورہیزہ)ی داہین کرد، لہ جەنگی (ذی قرد)یشدا دەیان باری و شتر خورماو
 خواردنی تری نارد بُو موسلمانان و دە و شتری لہ پینگە (قەیس)ی کوپہوہ بُو
 سەربازگەہکی موسلمانان سەربەری، سەرہرای ئەوہی کہ خۆی و (۳۰۰) کہس
 لہ عەشیرەتەکہی پاسەوانی شاری مەدینہیان دەکرد.

پیغمبر ﷺ جاریکیان قه‌یسی بانگ کرد و پی‌ی فہرموو: قه‌یس
به‌راستی باوکت تو‌ی کرده شو‌رہ سوار و، دل‌ی هہموو مجاہیدانی نارام کردووه
و، شاری مہدینہ‌شی لہ دوژمنانی خوا پاراست. ئینجا دەستی ن‌زای بہ‌رز
کردووه و فہرمووی: خواہیہ رحم بکہیت بہ سہعد و خزم و خویشہ‌کانی.

پاشان فہرمووی: بہ‌راستی سہعد پی‌او‌یکی زور چاکہ.

ئہم شایہ‌تیہی پیغمبر ﷺ بو سہعد گہورہ‌ترین مہدالیای ریز و
حورمہ‌تہ، دہ‌کریتہ ملی سہعد و پی‌ی شکومہ‌ند دہ‌کریت، چہ‌ندہ مہ‌زنہ
پیغمبری خوا ﷺ بفہرموویت: بہ‌راستی سہعد پی‌او‌یکی چاکہ.. ئہمہ مانای
لوتف و رہ‌زامندی خوا دہ‌گہیہ‌نیئت... ئہمہ‌ش مہ‌بہ‌ستی سہرہ‌کی ناخی سہعد
بوو.

با کفنه کهم بهرگی پیغه مبهری خوا ﷺ بیت

سه‌لی کوپی سه‌د ﷺ ده‌لیت:

جاریکیان نافرہ تیک هاته خزمهت پیغه مبهری خوا ﷺ بوردیه کی به ده‌ستی
خوی بو چنیبوو، هیئایه خزمهت پیغه مبهر ﷺ و پیئی به‌خشی، پیغه مبهری
خوا ﷺ سوپاسی کرد و دوعای خیری بو کرد، بوردیه کی له‌بهر کرد و هاته
ده‌روه بو ناو هاوه‌لان، پیاویک هاته خزمهتی و داوای لی کرد که
بیداتی، پیغه مبهریش ﷺ له‌بهر نه‌وهی داوای هیچ که‌سیکی رت
نه‌کرده‌وه، خیرا بوردیه کی داکه‌ند دایه ده‌ستی کابرا، موسلمانان له‌ویدا
وه‌ستابوون، لومه‌ی کابرایان کردو پییان وت: کاریکی باشت نه‌کرد، چونکه تو
ده‌زانیت داوای هیچ که‌س رت ناکاته‌وه.

کابرا وتی: سویند بیت به‌خوا، تهنها بو نه‌وه داوام کرد که بیکه‌مه بهرگی
کفنه‌که‌م و به‌م شیویه برومه جزوری خوا.

سه‌لی کوپی سه‌د که نه‌م پروداوه ده‌گیریت‌ه‌وه ده‌لیت: پاش ماوه‌یه کی
که‌م کابرا کوچی دواپی کرد... بوردیه کی بو کرا به‌بهرگی کفنه‌که‌ی و پییه‌وه
نیژرا.

ره‌زا و ره‌حمه‌تی خوی له‌سه‌ر بیت.

دوا ساتھ کانی پیغمبر و خورپہی دلی

ئەنەسی کوپی مالیک کە ماوہیەکی زۆر لە خزمەتی پیغمبەری خودا بوو، دەگیریتەوہ: پوژی دووشەمە ئەو پوژە بوو کە بۆ دوا جار پیغمبەری خوا ﷺ چاوہ پیروژەکانی لیک ناو، بەرەو مەزلگای ھەمیشەیی بەھەشتی بەرین و خزمەت بارەگای خوا، کوچی مەزنی خوئی کرد.

پیش ئەوہ لە نوژی، موسلمانان خەم و خەفەتی نەخۆشییە سەختەکی پیغمبەر ﷺ بەردلی گرتبوون و، ھەموویان لەگەڵ خورپہی تەنگ ھاتووی دڵکانیان نوژیان لە خزمەت ئەبو بەکردا داہەستبوو، ئەبو بەکر ئیمامەتی بۆ دەکردن، ھیشتا لە نوژی نەبو تەوہ پیغمبەری خوا ﷺ لەو دەرگایەوہ کە دەپروانییە ناو حەرەمی مزگەوت، سەریکی لادا و موسلمانان لە نوژەکەدا ھەستیان پی کرد، لە خۆشیانە خەریک بوو ھەموویان نوژەکە بەرن. ئەبو بەکریش لە ئیمامەتیە کەیدا کەمیک ھاتە دواوہ بۆ ئەوہی پیغمبەری خوا ﷺ بڕواتە پیشەوہ، پیغمبەر ﷺ بە دەستی ئیشارەتی کرد نوژەکیان نەبەرن و بەردەوام بن. دەرگاکە ی کردەوہ ھاتە ژوورەوہ، بەدەم زەردەخەنەوہ سەیریکی ریزەکانی کردن، ئەنەسی کوپی مالک ﷺ دەلیت سویند بیت بە خوای گەورە ئەو پوژە دەم و چاوی موبارەکی پیغمبەر ﷺ ئەوئەندە جوان و درەوشاوہ بوو، دەتووت پەری سپییە.

ئەبو بەکری کوپی (ابن ملیکە) دەلیت: ئەبو بەکر کە زانی خەلکی شەوق و خۆشەویستییان بۆ پیغمبەر جولاوہ، لە شوینی نوژەکە ی کەمیک ھاتە دواوہ، ئەو ھەستە ناسکە ی ئەبو بەکر لەو کاتەدا تەعبیرە لەسەر ئەو حالە ویزدانییە مەزنە ی ھەیتەتی بەرامبەر پیغمبەری خوا ﷺ.

بۆيە پىنغەمبەرى خوشەويست، خىرا ئەو حالە پەر لە سۆزەى ئەبو بەكر دەخوینىتەوہ و دەستى موبارەكى دەدا لە پشتى و پىئى دەفەرموويت: بېرۇ پىشەوہ و نويزەكەيان بۇ تەواو بکہ. خویشى لەبەر ئەوہى سەرى زۆر ئازارى ھەبوو، بە دانىشتنەوہ لە لای راستى ئەبوہەكرەوہ نويزى دابەست. کہ لە نويز بونەوہ روى كرده خەلكەكە و فەرمووى: خەلكينە ئاگرى دۆزەخ تاو دراوہ، فيتنەى ئازاوہ بەرپۆيەوہ وەك شەوگارى شەوہ زەنگ داتان دەپوشىت، ئەوہش بزانی کہ من ئەوہى بۇم خەلال كرددون خەلالى قورنان و كەلامى خوايە، ئەوہش كە حەرەم كرددوہ، حەرەمى قورنەنە .

پاش كەمىك پىنغەمبەرى خوا ﷺ لە وتارەكەى بۆوہ، ئەبو بەكر وتى: ئەى پىنغەمبەرى خوا ﷺ دەبينم سوپاس بۇ خوا حالت زۆر باشە و بەو شىوہەيە كە ئىمە پىمان خوشە بتىبنن، ئىنجا مۆلەتى لى وەرگت و چووہ دەرەوہ. فەزلى كورپى عەباس ﷺ ئامۇزاكەى پىنغەمبەر ﷺ دەگىریتەوہ: ئەو پۇژى نەخوشىيەى پىنغەمبەر ﷺ لە تاو ئازار سەرى بەستبوو، زۆر بىتاقەت بوو، پىئى فەرمووم: فەزلى... دەستم بگرە.

فەزلى دەلى: دەستىم گرت، ھەتا چووہ سەر مینبەرەكەى، فەرمووى: بانگىك بکہ خەلكى و بلى: (الصلاة جامعة)، واتە: (كۆبينەوہ بۇ نويز).

فەزلىش ھاوارى كرده خەلك و زۆرىك لە موسلمانان كۆبوونەوہ، پىنغەمبەر لە مینبەرەكەيەوہ كەوتە دواندن بۇ خەلك و پاش حەمد و سەناى خوا فەرمووى: خەلكينە... وا ھەست دەكەم لە وادەيەك نزيك دەبمەوہ و، جارىكى تر ئيوہ لەم مەقامەدا من نابىننەوہ، بە چاكم زانى كە لەگەلتاندا بۇ دواجار گفتو گو بکہم و ئەوہى پىويستە راستى بکہمەوہ، خەلكينە ھەركەسيك ھەقى لە لامە با بىت وەرى بگریتەوہ، ھەر كەسيك دارىكم لە پشتى داوہ ئەوہ پشتم با ھەقى خویم لى بكاتەوہ، مالى ھەر كەسيك لەلايە با بىت و وەرى بگریتەوہ، ئەگەر قسەشم بە ھەر كەسيك وتووہ با ئىستا بىت و قسەكانم پى بلىتەوہ؛

وه مافم لای هەر که سیکی ئیوهش هه بیټ، گهردنی هه مووتان نازاد بیټ، من
دلّم رق و کینهی تیدا نییه، ههز ده کهم به سینهیهکی زۆر سافهوه بچم بو
حوزوری خوا کهم و مافی کهسم له لانه بیټ.

پیاویک وتی: ئەهی پیغه مبهری خوا ﷺ من سی درهه م له لاته.

پیغه مبهر ﷺ فهرمووی:

من هیچ قسه کهریک به درۆ ناخه مه و سویندیشی نادم، به لام پیم بلی ئەو
سی درهه مه که هی به منت داوه؟

پیاوه که وتی: نایا بیرت دیت جاریکیان پیاویک داوای پارهی لی کردیت به
منت فهرموو: تو بیده ری، منیش پارهم دایه.

پیغه مبهر ﷺ فهرمووی: فهزل پاره که هی بده ره وه.

پاشان رووی کرده هه شامه ته که و فهرمووی: ئەهی خه لکینه کی مالی
ده سته که وتی لایه با بیگه پینیته وه بو (بیټ المال).

پیاویک هه ستا و وتی: ئەهی پیغه مبهری خوا ﷺ من سی درهه م له
ده سته که وت بردوه.

پیغه مبهر ﷺ فهرمووی: فهزل لی وه ربگره.

پاشان فهرمووی: خه لکینه هەر که سیک له ئیوه له ناخیدا هه زیکی هه یه با
هه ستی و پاشان منیش دو عای بو بکه م.

خیرا (عوکاشه ی کوری محسن) هه ستا و وتی: ئەهی پیغه مبهری خوا ﷺ

داوات لی ده کهم نزام بو بکه که له به هه شتدا له گه ل تودا بم.

پیغه مبهری خوا ﷺ دو عای کرد فهرمووی: توش یارمه تیم بده به وه ی

سوژده زۆر بو خوا ببه یټ.

پیاویکی تر هه ستا وتی: منیش ده مه ویت له به هه شتدا له گه ل تا بم.

پیغه مبهری خوا فهرمووی: تازه له نزا که دا پیش که وت.

پاشان پیاویکی تر ههستا و وتی: پیغمه‌مبەری خوا ﷺ من پیاویکی
دوو پروو و درۆزن و خه‌والۆوم..

عومەری کۆری خه‌تاب له‌ویدا وه‌ستا بوو وتی: ئەری کابرا.. خوا نه‌ینی تۆی
پۆشیوه‌ بۆچی ئابرووی خۆت ده‌به‌یت؟!.

پیغمه‌مبەر ﷺ فەرمووی: له‌سه‌ر خۆبه‌ عومەر، ئابروو چوونی دنیا ناسانتره‌ له
ئابروو چوونی ئاخیره‌ت، پاشان ده‌ستی نزای به‌رز کرده‌وه فەرمووی: خوايه
بيکه‌يته‌ مروڤيکی راستگۆ و ئيمانیکی به‌هیزی پی بيه‌خشیت و له‌ ده‌ردی
خه‌وه‌ نوچه‌که‌يه‌تی پرگاری بکه‌یت ئەگەر ويستت له‌سه‌ر بوو.

ئەبۇ ھاوار بۇ مائى پىغەمبەر ﷺ

ئەبو ھورەيرە ﷺ دەلىت:

تازە بە تازە پىغەمبەرى خوا ﷺ كۈچى دوايى كردىبوو، عومەرى كۆرى خەتتاب ﷺ سەرى لى شىوابوو، ئۆقرەي بە خۇي ئەدەگرت دەھات و دەچوو، دېرى بە خەلكەكە داو ھاوارى كرد: ئەوھ چىيە، كۆمەنىك دوپروو پروپاگەندە بلاو دەكەنەوھ دەلىن پىغەمبەرى خوا ﷺ مردووه،، سویند بىت بە خوا، پىغەمبەر ﷺ ھىشتا نە مردووه، بەلكو وەك (موسای كۆرى عىمران) چووھ بۇ لىقائى خوا و دەگەرپىتەوھ.

سویند بى پىغەمبەر ﷺ ھەر دەگەرپىتەوھ ئەوجا دەست و قاچى ئەو كەسانە دەبىرى كە دەیان وت وەفاتى كردووه.

ئەبو ھورەيرە ﷺ دەلىت: ئەبو بەكر تەنھا كەس بوو كە بە ھىمنى مابووھوھ وتىك نەچوو بوو، لەسەر خۇ ھاتە مزگەوت و سەيرى كرد عومەر وەك شىتى لى ھاتووھ و بە ھەر چوار لادا ھاوار دەكات و ھەر شە دەكات و دەلىت: ھەر كەس بلى پىغەمبەر ﷺ وەفاتى كردووه بەم شمشىرە دەيكورم.

ئەبو بەكر ﷺ زۇر گوئى ئەدا بە قسەكانى عومەر ﷺ و بەرەو ژوورەكەي عائشە رۇشت، كە چووھ ژوورەوھ سەيرى كرد جەستەي پىرۆزى پىغەمبەر ﷺ لە لايەكى ژورەكەدا دانراوھو پارچەيەك قوماشى بەسەرەوھىە، لە جەستەي پىرۆزى نىك بۆوھ و وتى: پىغەمبەرى خوا ﷺ دايك و باوكم بەقوربات بىت، ئەمەيە ئەو مردنەي كە خوا لەسەرى نوسىبويت، ئەوا ئىستا چەشتت، دواي ئىستا چىدى مردن نىيە. پاشان سەرى نىك كردەوھ لە سەرى پىرۆزى و قوماشە بوردەكەي سەرى لادا و دانەوييەوھ و ماچى نىوچاوانى كرد و وتى: ناي بۇ خالى پىغەمبەرەكەم... ناي بۇ خالى پىغەمبەرى موختار،

ئای بۇ حالى خوشەويستەكەم، لەگەل ھەر ئاھىكدا ماچىكى دەکرد...
پاشان بوردەكەى سەرى دادايەوہ و و چوۋە دەروہە و سەيرى کرد عومەر ﷺ
ھەر بەردەوامە و ھاوار دەكات: پىغەمبەرى خوا ﷺ نەمردوۋە و ناشمىت ھەتا
دورپووان لەناو دەبات.

ئەبو بەكر ، لە عومەر ﷺ چوۋە پىشەوہ و پىئى گوت: عومەر لەسەر خۆبە،
بىدەنگ بە، عومەر ھەر بىدەنگ نەدەبوو، كە زانى گويى بۇ ناگىرى، ئىنجا روى
كردە خەلكەكە و دەستى كرد بە وتار خويىدن، كە خەلكەكە ئەبو بەكرىان بىنى
قسەى دەکرد وازيان لە عومەر ھىنا لە دەورى ئەبو بەكر خپ
بوونەوہ، ئەبو بەكرىش لە پال مېنىرەكەى پىغەمبەردا وەستا نەچوۋە
سەرەوہ، بانگى كرد لە خەلكەكە و داواى لى كردن دانىشن و گويى بۇ بگرن.
خەلكەكە ھەموو دانىشتن... ئىنجا ھەمد و سەناى خواى كرد و سەئەواتى
لەسەر دیدارى پىغەمبەر داو وتى: خەلكىنە خوا بۇ خۆى پرسەى
پىغەمبەرەكەى دەكات، ئەو زىندوۋە و ھەرگىز نامىت، بە ئىوہشى وتوۋە كە
ھەمووتان دەمرن و كەستان لەم زەويىدەدا رۇح دەر ناكەن و تەنھا خوا نەبىت
ھەمووى لەناو دەچىت، خواى گەورە تەمەنى پىغەمبەكەى درىژ كرد ھەتاوہكو
دىنى خواى پى بەرز كرد و فەرمانى خواى بە قەرار كرد و رىسالەتى ئەوى
گەياند و لە پىناويدا جىھادى و خەباتى بەردەوامى كرد، ھەتا ئەمپرو كۆتايى
تەمەنى ھات و وەفاتى كرد، ئىستاش ئىوہى لەسەر پىيازى راستى بەجى
ھىشتوۋە و ھەر كەسىك لىى لابدات تىدا دەچىت و خۆى زىانى پى دەكات، ھەر
كەسىك لە ئىوہ ئەگەر خواى پەرسىتوۋە ئەوا خواى مەزن ماوہ و ناشمىت، ھەر
كەسىك (محمەدى دەپەرست، ئەوا با چاك بزائىت كە (محمەد) كۆتايى تەمەنى
ھات و وەفاتى كرد.

خەلكىنە لە خوا بترسن، دەست بە دىنەكەتانەوہ بگرن، پشت بە خواى
خۆتان بەستىن، ئاينى خوا بەرقەرارە،

وته‌کانی خوا تیر و ته‌واوه، خوا پشتیوانی نه‌و که‌سه ده‌کات که پشتیوانی له ناینه‌که‌ی بکات و ناینه‌که‌ی سه‌ر بلند بکات، خوا له‌ناواماندا ماوه، هه‌مووی نور و به‌ره‌که‌ته، له ناویدا جه‌لال و جه‌رام روشنه. سویند به خوا هیچ باکمان نییه کی خه‌لقی دونیامان بو دینیت، شمشیره‌کامان له کیلان ده‌رها‌توووه و هیشتا دامان نه‌ناوه، جه‌هاد ده‌که‌ین له‌گه‌ل نه‌و که‌سه‌ی دژ به نیمه ده‌وستیته‌وه، هه‌روه‌کو له‌گه‌ل پیغه‌مبه‌ری خوادا جه‌هادمان ده‌کرد و تیده‌کوشاین، با هیچ که‌سی‌کیش خو‌ی نه‌ره‌نجینیت و زولم نه‌کات.

پاشان نه‌م نایه‌ته پیروزی خوینده‌وه: (وَمَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ أَرْسُلٌ أَقْبَانٍ مَاتَ أَوْ قُتِلَ انْقَلَبْتُمْ عَلَىٰ أَعْقَابِكُمْ وَمَنْ يَنْقَلِبْ عَلَىٰ عَقْبَيْهِ فَلَنْ يَصُرَ اللَّهُ شَيْئًا وَسَيَجْزِي اللَّهُ الشَّاكِرِينَ)، واته: (موحه‌مد که‌سیک نییه جگه له‌وه‌ی وه‌کو هه‌موو پیغه‌مبه‌رانی پیش خو‌ی ها‌توووه، نایا نه‌گه‌ر وه‌فاتی کرد چون ده‌بی‌ت نیوه پشتا‌وپشت هه‌ل‌گه‌رینه‌وه، هه‌ر که‌سیک وا بکات نه‌وا هیچ زیانیک به‌ خوی گه‌وره ناگه‌یه‌نیت و له‌ کوتایشدا خوی گه‌وره پاداشتی سوپاس گوزاران ده‌داته‌وه).

نه‌بو هوره‌بیره ده‌لیت:

سویند بی‌ت به‌ خوا خه‌لکی وایان ده‌زانی نه‌مه یه‌که‌م جاره نایه‌تی وه‌ها ها‌تبیته‌ خواره‌وه، هه‌موویان کش و مات بی‌وون ده‌نگیان لی‌وه نه‌ده‌هات، نه‌وه‌ی له‌ ده‌می نه‌بو به‌کریان وه‌رگرت هه‌ر ده‌یان وته‌وه.

عومه‌ری کوری خه‌تتاب ده‌لیت: سویند بی‌ت به‌ خوا، هه‌رکه گویم لی‌ بوو نه‌بو به‌کر نه‌م نایه‌ته‌ی خوینده‌وه، گیانم به‌سه‌ر یه‌کدا هه‌ژا و نه‌ژنوم شکاو و نه‌متوانی به‌ پی‌وه بوستم و که‌وتم... ئینجا زانیم راسته و پیغه‌مبه‌ری خوا کۆچی دوایی کردوه...

لەو پۆژە پر لە خەم و پەژارەیدا، کە جەستە و گیانی پیروزی گەورەترین مروۆ تەسلیم بە ئەمری خوا بوو، هاوولان بە کول گریان، فرمیسکیان پشت، یەکیک لەو شاعیرە هەست ناسکانەیی کە هەمیشە شیعری بە بالای جوانی ئیسلام و پیغەمبەردا دەوت ﷺ، (حەسانی کۆری ثابت) بوو، کە ناسرابوو بە شاعەرەکی پیغەمبەر ﷺ، قەسیدەییکی لاواندەوێ لەو کاتەدا گوتوو بە دوور و درێژی لە کتێبەکانی سێردا نوسراونەتەو، ئەمەش چەند دێرێکیەتی:

وراحوا بحزن لیس فیهم نبیهم
وقد وهنت منهنم ظهور وأعظد
بکون من تبکی السموات یومه
ومن قد بکته الأرض فالناس اکمد

واتە: ئەو تا هاوولان لە خەمی ئەویدا کە پیغەمبەرەکیان لە نیوانیاندا ئەماوە، تیاياندا هەیه پشتی لاواز بوو و هەندیکیشیانی دەست و باسکەکانی، بۆ ئەو کەسە دەگڕین کە ناسمانەکانیش شینی ئەو پۆژە دەکەن، هەر وەها ئەو کەسە کە زەمین بۆی دەگڕی و مروۆکانیش قار و خەفەتی پی دەخۆن.

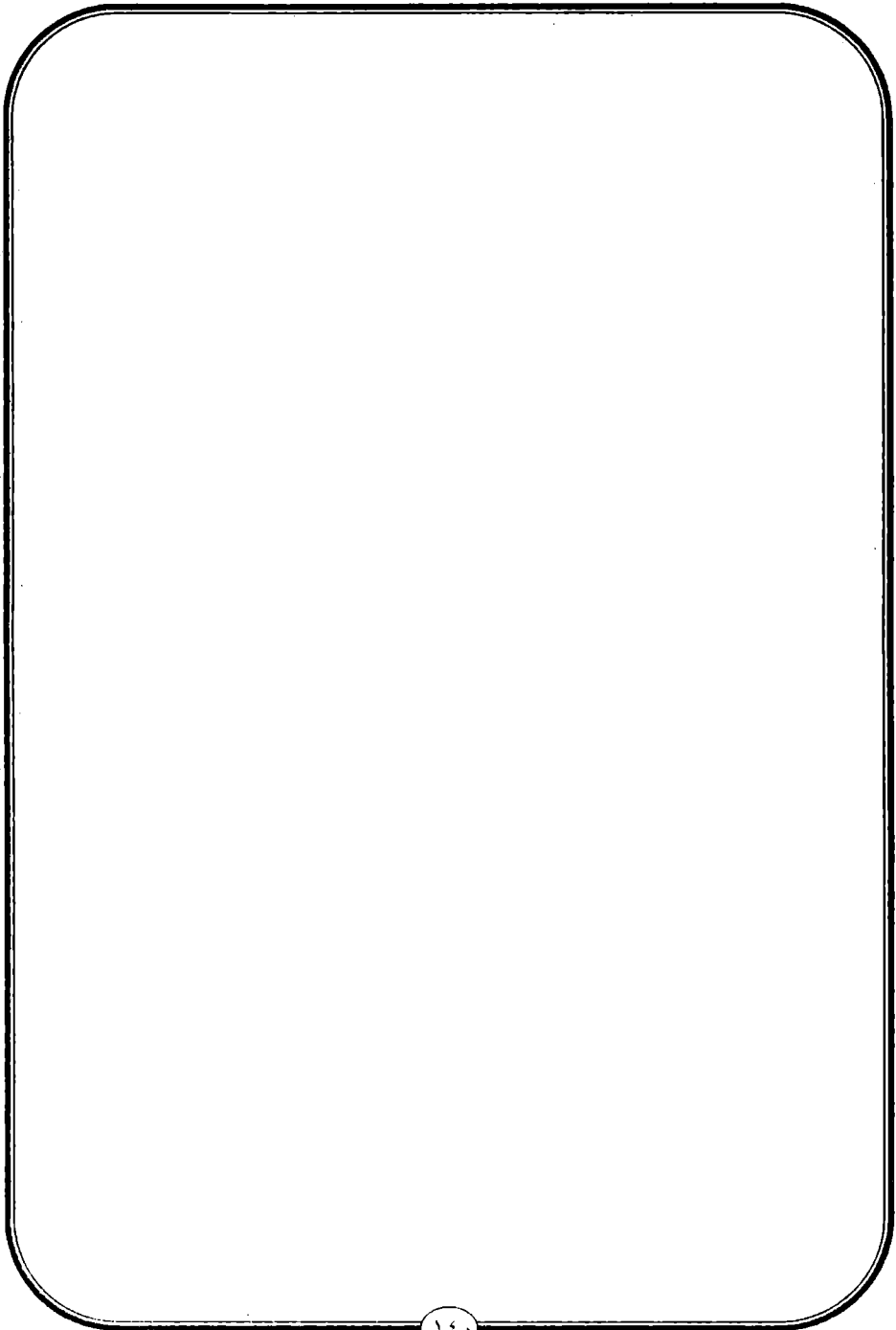

یەکیکی تر لەو هاوولانە (بیلالی کۆری رەباحی حەبەشی) بوو، ئەم پیاوێ خۆشەویستە بانگدەری پیغەمبەر بوو ﷺ، لە ژياندا لە خزمەت پیغەمبەردا زۆر بانگی دا، دابوو، دواوی ئەوێ پیغەمبەری خوا ﷺ وەفاتی کرد، لە سەردەمی خیلافەتی ئەو بە کردا، وتیان: هەستە کاتی نوێژە بانگیان بۆ بفرموو.

(بیلال) یش هەستا و دەستی پی کرد گەیشتە (أشهد أن محمدا رسول الله)، لەویدا بینی گێرا و گریان مۆلەتی پینەدا بانگەکی تەواو بکە، بە هیواشی بریپهوه و چیتەر بریاری دا بانگ نەدات.

پاشان بۆ جیهاد بەرەو شام کەوتە ری، کاتیک موسلمانان فەتھی فەلەستینیان کرد، میری موسلمانان عومەری کۆری خەتتاب، خۆی نامادە بوو بۆ کردنەوێ شاری قودس بە دەستی خۆی.

لهویدا بئى ئەوھى كەس پىئى بئىت بىلال خۆى ھەستا و بانگى دا، ھەرچى
ھاوھلان لەویدا بوون دایانە پرمەى گریان و پەرىشان بوون، چونكە بانگەكەى
بىلال پۇزگارەكانى پىغەمبەرى ﷺ ۋەبىر ھىنانەوھ، لە دواچارىشدا بىلال
گەرايەوھ شارى مەدینە و بۇ دواچار لەوئى بانگى فەرموو، بەلام ئەمجارە لەگەل
گريانى بىلالدا شارىك بە خەلك و دار و درەخت و كوچە و كۆلەنەكانەوھ
لەگەلیدا بە كول گريان.

گرنگترین سەچاۋەكانى نوسەر

۱. المغازي:

نوسىنى: موخەمەدى كۆرى عومەرى واقدى، لە سالى ۲۰۷ ى كۆچىدا
ۋەفاتى كردوۋە، تويژىنەۋەى دكتور: مارسىدن جۇنژ، چاپى زانكۆى ئۇكسفۇرد /
۱۹۹۶ زايىنى.

۲. السيرة النبوية :

نوسىنى: ئەبو موخەمەد عەبدولمەلىك كۆرى ھىشام كۆرى ئەيىبى
ھومەيرى، لە سالى ۲۱۶ ى كۆچىدا مردوۋە، تويژىنەۋەى مامۇستا مستەفا سەقا، بە
ھاۋكارى چەند نوسەرىكى تر، چاپخانەى (مستەفا بابى) قاھىرە، ۱۳۵۵ ى كۆچى
بەرامبەر بە ۱۹۳۶ ى زايىنى.

۳. الطبقات الكبير :

نوسىنى موخەمەدى كۆرى سەعدى لەيلى، لە سالى ۲۳۰ ى كۆچىدا ۋەفاتى
كردوۋە، چاپى (لايدن) سالى ۱۳۲۲ كۆچى.

۴. المسند :

نوسىنى ئىمام ئەھمەد كۆرى ھەنبەلى شىبانى، لە سالى ۲۴۱ ى كۆچىدا
ۋەفاتى كردوۋە، ۋاھە كردى: ئەھمەد موخەمەد شاكر، چاپى (دار
المصارف) ميسر، ۱۳۶۹ ى كۆچى بەرامبەر بە (۱۹۵۰) ى زايىنى.

۵. صحيح البخاري:

نوسىنى: ئىمام ئەبو ئەبدوللا موخەمەدى كۆرى ئىسماعىلى بوخارى، لە سالى
۲۵۶ ى كۆچى ۋەفاتى كردوۋە، چاپخانەى (موخەمەد عەلى سەيخ) ميژۋوى نىيە.

۶. تاريخ الزسل و الملوك:

نوسىنى: ئەبو جەغفەرى موخەمەدى كۆرى جەريرى طەبەرى، لە سالى ۳۲۰
كۆچى دوايى كردوۋە، چاپى ۱۸۸۱ زايىنى.

نوسینی: عیزہ دین عہلی کورپی محمد، ناسراو بہ (ابن الاثیر)، لہ سال ۶۲۰ ی
کۆچی وہ فاتی کردوہ، چاپی قاہیرہ ۱۲۸۰ کۆچی.

۱۵. مختصر صحیح المسلم:

نوسینی: حافظ زکی الدین المنذری سالی ۶۵۶ ی کۆچی وہ فاتی کردوہ،
تویژیتہ وہی: شیخ موحمہ دناصرہ دینی ئەلبانی، چاپی کوہیت، ۱۲۸۸ کۆچی،
۱۹۹۶ زاینی.

۱۶. البداية و النهاية:

نوسینی: ئەبولفیداء ئیسماعیلی کورپی (کثیر) ی قورہیشی دیمہ شقی، سالی
۷۷۴ ی کۆچی وہ فاتی کردوہ، چاپی قاہیرہ ۱۲۸۴ ی کۆچی ۱۹۶۴ زاینی.

۱۷. إمتاع الأسماء بما للرسول من ألباء و الأموال و الحفدة و المتاع:

نوسینی: تہقیہ دین ئەحمەدی کورپی عہلی مہقریری، سالی ۸۴۵ ی کۆچی
وہ فاتی کردوہ.

۱۸. الأصابة في تمييز الصحابة:

نوسینی: حافظ ئەبولفہزل ئەحمەدی کورپی عہلی - ناسراو بہ (ابن الحجر
العسقلانی) - سالی ۸۵۲ ی کۆچی وہ فاتی کردوہ، چاپی قاہیرہ ۱۳۲۵ ی کۆچی

۱۹۰۷ ی زاینی

۱۹. بهجة الحافل وبغية الأماثل:

نوسینی شیخ عیمادہ دین یعیای کورپی ئەبو بەکرری عامری، سالی ۸۸۵ ی
کۆچی وہ فاتی کردوہ، چاپی قاہیرہ ۱۳۳۰ ی کۆچی.

۲۰. التحفة اللطيفة في تاريخ المدينة الشريفة:

نوسینی: حافظ شہمسەدین سہخاوی، سالی ۹۰۲ ی کۆچی وہ فاتی
کردوہ، چاپی قاہیرہ ۱۹۵۶ ی زاینی.

۲۱. وفاء الوفا بأخبار دار المصطفى:

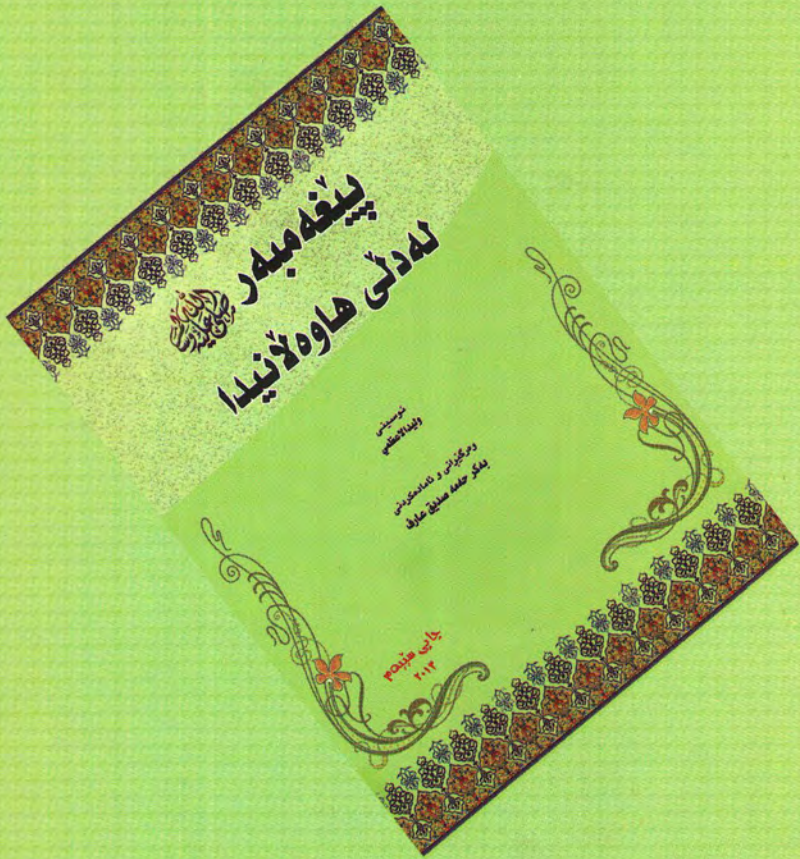
نوسینی: جہمالہ دین ئەبولمہ حاسین عہدولای کورپی شہابی سہمہودی،
سالی ۹۱۱ وہ فاتی کردوہ، چاپی قاہیرہ سالی ۱۳۲۶ ی کۆچی.

٢٢. الخصائص الكبرى أو كفاية الطالب اللبيب في خصائص الحبيب:
نوسینی: حافظ جهلاله دین عه. وره حمانی سیوطی، سالی ٩١١ ی کۆچی
وه فاتی کردووه، توئیزینه وهی دکتۆر: موحه مه د خه لیل هه راس، چاپی قاهره،
١٢٨٦ کۆچی-١٩٦٧ ی زاینی.

٢٣. روح المعاني في تفسير القرآن العظيم و السبع من المثاني:
نوسینی: نه بو سه نا و شه هابه دین کوری عه بدولای ئالوسی به غدادی، سالی
١٢٧٠ ی کۆچی وه فاتی کردووه، چاپی (منیریه).

٢٤. دیوانی حثان بن ثابت الأنصاري:
رافه کردنی: عه بدوره حمانی به رقوقی، چاپی قاهره (رحمانیه) ١٢٤٧ ی کۆچی،
١٩٢٩ ی زاینی.

٢٥. اعلام النساء:
نوسینی: عمر ره زا که حاله، چاپی دیمه ق (الهاشمیه) ١٣٧٧ ی کۆچی.

ناھەدى روۋشېبېر بۇ چاپ و بلاوكر دنه وه